262.

Written at Ferrara in 1461 by Peregrinus Allius

110 ff. in gatherings of 10

Belonged to Cardinal Domenico Grimani of Venice (b. 1461. died 1523) the owner of the famous Grimani Breviary at Venice and of a great library.

Bibliothèque de Rosny.

From the Library of the Earl of Ashburnham (Barrois Collection)
Sold at Sotheby's June 12, 1901 Lot 376.

376

MARCUS MANILIUS. ASTRONOMICON, LIBRI IV.

ON VELLUM. SMALL 4°. XV CENTURY.

Manilius lived during the reign of Augustus. The first volume of his works treats of the spheres, the form of the earth, the division of the sky and the constellations. The remaining volumes are mostly astrological. The book was very popular during the Middle Ages. It was first printed in 1472, and often reprinted till the end of the XVI Century.

The manuscript in the Library was written in small, beautiful italic characters by an Italian scribe, Peregrinus Allius, at Ferrara in 1461. It occupies 86 leaves. Long lines, twenty-five to a page. Illustrated initials with marginal decorations on first page. Bound in old vellum.

On the fly-leaf is written: "Liber D. Grimani Cardinalis S. Marci"; and below, in a different hand: "M. Patriarchae Aquileiensis." The first name is that of Domenico Grimani (1461–1523), Cardinal of St. Mark and Patriarch of Aquileia, the owner of the famous Grimani Breviary and of a great library; the second name is probably that of his nephew, Marin or Marc Grimani, who succeeded him in the Patriarchate. Soon the volume became the property of Pierre Pithou (1496-1556), a French jurist and savant, who lived at Troyes. Later it belonged to the de Rosny Library, the book-plate of which is on the inside cover.

From the Library of the Earl of Ashburnham, (Barrois Collection).

Size, 5 × 7½ inches.

Manlii Astronomicum

Sept. 10. 1901
A

Liber · D · Grimani Car^lis^ S · Marci

Versus quos Ci^o · allegat in libro d fato.

Innocentius
Sunt qui in fortunae iam casibus oia ponant.
& mundum credant nullo rectore moueri.
Natura uoluente uices & mensis & anni.

XIIIJ

M. Patriae · Aqleien.

ἀστρονομικῶν.

Carmine diuinas artis & conscia fati
Sidera diuersos hominum uariantia casus
Cælestis rōis opus deducere mundo
Aggredior primusq; nouis helicona mouere
Cantibus & uiridi nutantis uertice siluas
Hospita sacra ferens nulli memorata priorum.
Hunc mihi tu Cæsar pr̄ie princepsq; paterq;
Qui regis augustis parentem legibus orbem
Concessumq; pr̄i mundum deus ip̄e mereris
Das animum uiresq; facis ad tanta canenda
Iam propiusq; fauet mundum scrutantib; ipm
Et cupit æthereos p carmina pandere sensus
Hoc sub pace uacat tantum · iuuat ire p ipm
Aera: & immenso spatiantem uiuē cælo.
Signaq; & aduersos stellarum noscē cursus
Quod solum nouisse parum est impensius ip̄a
Scire iuuat magni penitus præcordia mūdi.
Quæq; regat generetq; suis animalia signis
Cernere & in numerum phoebo modulante referre:
Bina mihi positis lucent altaria flammis
Ad duo templa precor duplici circūdatus æstu
Carminis & rerum · certa cum lege canentē
Mundus & immēso uatem circūstrepit orbe

Vixq soluta suis immittit uerba figuris
Quem primum interius licuit cognoscere terris
Munera cælestum · quis enim condentibus illis
Clepsisset furto mundum quo cuncta reguntur
Quis foret humano conatus pectore tantum
Inuitis ut diis cuperet deus ipse uideri
Tu princeps auctorque sacri cyllenie tanti
Per te iam cælum interius iam sidera nota
Sublimis aperire uias imumque sub orbem
Et per inane suis parentia finibus astra
Nominaque & cursus signorum pandere uires
Maior uti facies mundi foret & ueneranda
Non species tantum sed & ipsa potentia rerum
Sentirentque deum gentes qua maximus esset
Naturaeque dedit uires seque ipsa reclusit
Regalis animos primum dignata mouere
Proxima tangentis rerum fastigia cælo ·
Qui domuere feras gentes oriente sub ipso
Quas ferit eufrates in quas & nilus inundat
Qua mundus redit & nigras super euolat urbes
Tum qui templa sacris coluerunt omne per æuum
Delectique sacerdotes in publica uota
Officio uinxere deum · quibus ipsa potentis
Numinis accendit castam præsentia mentem
Inque deum deus ipse tulit patuitque ministris

Hi tantum mouere decus. primique per artem
Sideribus uidere uagis pendentia fata.
Singula nam proprio signarunt tempora casu
Longa per assiduas complexi saecula curas
Nascendi quae cuique dies quae uita fuisset
In quas fortunae leges: quaeque hora ualeret
Quantaque quam parui facerent discrimina motus.
Postquam omnis caeli species redeuntibus astris
Percepta in proprias sedes et reddita certis
Fatorum ordinibus, sua cuique potentia formae.
Per uarios usus artem experientia fecit,
Exemplo monstrante uiam. speculataque longe
Deprendit tacitis dominantia legibus astra.
Et totum alterna mundum ratione moueri
Fatorumque uices certis discernere signis.
Nam rudis ante illos nullo discrimine uita
In speciem conuersa hominum ratione carebat
Et stupefacta nouo pendebat lumine mundi.
Tum uelut amissis moerens tum laeta renatis
Sideribus uariosque dies incertaque noctis
Tempora nec similis umbras iam sole regresso
Tum propiore suis poterat discernere causis.
Nec dum etiam doctas solertia fecerat artis
Terraque sub rudibus cessabat uasta colonis.
Tunc in desertis habitabat montibus aurum

I mmotisq; no .os pontus subduxerat orbis
N ec uitam pelago nec uentis credē uota.
A udebant se quisq; satis pauisse putabat
S z cum longa dies acuit mortalia corda
E t labor ingenium miseris dedit & sua quemq;
A duigilare s iussit fortuna premendo
S educta in uarias certarunt pectora curas
E t qdcunq; sagax tentando repperit usus
I n commune bonum cōmentum laeta dedere
T unc & lingua suas accepit barbara leges
E t fera diuersis exercita frugibus arua.
E t uagus .n .oecum penetrauit nauita pontū.
itiner F ecit & ignotis itiner cōmertia terris.
T um belli pacisq; artes commenta uetustas
S emp .n. ex aliis alias p̄seminat usus.
N eu uulgata canam linguas didicere uolucris
C onsultare fibras & rumpere uocibus anguis.
S ollicitare umbras imumq; acheronta mouere
I n noctemq; dies in lucem uertē noctes.
O mnia conando talis solertia uicit.
N ec prius imposuit rebus finemq; manumq;
Q̄m cælum ascendit rō coepitq; p̄fundis
N aturā reꝝ causis uiditq; qd usq̄ est.
N ubila cur tanto quaterent pulsa fragore.
H yberna æstiua nix grandine mollior ess;

Arderent terræ solidusq; tremisceret orbis.
Cur imbres ruerent: uentos quæ causa moueret
Peruidit: soluitq; animis miracula rerum
Eripuitq; ioui fulmen uiresq; tonandi
Et sonitum uentis concessit: nubibus ignem.
Quæ postquam in proprias deduxit singula causas
Vicinam ex alto mundi cognoscere molem
Intendit: totumq; animo comprendere cælum.
Attribuitq; suas formas sua nomina signis
Quasq; uices agerent certa sub sorte notauit
Omniaq; ad numen mundi faciemq; moueri
Sideribus uariis mutantibus ordine fata.
Hoc mihi surgit opus non ullis ante sacratum
Carminibus: faueat magno fortuna labori
Annosa & molli contingat uita senecta
Ut possim rerum tantas emergere moles
Magnaq; cum paruis simili percurrere cura.

DE ORIGINE MVNDI.

Et quoniam cælo carmen descendit ab alto
Et uenit in terras fatorum conditus ordo
Ipsa mihi primum naturæ forma canenda est
Ponendusq; sua totus sub imagine mundus
Quem siue ex nullis repetentem semina rebus
Natali quoq; egere placet: semperq; fuisse
Et fore principio pariter fatoq; carentem.

Seu permixta chaos rerum primordia quondam
Discreuit partu mundumque enixa nitentem
Fugit in infernas caligo pulsa tenebras.
Siue indiuiduis in idem reditura soluta
Principiis natura manet post saecula mille
Et pene ex nihilo summum nihilumque futurum
Caecaque materies caelum perfecit et orbem.
Siue ignis fabricauit opus flammaeque micantes
Quae mundi fecere oculos habitantque per omne
Corpus et in caelo uibrantia lumina fingunt.
Seu liquor hoc peperit sine quo riget arida rerum
Materies ipsumque uocat quo soluitur ignem.
Aut neque terra patrem nouit nec flamma nec aer
Aut humor faciuntque deum per quattuor artus.
Et mundi struxere globum prohibentque requiri
Ultra se quicquam cum per se cuncta creantur
Frigida nec calidis desint aut humida siccis
Spiritus aut solidis sitque haec discordia concors
Quae nexus habiles et opus generabile fingit
Atque omnis partus elementa capacia reddunt.
Semper erit genus in pugna dubiumque manebit
Quod latet et tantum supra est hominemque deumque.
Sed facies quecunque tamen sub origine rerum
Conuenit et certo digestum est ordine corpus
Ignis in aethereas uolucer se sustulit auras

Summaque complexus stellantis culmina celi
Flammarum uallo nature moenia fecit.
Proximus in tenuis descendit spiritus auras
Aeraque extendit medium per inania mundi.
Ignem flatus alit uicinis subditus astris.
Tertia sors undas strauit fluctusque natantis
Equora perfudit toto nascentia ponto
Ut liquor exhalet tenuis atque euomat auras
Aeraque ex ipso ducentem semina pascat.
Ultima subsedit glomerato pondere tellus
Conuenitque uagis limus permixtus harenis
Paulatim ad summum tenui fugiente liquore.
Quoque magis puras humor secessit in undas
Exiluit uasto clausus tamen undique ponto
Imaque de cunctis mediam tenet undique sedem
Idcircoque manet stabilis quia totus ab illo
Tantundem refugit mundus fecitque cadendo
Undique ne caderet medium totius et imum est.
Ictaque contractis consistunt corpora plagis
Et concurrendo prohibent in longius ire.
Quod nisi librato penderet pondere tellus
Non ageret cursus mundi subeuntibus astris
Phoebus ad occasum et numquam remearet ad ortus
Lunaue submersos regeret per inania currus
Nec matutinis fulgeret lucifer horis

Et siccata magis strinxerunt equora terras
Adiacuitque cauis fluidum conuallibus equor
Emersere fretis montes orbisque per undas

Hesperus immerso dederat qui lumen olympo.
Nunc quia non imo tellus deiecta profundo
Sed medio suspensa manet sunt pervia cuncta
Qui cadere et subeat cælum rursusque resurgat.
Nam neque fortuitos ortus surgentibus astris
Nec totiens possum nascentem credere mundum
Solisve assiduos partus et fata diurna
Cum facies eadem signis per secula constet
Idem phoebus eat caeli de partibus isdem
Inde suos sinuat flexus per crura pedesque
Centauri alterius rursum ascendere cælum
Incipit argivamque ratem per aplustria summa
Lunaque per totidem luces mutetur et orbes
Et natura vias servet quas fecerat ipsa
Hec tyrocinio peccet circumque feratur
Æterna cum luce dies quod tempora monstrat
Nunc his nunc illis eadem regionibus orbis
Semper et ulterius vadentibus ortus ad ortus
Occasumve ortus cælum et cum sole perennet.

QUOD TERRA SIT ROTUNDA.

Nec vero tibi natura admiranda videri
Pendentis terre debet cum pendeat ipse
Mundus et in nullo ponat vestigia fundo.
Quod patet ex ipso motu cursuque volantis
Cum suspensus eat phoebus cursumque reflectat

Huc illuc agiles & seruant in aethere metas
Cum luna et stellae uolitent per inania mundi
Terraque aerias leges imitata pependit.
Est igitur mediam tellus sortita cauernam
Aeris & toto pariter sublata profundo.
Nec patulas distenta plagas sed condita in orbem
Undique surgentem pariter pariterque cadentem.
Haec est naturae facies sic mundus & ipse
In conuexa uolans teretes facit esse figuras.
Stellarum solisque orbem lunaeque rotundum
Aspicimus tumido quaerentes corpore lumen.
Quod globus obliquos totus non accipit ignes
Haec aeterna manet diuisque simillima forma
Cui neque principium est usquam nec finis in ipsa
Sed similis toto remanet perque omnia par est.
Sic stellis glomerata manent mundumque figurant.
Idcirco terris non omnibus omnia signa
Conspicimus nusquam inuenies fulgere canopum
Donec niliacas per pontum ueneris oras.
Sed quaerent helicen quibus ille supuenit ignis.
Quae laterum tractus habitant medioque tumore
Eripiunt terrae caelum uisusque coercet
Te testem dat luna sui glomerabilis orbis.
Quae cum mersa nigris per noctem deficit umbris
Non omnes pariter confundis sidere gentes.
Sed prius eoae quaerunt tua lumina gentes

P ost medio subiecta polo quecunq; coluntur
V ltima ad hesperios infectis uolueris alis.
S eraq; in extremis quatiunt gentibus era.
Q d si plana foret tellus exepta p omnis
D eficeret toto pariter miserabilis orbe.
S z qz p teretem deducta est terra tumorem
H is modo post illis apparet delia terris
E x oriens simul atq; cadens qz fertur in orbem
V entris & acclinis pariter decliuia iungit
A tq; alios superat gyros alios q; relinquit.
E x quo colligitur terrarum forma rotunda.
H anc circum uarie gentes hominum atq; ferarum
A erie q; colunt uolucres pars eius ad arctos
E minet : austrinis pars est habitabilis oris.
S ub pedibus q; iacet nris supraq; uidetur
I psa sibi fallente solo decliuia longa.
E t pariter surgente uia pariterq; cadente.
H anc ubi ad occasus nros sol aspicit ortus
I llic orta dies sopitas excitat urbes
E t cum luce refert opum uadimonia terris
N os in nocte sumus somnos q; in membra locamus.
P ontus utrosq; suis distinguit & alligat undis.
H oc opus immensi constructum corpore mundi
M embraq; nature diuisa condita forma
A eris atq; ignis terre pelagiq; iacentis

Vis animae diuina regit sacroq meatu
Conspirat deus & tacita rōe gubernat.
Et multa in cunctas dispensat foedera ptis
Alter ut alterius uires faciat q ferat q
Summa q p uarias maneat cognata figuras.

CAPITVLVM DE SIGNIS.

Nunc tibi signoꝝ lucentis undiq flammas
Ordinibus certis referam. primūq canentē
Que media obliquū precingunt ordine mūdum
Solemq alternis uicibus p tpā portant.
Atq alia aduerso luctantia sydera mundo
Omnia quae possis celo uariare sereno
E quibus & rō fatoꝝ ducitur omnis
Ut sit id mundi primum qd continet arcē.

D[illegible] syderibus zodiaci & primū de ariete

Auratō princeps aries in uellē fulgens
Respicit admirans aduersum surgere taurum
Summisso uultu geminos & fronte uocantē.
Quos sequitur canc. cancrum leo. uirgo leonē.
Æquato tum libra die cum tpē noctis
Attrahit ardenti fulgentem scorpion astro.
In cuius caudam contentum dirigit arcum
Mixtus equo uolucrem missurus iamq sagittā.
Tum uenit angusto capricornus sidere flexus.
Post hunc inflexam diffundit aquarius urnam

Piscibus assuetas auide subeuntibus undis.
Quos aries tangit claudentis ultima signa.
At quis fulgentis cælum consurgit ad arctos
Omniaque e summo despectant sidera cælo.
Nec norunt obitus unoque in uertice tantum
In diuisa situ cælumque et sidera torquent.
Aera per gelidum tenuis deducitur axis
Libratumque regit diuiso cardine mundum
Sidereus circa medium quem uoluitur orbis
Aethereosque rotat cursus immotus. at ille
In binas arctos magni per inania mundi
Perque ipsum terre directus conspicit orbem.
Nec uero e solido stat robore corporis eius
Nec graue pondus habet quod onus ferat ætheris alti
Sed cum aer omnis semper uoluatur in orbem
Quoque semel coepit totus uolet undique in ipsum
Quodcunque in medio est circa quod cuncta mouentur
Usque adeo tenue ut uerti non possit in ipsum
Nec iam inclinari nec se conuertere in orbem
Hoc dixere axem quia motum non habet ullum
Ipse uidet circa uolitantia cuncta moueri
Summa tenent eius miseris notissima nautis
Signa per immensum cupidos ducentia pontum
Maioremque helice maior decircinat arctum
Septem illam stellæ certantes lumine signant.

Qua duce p fluctus graiæ dant uela carinæ
Angusto cynosura breuis torquetur in orbe
Tam spatio q̃ luce minor. s; iudice uincit
Maiorẽ tyrio poenis hæc certior auctor
Non apparentem pelago quærentibus orbem.
Hec paribus positæ st̃ frontibus. utraq; caudã
Vergit in alterius rostro. sequit̃q; sequentẽ
Has int̃ fusus circũq; amplexus utranq;
Diuidit. & cingit stellis ardentibus anguis
Ne coeant abeant ue suis a sedib; unq̃.

DE CÆTERIS SIDERIBVS.

Nunc int̃ mediumq; orbem quo sidera septẽ
Per bissena uolant contra nitentia signa
Mixta ex diuisis consurgunt uiribus astra.
Hinc uicina poli cæliq; hinc p̃xima flammis
Quæ qz dissimilis quã pugnat tempat aer
Frugiferum sb' st reddunt mortalibus orbẽ
Proxima frigentis arctos boreamq; rigentẽ
Nixa uenit spẽs genibus s' conscia causæ
A tergo nitẽs arctophylax idemq; bootes
Qui similis iunctis instat d' more iuuencis
Arcturumq; rapit medio sb' pectore secum.
At pte ex alia claro uolat orbe corona
Luce micans uariã. nam stella uincit̃ una
Circulus in medio radians q̃ p̃xima frontẽ

Candidaque ardenti distinguit lumina flamma
Gnosia desertæ fulgent monumenta puellæ
Et lyra deductis per celum cornibus inter
Sidera conspicitur qua quondam ceperat orpheus
Omne quod attigerat cantu manesque per ipsos
Fecit iter domuitque infernas carmine leges
Huic cælestis honos similisque potentia causæ
Tunc siluas et saxa trahens nunc sidera ducit
Et rapit immensum mundi reuolubilis orbem
Serpentem magnis ophiulcus nomine signis
Diuidit et toto mergentem corpore corpus
Explicet ut nodos sinuataque terga per orbes
Respicit ille tamen molli ceruice reflexus
Et redit effusis per laua uolumina palmis
Semper erit paribus bellum quia uiribus æquant
Proxima sors cygni quem cælo iuppiter ipse
Imposuit formæ pretium qua cepit amantem
Cum deus in niueum descendit uersus holorem
Tergaque fidenti subiecit plumea ledæ
Nunc quoque diductas uolitat stellatus in alas
Hinc imitata nitent cursumque habitumque sagittæ
Sidera tum magni iouis ales fertur in altum
Assueto uolitans gestet ceu fulmina mundo
Digna ioue et cælo quod sacris instruit armis
Tum quoque de ponto surgit delphinus ad astra

Oceani celiq decus per utrunq sacrauit
Quem rapido conatus equus comprendere cursu
Festinat pectus fulgenti sidere clarus
Et finitur in andromeda quam perseus armis
Eripuit et sociat se: cui succedit iniquo
Diuisum spatio quod tertia lampada dispar
Conspicitur paribus deltoton nomine sidus
Ex simili dictum: cepheusq et cassiopea
Hi et uacui solis fulgentem deserit orbem
Sic in utrunq mouet mundum et contraria reddit
Hanc qui surgentem primo cum redditur ortu
Montis ab excelso speculantur uertice tauri
Euentus frugum uarios et tempora dicunt:
Queq ualitudo ueniat, concordia quanta,
Bella facit, pacemq refert, uarieq reuertens
Sic mouet ut uidit mundum, uultuq gubernat
Magna fides hoc posse color cursusq micantis
In radios uix sole minor non quod procul herens
Fripida ceruleo contorquet lumina uultu.
Cetera uincuntur specie, nec clarius astrum
Tingitur oceano celumue reuisit ab undis.
Tum procyon ueloxq lepus, tum nobilis argo
In celum subducta mari, quod prima cucurrit
Emeritum magnis mundum tenet acta procellis
Seruando dea facta deos, cui primus anguis

Squamea dispositis imitatur lumina flammis.
Et phoebo sacer ales & haud ingratus iaco
Crater & duplici centaurus imagine fulget
Pars hominis tergo pectus commissus equo.
Inferius hinc mundi templum est: uictrixque solutis
Ara nitet sacris uastos cum terra gigantes
In cælum furibunda tulit. tumidi quoque magnes
Quæsiuere deos dubitauit iuppiter ipse
Quod poterat non posse timens cum surgere terram
Cerneret, & uerti naturam crederet omnem
Montibus atque alios aggestos crescere montes
Et iam uicinos fugientia sidera collis
Arma importantes & rupta matre creatos
Discordes uultu permixtaque corpora partus.
Hostiferum nondum sed quenquam numina norant
Siqua forent maiora suis. tunc iuppiter aræ
Sidera constituit quæ nunc quoque maxima fulget.
Quam prope coetus conuoluens squamea terga
Orbibus insurgit tortis & fluctuat aluo.
Intentans morsus similis iam iamque tenenti
Qualis ad expositæ fatum cepheidos undis
Expulit adueniens ultra sua litora pontum.
Tum notius piscis uenti de nomine dictus
Exurgit de parte noti. cui iuncta feruntur
Flexa per ingentis stellarum flumina gyros

Ulterius capiti coniungit aquarius undam
Amnis et in medium coeunt et sidera miscent
In poenas signata suas iuxtaque relictum
Andromedam vastos metuentem piscis hiatus
Expositam ponto deflet scopulisque revinctam
Ni veterem perseus cælo quoque servet amorem
Auxilioque iuvet fugiendaque gorgonis ora
Sustineat spoliumque sibi testemque videnti
Tum vicina ferens nexo vestigia tauro
Heniochus studio mundumque et nomen adeptus
Quem primum curru volitantem iuppiter alto
Quadriiugis conspexit equis cæloque sacravit
Tum subeunt edi claudentes sidere pontum
Nobilis et mundi nutrito rege capella
Cuius ab uberibus magnum ille ascendit olympum
Lacte fere crescens ad fulmina vimque tonandi
Hanc ergo æternis merito sacravit in astris
Iuppiter et cæli cælum mercede rependit
Pleiadesque hyadesque feri pars utraque tauri
In boream scandunt haec sunt aquilonia signa
Aspice nunc infra solis surgentia cursus
Quae super exustas labuntur sidera terras
Quaeque intra gelidum capricorni sidus et axem
Imo subnixum vertuntur lumina mundo
Altera pars orbis sub aquis iacet invia nobis

Ignotaeq hominum gentes nec transita regna
Commune ex uno lumen ducentia sole,
Diversasq umbras laevaq cadentia signa
Et dextros ortus caelo spectantia viso.
Nec minor est illis mundus nec lumine peior
Nec numerosa minus nascuntur sidera in orbem
Caetera non cedunt uno vincuntur in astro
Augusto sidus nostro quod contigit orbi,
Caesar nunc terris post caelo maximus auctor.
Cernere vicinum geminis licet oriona
In magnam caeli tendentem bracchia partem
Nec minus extento surgentem ad sidera passu
Singula fulgentis humeros cui lumina signant
Et tribus obliquis demissus ducitur ensis.
At caput orion excelso immersus olympo
Per tria subducto signatur lumina vultu
Non quod clara minus sed quod magis alta recedant.
Hoc duce per totum decurrunt sidera mundum
Subsequitur rapido contenta canicula cursu
Qua nullum terris violentius advenit astrum
Nec gravius cedit. nec tam horrens frigore surgit.
Hos inter solisq vias arctosq latentis
Axem quem mundi stridentem pondere torquet
Orbe peregrino caelum depingitur astris
Quae notia antiqui dixerunt sidera vates.

V ltima que mundo semper uoluuntur in imo
Q uis innexa manent cœli fulgentia templa
N usque conspectu redeuntia cardine uerso
S ublimem mundi speciem similesque figuras
A strorum referunt et uersas frontibus arctos
V no distingui medias claudique dracone
C redimus exemplo fulgentia uisus
H unc orbem cœli uertentes sidera cursu
C ardine tam simili fultum quam uertice pingit.
H æc igitur magno diuisas æthere sedes
S igna tenent mundi totum deducta per orbem
T u modo corporeis similes ne quere figuras
O mnia quod æquali fulgentia membra colore
D eficiat nihil et uacuum qua lumine cessit
N on potuit mundus sufferre incendia tanta
O mnia si plenis ardebunt sidera membris.
Q uicquid subduxit flammis natura pepercit
S uccubitura oneri formas distinguere tantum
C ontenta et stellis ostendere sidera certis
L inea designat species atque ignibus ignes
R espondent media extremis atque ultima summis
C reduntur satis est sic se non omnia celant
P recipue medio cum luna implebitur orbe
C erta nitent mundo cum luna reconditur omne
S tellarum uulgus fugit et sine nomine turba

Plura licet vacuo tum cernere sidera caelo
Nec fallunt numero nec parvis mixta feruntur
Et quo clara magis possis cognoscere signa
Non varios norunt obitus variosque recursus
Certa sed in proprias oriuntur sidera luces
Natalesque suos occasusque ordine servant.
Nec quicquam in tanta magis est mirabile mole
Quam ratio et certis quod legibus omnia parent
Nusquam turba nocet nihil illis partibus errat
Laxius aut levius mutato ve ordine fertur.
Quid tam confusum specie quid tam vice certum est.

QUOD MUNDUS SIT ETERNUS.

Ac mihi tam praesens ratio non ulla videtur
Qua pateat mundum divino numine verti
Atque ipsum esse deum ac forte coysse magistra
Ut voluit credi qui primus moenia mundi
Seminibus struxit minimis inque illa resolvit
E quis et maria et terras et sidera caeli
Aetheraque immensos fabricantem finibus orbes
Solventemque alios constare et cuncta reverti
In sua principia et rerum mutare figuras
Quis credat tantas operum sine numine moles
Ex minimis caecoque creatum foedere mundum
Si fors ista dedit nobis fors ista gubernat.
At cur dispositis vicibus consurgere signa

Et uelut imperio prescriptos reddere cursus
Cernimus ac nullis properantibus illa relinqui.
Cur eadem estiuas exornant sidera noctes
Semper et hybernas eadem? certamque figuram
Quisque dies reddit mundo certamque relinquit?
Iam tum cum graie uerterunt pergama gentes
Arctos et orion aduersis frontibus ibant
Hec contenta suos in uertice flectere gyros
Ille ex diuiso uertentem surgere contra
Obuius et toto semper decurrere mundo
Temporaque obscure noctis deprendere signis
Iam poterant celumque suas distinxerat horas.
Quot post excidium troie sunt eruta regna?
Quot capti populi? quotiens fortuna per orbem
Seruitium imperiumque tulit uarieque reuertit?
Troianos cineres in quantum oblita refouit
Imperium? fatis asie iam grecia pressa est.
Secula dinumerare piget quotiensque recurrens
Lustrarit mundum uario sol igneus orbe?
Omnia mortali mutantur lege creata
Nec se cognoscunt terre uertentibus annis
Exutas uariam faciem per secula gentes.
At manet incolumis mundus suaque omnia seruat
Que nec longa dies auget minuitque senectus
Nec motus puncto currit cursusque fatigat

Idem semp erit quō semp fuit idē.
Non alium uidere prēs aliumue nepotes
Aspicient. deus ē q nō mutat in euo.
Nunq transuersos solem decurrerē ad arctos
Nec mutare uias et in ortum uertē cursus
Auroramq nouis nascentē ostendē terris
Et lunam ctos exceder luminis orbes
Sed seruare modum quo crescat quoque recedat
Nec cadere interram pendentia sidera celo.

DE PARALELLIS CIRCVLIS.

Circulus ad boream fulgentem sustinet arcton
Sexq fugit solidas a cēli uertice partes
Alter ad extremum decurrens sidera cancri
In quo consumat phoebus lucemq moramq
Tardaq p longos circūfert lumina flexus
Estiuū medio nomē ē sumit ab estu
Temporis et titulo potit metamq uolantis
Solis et extremos designat feruidus actus
Et quinq in ptes aquilonis distat ab orbe
Tertius in media mundi regione locatus
Ingenti spera totum precingit olympum
Parte ab utraq uidens axem quo lumine phoebus
Componit paribus numeris noctemq diemq
Veris et autumni currens p tempora mixta
Cum medium equali distinguit limite celū

Quattuor et gradibus sua fila reducit ab aestu,
Proximus hunc ultra brumalis nomine cingens
Ultima designat fugientis limina solis
Inuidaq obliquos radios munera flamma
Dat per partem minimum nobis, sꝫ finibus illis
Quos sup incubuit longa stant tpā luce
Vixq dies transit candentē extenta p estum
Bisq iacet binis submotus ptibꝫ orbis.
Vnus ab his superest extremo pximus axi
Circulus austrinas q stringit et obsidet arctos.
Hic q̄ brumalem p ptis quinq relinquit
Et qtum a nrō sublimis uertice gyrus
Distat ab aduso tantundē pximus illi
Sic tibi p binas uertex a uertice ptis
Diuisus duplici summa circūdat olympū
Et p quinq notat signantis tpā fines.
His eadē est uia q mundo paritq rotant
Inclines sociosq ortus occasibus aequant.
Quādquidē secto quo totus uoluit orbis
Fila trahunt alti circum conuexa caeli
Interualla pari seruantes limite semp
Diuisosq semel finis sortemq dicatam.
Sunt duo quos recipit ductos a uertice uertex
Inter se aduersi q cunctos añ relatos
Sexq secant gemino coeuntes cardine mundi:

Transuersoq(ue) polo rectum ducunt(ur) in axem
Tpã signantes anni caelumq(ue) astra
Quattuor in ptes diuisum mensibus equis
Alter ab excelso decurrens limes olympo
Serpentis caudam siccas & diuidit arctos
Et iuga chelarum medio uolitantia gyro.
Sz dimensa suis consumẽ tpã signis
Non casus opus est magni s(ed) nũis ordo.
Hæc igitur texunt æquali sidera tractu
Jgnibus in uarias cælum laqueantia formas.
Altius hinc nihil est. hæc sunt fastigia mundi
Publica naturæ domus his contenta tenet(ur)
Finibus amplectens pontũ terrasq(ue) iacentis.
Oĩa concordi tractu ueniuntq(ue) caduntq(ue)
Qua semel incubuit cælum uersumq(ue) resurgit.

De magnĩe & latitudine mundi & signorum

Ipse autẽ quantũ conuexo mundus olympo
Optineat spatium quantis bissena ferant(ur)
Finibus astra docet rõ: cui nulla resistunt
Claustra nec immensæ moles ceduntq(ue) recessus.
Oĩa succumbunt ipm̃ est penetrabile cælum.
Nam q̃tum a terris atq(ue) aequore signa recedunt
Tantum bina patent q̃tumq(ue) incidit(ur) orbis
Per medium pars efficit(ur) tum tẽtia gyri
Exiguo dirimens solidam discrimine summã

S ummum igr̃ cælum bis bina refugit ab imo
A ltera bissenis ut sit pꝯ tertia signis.
S·ꝫ qz p medium ē tellus suspensa pfundum
B inis a summo signis discedit ꝗ imo.
H inc igr̃ quodcunqꝫ sup̃ te suspicis ipse
Q ua per inane meant oculi quaqꝫ ire recusant·
B inis equandum ē signis sextante rotunde
E fficiunt orbem zonæ qua signa ferunt̃
B is sex æquali spatio texentia cælum·
N ec mirere uagos ptus eaḋ ēē p astra
E t mixtum ingentis gñis discrimine fatũ
S ingła cum tantum teneant tantoqꝫ ferãtur
T empore sex tota surgentia sidera luce.
R estat ut æthereos finis tibi reddẽ coner
F ilaqꝫ dispositis uicibus uariantia cælum
P er quæ dirigit̃ signoꝝ flammeus ordo
C irculus a summo nascentẽ uertice mundũ
P ermeat arctophylaca petens p terga draconis.
E xtremamqꝫ secans hydram · mediumqꝫ sb astris
C entaurꝫ· aduersus concurrit rursus in axe·
E t redit in coetum · squamosaqꝫ tergora ceti
L anigeriqꝫ notat fines clarumqꝫ trigonũ.
A ndromedæqꝫ sinus imos · fastigia mrĩs
P rincipiumqꝫ suũ repetito cardine claudit
A lter in hunc medium summũqꝫ incumbit in axem

P erq; pedes imos ceruicem transit et ursae
Q ua septem stellae primam iam sole remoto
P roducunt nigrae praebentē lumina nocti
E t geminum cancrum dirimit stringit q; flagrantē
O re canē clauūq; ratis quae uicerat aequor
I nde axem occultum p gyri signa prioris
T ransuersa atq; alio rursus d' limite tangit
T e capricorne tuisq; aquilam designat ab astris
P erq; lyram inuersam currens spirasq; draconis
P osteriora pedum cynosurae pterit astra
T ransuersamq; secat uicino cardine caudam
H ic iterum coit ipse sibi memor unde pfectus.

DE ORIZONTE CIRCVLO.

A tq; hoc aeternam fixerunt tpa sedem
I mmotis p signa modis statione perenni
H os uolucres fecere duos. nanq; alt' ab ipsa
C onsurgens helice medium pcidit olympum
D iscernitq; diem sextamq; examinat horam
E t paribus spatiis occasus c'nit et ortus
H inc mutans p signa uices seu siquis eoos
S eu petit hesperios sup se circinat orbem
V erticibus sup adstantem mediumq; secantē
C aelum et diuiso signantē lumine mundū
Q n aliis aliud mediū est uelat hora p orbem
C umq; loco terrae caelumq; et tpa mutat

Ast ubi se primus extollit phoebus ab undis
Illis secta manet quos tunc premit aureus orbis
Rursus ad hesperios secta est ubi cedit in umbras — al' undas
Hos primam et summam sectam miramur utramque
Et gelidum extremo lumen sentimus ab igne
Alterius finis suis cognoscere gyri
Circumfer faciles oculos vultumque per orbem
Quicquid erit caeli primum terraeque supremum
Qua coit ipse sibi nullo discrimine mundus
Redditque aut recipit fulgentia sidera ponto
Praecingit tenui transversum limite mundum.
Haec quoque per totum volitabit linea caelum
Nunc tamen ad medium vergens mediumque repente
Orbem: nunc septem ad stellas nunc mota sub astra.
Sed quocumque vagae tulerint vestigia plantae
Has modo terrarum nunc has gradientis in oras
Semper erit novus et terris mutabitur arcus.
Quippe aliud caelum ostendens aliudque relinquens
Dimidium reget atque refert varioque notavit
Fine et cum visu pariter sua fila movente.
Hic terrestris erit quia terram amplectitur orbis
Et mundum plano praecingit limite gyrus
Atque trahens asiae titulum memoratur orizon.

DE ZODIACO ET LACTEO CIRCULIS

His adiunge alios diversaque fila trahentes

I nt' se gyros · quorum fulgentia signa
A lter hĩt p que phoebus moderatur habenas ·
S ubsequit'q; suo solem uaga delia curru
E t quinq; aduerso luctantia sidera mundo
E xercent uarias nature lege choreas ·
H unc tenet a summo canc' capricornus ab imo
B is recipit lucem qui circulus aequat & umbras
L anigeri & librae signo sua fila secantē
S ic p tres gyros inflexus ducit' orbis
R ectaq; deuexo fallit uestigia cliuo
N ec uisus aciemq; fugit tantumq; notari
M ente pōt sic' cernunt' mente priores.
S ꝫ nitet argenti cęlatus baltheus orbe
I nsignemq; facit caelato lumine mundum ·
E t ter uicenas partis patet atq; trecentas
I n longum bis sex lactescit fascia ptis
Q ue cohibet uario labentia sidera cursu
A lter in aduersum positas succedit ad arctos
E t paulum a boreae gyro sua fila reducit
T ransitq; inuisae p sydera cassiopeae ·
I nde p obliquū descendens tangit holorē
Æ stiuosq; secat finis aquilamq; supinam
T pā q; equantē gyrum zonamq; ferentē
S olis equos inter caudam qua scorpius ardet
E xtremamq; sagittarij laeuamq; sagittam

I nde suos sinuat flexus p crura pedesq;
C entauri alterius · rursusq; ascendẽ caelum
I ncipit arguamq; ratem p aplustria summa
I n mediũ mundi gyrum geminosq; p imum
S igna secat subit heniochum · teq; unde pfectus
C assiopea petens sup ipm persea transit
O rbem que ex illa coeptum concludit in illa
T risq; secat medios gyros & signa ferentẽ
P artibus e binis qm pcidit ipẽ
N ec querendus erit uisus incurrit in ipos
S ponte sua seq; ipẽ doce& cogitq; notari
N amq; in caeruleo candens nit& orbita mundo
C eu missura diem subito caelumq; recludens
A c ueluti uiridis discernit semita campos
Q uam terit assiduo renouans iter orbita tractu.
I nter diuisas equalis est uia ptis
V t freta canescunt sulcum ducente carina
A ccipiuntq; uiam fluctus spumantibus undis
Q uam tortus uerso mouit de gurgite uortex
C andidus in nigro luc& sic limes olympo
C eruleum findens ingenti lumine mundum.
V tq; suos arcus p nubila circinat iris
S ic supincumbit signato culmine limes
C andidus & resupina facit mortalibus ora
D um noua p caecam uibrantũ lumina noctem

Inquiruntq; sacras humanos pectore causas
Num se deductis conetur soluere moles
Seminibus raraq; labet compage carinæ
Admutatq; nouum laxato pectore lumen
Quid? quis non timeat magni cum uulnera mundi
Conspiciat feriatq; oculos iniuria cæli
An coeat mundus duplicisq; extrema cauernæ
Conueniant cæliq; oras & sidera tangant
Perq; ipsos iungat nexus manifesta cicatrix
Fissurum faciens mundi stipatus & orbis
Aeriam in nebulam clara compagine uersus
In cuneos alti cogat fundamina cæli
An melius manet illa fides per secula prisca
Illac solis equos diuersis cursibus isse
Atq; aliam triuisse uiam longumq; per euum
Exustas sedes incoctaq; sidera flammis
Ceruleam uerso speciem mutasse colore
Infusumq; loco cinerem mundumq; sepultum
Fama & antiquis ad nos descendit ab annis
Phætontem patrio curru per signa uolantem
Dum noua miratur propius spectacula mundi
Et puer in cælo ludit: curruq; superbus
Luxuriat mundo: cupit & maiora parente
Monstratas liquisse uias orbemq; regentem
Imposuisse polo nec signa insueta tulisse

E rrantis nutu flammas, curruumq solutum
D eflexum soluto cursu, curuisq quadrigis
Q d querimur flammas totum saeuisse p orbem
T errarumq rogum cunctas arsisse p urbis
C um uaga dispersi fluitarunt lumina currus
E t caelum exustum e. luit ipse incendia mudus
E t noua uicinis flagrarunt lumina flammis
H unc q° pteriti faciem suantia casus
N ec mihi celanda est famae uulgata uetustas
M ollior e niueo lactis fluxisse liquore
P ectore reginae diui caelumq colore
I nfecisse suo quapp lacteus orbis
D icitur & nom causa descendit ab ipsa
A n maior densa stellaz turba corona
C ontexit flammas & crasso lumine candet
E t fulgore nitz collato clarior orbis
A n fortes aiae dignataq noia caelo
C orporibus resoluta suis terraeq remissa
H uc migrant ex orbe suumq hitantia caelu
Ae thereos uiuunt annos mundoq fruunt
A tq hic aeacidas hic & ueneramur atridas
T ydidemq ferum terraeq marisq triumphis
N aturae uictore itacum pyliuq senecta
I nsigne triplici danaumq ad pgama reges
C astra ducum & caeli uictamq sb hectore troiam

t: retinentia

A urore q; nigrum ptum stirpemq; tonantis
R ectorē lyciæ · nec te mauortia uirgo
P reteream regesq; alios quos grecia misit
A tq; asię gentes & magno maxima bella
Q uiq; animi uires & strictas pondē mentis
P rudentes hūere uiri quibus omnis in ipis
C ensus erat iustusq; solon fortisq; lycurgus
Æ thereusq; platon & qui fabricauerat illum
D amnatusq; suas melius damnauit athenas ·
P ersidis & uictor strarat q classibus æquor ·
R omaniq; uiri · quor iam max̄ turba est ·
T arquinio minus reges : & oratia ples
T ota acies partus · nec non & scæuola trunco
N obilior · maiorq; uiris & cōclia uirgo
E t romana ferox q texit moenia cocles
E t cum militia uolucris coruinus adeptus
E t spolia & nom̄ q gestat in alite phoebum
E t iuue q meruit cælum romāq; camillus
S eruando posuit : brutusq; a regē recepta
C onditor : & pyrrhi p bella papyrius ultor
F abritius curiusq; pares & tertia palma
M arcellus · cossus q; prior d' rege necato ·
C ertantes decij uotis similesq; triumphis
I nuictusq; mora fabius : uictorq; necati
L iuius asdrubalis socio p bella Nerone ·

Scipiadaeque duces fatum Karthaginis unum
Pompeiusque orbis domitor per trisque triumphos
Ante deum princeps & censu Tullius oris
Emeritus caelos & claudia magna propago
Aemyliaeque domus proceres clarique metelli
Et Cato fortunae uictor. mirusque sub armis
Miles agrippa suae. uenerisque ab origine proles
Iulia descendit caelo caelumque repleuit
Quod regit augustus socio per signa tonante
Cernit & in coetu diuum magnumque quirinum
Altius aetherei qua candet circulus orbis
Illa deum sedes. hec illis proxima diuum
Qui uirtute sua similes uestigia tangunt.
Sunt alia aduerso pugnantia sidera mundo
Quae caelum terramque inter uolitantia pendent
Saturni. iouis & martis solisque sub illis
Mercurius uenerem inter agit. lunamque locatus.
Hic prius incipiam quam stellis reddere uires
Signorumque canam fatalia carmine iura
Implenda est mundi facies. corpusque per omne
Quicquid ubique nitet uigeat quodque notandum est.
Sunt & rarae sortis natalis euntes
Protinus & rapti subitas candescere flammas
Aera per liquidum. tractosque perire cometas
Rara per ingentis uiderunt saecula motus

Siue quod ingenitum terra spirante uaporem
Humidior sicca superatur spiritus aura
Nubila cum longo cessant depulsa sereno
Et solis radiis ardescit torridus aer
Apta alimenta sibi dimissus corripit ignis
Materiamque sui deprendit flamma capacem.
Et quia non solidum est corpus · sed rara uagantur
Principia aurarum uolucrique simillima fumo
In breue uiuit opus · coeptaque incendia fine
Subsistunt pariterque cadunt fulgente cometa.
Quod nisi uicinos agerent occasibus ortus
Et tam parua forent accensis tempora flammis
Alter nocte dies esset · caelumque rediret
Immersum & somno totum deprenderet orbem.
Tum quia non una specie dispergitur omnis
Aridior terreque uapor comprenditur igni
Diuersasque per facies accensa feruntur
Lumina que subitis existunt nata tenebris.
Nam modo ceu longi fluitent de uertice crines
Flamma comas imitata uolat · tenuisque capillos
Diffusos radiis ardentibus explicat ignes.
Nunc prior hec facies dispersis crinibus exit
Et globus ardentis sequitur sub imagine barbe.
Interdum equali laterum compagine ductus
Quadratam ue trabem fingit · teretem ue columnam

Q uinq& tumidis exaequat dolia flammis
P ro cōto distenta utero: paruosq capillos
M entit' paruis signis glomeratur in orbes
H uic figurantis tremulo st' lumine messes.
L ampadas et fixas ramosos fundit in ignis.
P recipites stellae passimq uolare uident'
C um uaga p liquidum scintillant lumina mūdū
E t tenues longis iactant' crinibus ignes.
E xcurruntq procul uolucres imitata sagittas
A rida cum gracili tenuat' semita filo.
S unt et cunctis pmixti ptibus ignes
Q ui grauidas ītrant fabricantis fulmina nubes
E t penetrant terras aetnamq imitant' olympo
E t calidas reddunt ipsis in fontibus undas
A c silice in dura uiridiq in cortice sedem
I nueniunt cum silua ē collisa crematur.
Q uibus usq adeo natura ē omnis abundans
N e mirere faces subitas erumpere caelo
A eraq accensum flammis lucere coruscis
A rida complexum spirantis semina terrae
I n uolucris ignes possunt gnāre cometas
S iue illas natura faces ob cuncta creauit
S idera p tenuis caelo lucentia flammas.
S eu trahit ad semet rapido titanius aestu
I nuoluitq suo flammantis igne cometas.

Q uae uoluēs pascens ignis sequit' q fugit.
F ulgura cum uideas tremulū uibrantia lum
[illegible] medii [illegible] caelum fulmine rupti

Ac modo diminuit sicut cyllenius orbis
Et uenus accenso cum ducit uespere noctē
Serpentem falluntq; oculos rursusq; reuisunt
Heu deus instantis fati miseret̃ in orbe
Signa p affectus cæliq; incendia mittit
Nunq̃ futilibus excanduit ignibus æther
Squalidaq; elusi deplorant arua coloni.
Et steriles int̃ sulcos defessus arator
Ad iuga moerentis cogit frustrata iuuenco.
Aut grauib; morbis & lenta corpora tabe
Corripit exustis letalis flamma medullis
Labentisq; rapit pplos. totasq; p urbis
Publica succensis peragunt̃ fata sepulchris
Qualis erictonios pestis pptata colonos
Extulit antiquas p funera pacis athenas
Alter in alterius labens cum fata ruebat.
Nec locus artis erat medicæ: nẽ uota ualebant
Cesserat officiũ morbis & funera deerant
Mortibus & lacrymæ fessus defecat ignis
Et coacuatis ardebant corpora membris.
Ac tanto quondam pplo uix contigit heres.
Talia significant lucentes sepe cometæ
Funera cum facibus ueniunt terrisq; minant̃
Ardentis sine fine rogos cum mundus & ipsa
Ægrotet natura nouũ sortita sepulchrum

Q uin & bella canunt ignes subitosq tumultus
E t clādestinis surgentia fraudibus arma
E xtremas modo p gentis ut foedere rupto
C um fera ductorem rapuit germania uarum
I nfecitq trium legionum sanguine campos
A rserunt toto passim minitantia mundo
L umina: & ipsa tulit bellum nā p ignes
O pposuitq suas uires finemq minata est
H ec mirere grauis rerumq hominūq ruinas
S æpe domi culpa est. nescimus credere cælo.
C iuilis & motus cognataq bella
S ignificant. nc plura alias incendia mūdus
S ustinuit q̄ cū ducibus iurata cruentis
A rma philippeos implerunt agmine campos
V ixq & sicca miles romanus arena
O ssa uirum lacerosq prius superastitit artus
I mpiumq suis conflixit uiribus ipsum
P erq patris pater augustus uestigia uicit.
H ec dum finis erat. restabant actia bella
D otali commissa acie. repetitaq rerū
P relia & in ponto quæsitus rector olympi.
F emineū sortita iugum cum pompa rependit
A tq ipsa isiaco certarunt fulmina sistro.
R estabant pfugo seruilia milite bella
C um prios armis imitatus filius hostis

Æ quora pompeius cepit defensa parenti·
S z satis hoc fatis fuerat iam bella quiescunt
A tque adamanteis discordia uincta cathenis
Æ ternos hēat frenos in carcē clausa
S it pr̄ inuictus pr̄e · sit roma sub illo
C umque deū cælo dederit non quærat in orbe.

M · MANLII ASTRONOMICON LIBER · I ·
EXPLICIT · INCIPIT SECUND⁹ EIUSDEM

M aximus iliacæ gentis c̄tamina uates
Et quinquaginta regum regemque patremque
H ectoreamque facem tutamque sub hectore troiā
E rroremque ducis totid̄ qd̄ fecerat annis
I nstantē bello geminata p agmina ponto
U ltimaque in pr̄ia captisque penatibus arma
O re sacro cecinit · pr̄iæ quē iura petentē
D um dabat eripuit cuiusque ex ore pfuso
O mnis posteritas latices in carmina duxit
A mnemque in tenuis ausa est deducē riuos
V nius foecunda bonis · sz pximus illi
H esiodus memorat diuos diuumque parentis
E t chaos enixū terras orbemque sub illo
I nfantē & primū titubantia sidera corpus
T itanasque senes iouis & cunabula magni
E t sub fratre uiri nomē sine frē parentis.

A tque iterum patrio nascentem corpore bacchum
O mniaque immenso uolitantia sidera mundo.
Q uinque ruris cultus legesque rogauit
M ilitiamque soli quos colles bacchus amaret
Q uos fecunda ceres campos quod bacchus utrunque
A tque arbusta uagis essent quod adultera pomis
S iluarumque deos sacrataque numina nymphas
P acis opus magnos naturae condit in usus.
A strorum quidam uarias dixere figuras
S ignaque diffuso passim labentia caelo
I n proprium cuiusque genus causasque tulere
P ersea et andromedam poenas matremque dolentem
S oluentemque patrem raptamque lycaone natam
O fficioque iouis cynosuram lacte capellam
E t furto cygnum pietate ad sidera ductam
E rigonen ictuque nepam spolioque leonem
E t morsu cancrum pisces cythereide uersa
L anigerum uicto ducentem sydera ponto.
C æteraque ex uariis pendentia casibus astra
Æ thera per summum uoluerunt fixa reuolui.
Q uorum carminibus nihil est nisi fabula cælum.
T erraque composuit cælum quae pendet ab illo.
Q uinetiam pecorum ritus et pana sonantem
I n calamos sicula memorat tellure creatus
N ec siluis siluestre canit perque horrida motus

Rura sonat dulcis musamque inducit in auras
Ecce alius pictas uolucris & bella ferarum.
Ille uenenatos anguis hic nata per herbas
Fata refert uitamque sua radice ferentis.
Quin etiam tenebris immensum tartara natum
In lucem de nocte uocant orbemque reuoluunt
Interius uisum nature foedere rupto.
Omne genus rerum docte cecinere sorores
Omnis ad accessus heliconis semita trita est
Et iam confusi manant de fontibus amnes
Nec capiunt haustum turbamque ad sacra ruentem
Integra queramus rorantis prata per herbas
Undamque occultis meditantem murmur in antris
Quam neque durato gustarint ore uolucres
Ipse nec ethereo phoebus libauerit igni.
Nostra loquar. nulli uatum debebimus ora
Nec furtum sed opus ueniet soloque uolamus
In caelum curru. propria rate pellimus undas.
Namque canam tacita nature mente potentem
Infusumque deum terris caeloque fretoque
Ingentem aequali moderantem foedere molem
Totumque alterno consensu uiuere mundum
Et rationis agi motu: cum spiritus unus
Per cunctas habitat partes: atque irrigat orbem
Omnia peruolitans corpusque animale figuret

E t nisi cognatis membris contexta maneret
M achina et imposito pareret tota magistro
A c tantum mundi regeret prudentia censum
N on esset statio terris non ambitus astris
H æreret que uagus mundus standoque rigeret
N ec sua dispositos seruarent sidera cursus
N oxque alterna diem fugeret rursumque fugaret
N on imbres alerent terras non æthera uenti
N on pontus grauidas nubes nec flumina pontum
N ec pelagus fontes nec staret summa per omnis
P ar semper partes æquo digesta parente
V t neque deficerent undæ nec sidera nobis
N ec cælum iusto maius ue minusue uolaret.
M otus alit non mutat opus. sic omnia toto
D ispensata manent mundo dominumque sequuntur
H ic igitur deus et ratio quæ cuncta gubernat
D ucit ab æternis terrena animalia signis.
Q uæ quamquam longo cogit summota recessu
S entiri tamen ut uitamque ac fata ministret
G entibus ac proprios per singula corpora mores.
N ec minus est quærenda fides. sic temperat arua
C ælum. sic uarias fruges redditque rapitque
S ic pontum mouet et terris immittit et aufert.
A tque hæc seditio pelagi nunc sidera lunæ
M ota tenent, nunc diuerso stimulata recessu

N unc cũ spatio phoebum comitata uolantẽ
S ic summersa fretis concharum & carcere clausa
A d lunæ motum uariant animalia corpus.
E t cum damna tuas imitantur delia uires
T u quoque fraternis sic reddis cornibus orta
A tque iterum ex isdem repetis quantumque relinquit
A ut dedit ille refers & sidus sidere constas.
D enique sic pecudes & muta animalia terris
C um maneant ignara sui legisque per æuum
N atura tamen ad mundum reuocante parentẽ
A ttollunt animos cælumque ac sidera seruant
C orporaque ad lunæ nascentis cornua lustrant
V enturasque uident hyemes reditura serena
Q uis dubitet post hæc hominẽ coniungẽ cælo.
E ximiam natura dedit linguamque capaxque
I ngenium uolucremque animum quẽ denique in unũ
D escendit deus atque habitat ipsumque requirit.
M itto alias artis quarum est permissa uoluntas.
I nfidos adeo nec nostri munera census.
M itto quod æquali nihil est sub lege tributum
Q uod patet auctores humani corporis esse.
M itto quod inuictum est & ineuitabile fatum
M ateriæque datum est cogi sed cogere mundo.
Q uis cælum posset nisi cæli munera nosse
E t reperire deum nisi qui pars ipse deorum est

Atque hanc connexi molem sine fine parentis
Signorumque choros ac mundi flammea tecta
Aeternum et stellis adversus sidera bellum.
Ac terras caeloque fretum subiectaque utrique
Cernere et angusto sub pectore claudere posse.
Ni tantos divis oculos natura dedisset
Cognatamque sui mentem vertisset ad ipsam
Et tantum dictasset opus, caeloque veniret
Quod vocat in caelum sacra ad commercia rerum
Et primas quas dant leges nascentibus astra
Quis neget esse nefas invitum prendere mundum
Et velut in semet captum deducere in urbem?
Sed ne circuitu longo manifesta probentur
Ipsa fides operi faciet pondusque fidemque.
Nam neque decipitur ratio nec decipit umquam.
Rite secanda via est ac veris credita causis
Eventusque datus qualis praedicitur ante.
Quod fortuna ratum faciat quis dicere falsum
Audeat et tantae suffragia vincere sortis?
Haec ego divino cupiam cum sidera flatu
Ferre nec in turbam nec turbae carmina condam
Sed solus vacuo veluti vectatus in orbe
Verbera tam currus non occursantibus ullis
Hec per iter sotios commune gerentibus actus
Sed caelo noscenda canam mirantibus astris

Et gaudente sui mundo p̄ carmina uatis
Vel quibus illa sacros non inuidere meatus
Noticiamq̄ sui minima est q̄ turba p̄ orbem.
Illa fuit q̄ diuitias q̄ diligit aurum
Imp̄ia & fasces mollemq̄ p̄ ocia luxum
Et blandis adu'sa sonis dulcemq̄ p̄ aures
Affectum & modico noscenda ad fata labore
Hoc q° fatoꝝ ē legem pdiscē fati.
Ac primū astroꝝ uaria ē nā notanda
Carminibus p̄ utrumq̄ genus: nā mascula sex st̄
Diuersi totid̄ gn̄is sub principe tauro
Cernis ut aduersus redeundo surgat in arcū
Alternant genus & uicibus uariant' in orbem
Humanas &̄ species in p̄te uidebis
Hec moris distant pecudum pars atq̄ feraꝝ
Ingeniū facient quæ iam signanda sagaci
Singula st̄ animo ppria q̄ sorte ferunt'.
Que signa duplicia sint & biformia
Nunc binis insiste: dabunt geminata potentis
Per sotium effectus: multum comes addit & aufert
Ambiguisq̄ ualent q̄ sint collegia fati
Ad meritum noxamq̄ duos p̄ sidera pisces
Et totid̄ geminos nudatis aspice membris.
His coniuncta manet alt'no brachia nexu
Dissimile est illis it' in contraria u'sum

P ar nūs sed enim dispar natura notandā ē
A tq; haec ex paribus toto gaudentia caelo
S igna manent nihil exterius mirant̃ in ipis
A missumq; dolent q, quedam pte recisa
A tq; ex diuiso commissis corpore membris
V t capricornus q tentum dirigit arcū
I unctus equo pars huic hōis . s; nulla prioris .
H oc q° suanda est alta discrimine in arte
D istant .n. gemina duo sint duplaue figura .
Q uin & erigone binis numeratur in astris
H ec facies rō dup^x : nam desinit aestas
I ncipit autumn⁹ media sb̄ uirgine utq;
I dcirco tropicis pcedunt ōib; astra
B ina ut lanigero chelis cancroq; caproq;
Q ui duplices retinent connexo cōpore uires
V t q, subsequit̃ canc̄ sb̄ sidera frēs
E geminis alt⁹ florentia tpā ueris
S ufficit aestatē sitientē puehit alter
N udus utq; tn̄ sentit q₂ utq; calorē
I lle senescentis uires subeuntis . & ille
Æ tatis pars ē primae sors altā pti .
N ec non arcitenens q te capricorne sb̄ ipso
P romittit duplici formatus imagine fertur
M itior autumnus mollis s' uendicat artus
M ateriamq; hōis fert tergo membra regentē

E xcipiunt hyemem · nūc iamq in tpa sigm
Q uosq aries pre se mittit duo tpa pistes
B ina hyemē ducunt claudit uer incohat alti
C um sol æquoreis reuolans decurrit in astris
H iberni coeunt cum uernis roribus umbres
V traq qđ sursū oris ht fluitantia siga.

Q uot signa sint diuersa

Q uod tria signa nouem signis cōiuncta repugnāt
E t qa seditio cælum tenet aspice taurū
C lunibus & geminos pedibus testudine cancrm
S urgē cum rectis orianť cætera membris
N eu mirere moras cum sol aduersa p astra
Æ stiuū tardis attollit mensibus annū.

Q ue signa st nocturna & q diurna

N ec te pretereant nocturna diurnaq signa
Q ue st pspicē & ppria deducē lege.
N on tenebris aut luce suam pagentia nocte
N am commune foret nullo discrimine nomē
O mia q ctis uicibz p tpa fulgent
E t nunc illa dies nūc noctes illa sequunť
S z quibus illa parens mundi nā sacrata ē
T emporis attribuit partis statione perenni.
H anq sagittarij signū rapidiq leonis
E t sua respiciens aurato uellē tga
H inc pisces cancer & cancri scorpius ictu

A ut uicina loco diuisa aut ptibus equis
O mnia dicunt' simili sb' sorte diurna.
C etera nec nũo consortia nec uice sedis
I nteriecta locis totid' nec signa ferunt'
Q uin & sex continuis dixere diurnas
C astoris ēē doces q̄ st a principe signo
L anigeri. sex a libris nocturna uideri.
S unt quibus ēē diurna plac& que mascula surgunt
F eminea in noctem tutis gaudere tenebris
Q = nonnulla s nullo monstrante loquunt'.
N eptunno dedere genus scopulosus in undis
C anc' & effuso gaudentes equore pisces.
V t q̄ terrena censent' sidera sorte
P rinceps armenti taurus regnoq superbus
L anigeri gregis est aries positisq duorum
P redator q leo dumosis scorpius aruis.
S unt & medie legis communia signa.
A mbiguus terre capricornus aquarius undis
P arsq marina nites fundentis semp aquari
H umida terrenis atq illi degere mixta.

Que foecunda.

N on licet a minimis aniu deflectere causis
N ec quicq rerum eq& frustraue creatum
F oecundu e pp cancri genus acer & ictu
S corpius & partu complentes equora pisces

S z sterilis uirgo est simili coniuncta leoni.
N ec capit aut captos effundit aquarius ortus.
I nt[er] utrunq[ue] manet capricornus corpore mixto.
E t q[ui] contento fulget centaurus in arcu.
C ommunisq[ue] aries equantē tpā librā
E t geminos taurūq[ue] pari sb sorte recenset.
D e signis currentibus ac rectis deīn sedentibus & iacentib[us]
N ec tu nulla putes in eo cōmenta uocasse
N aturam rez q[uae] st currentia q̄dam:
V t leo & arcitenens ariesq[ue] in cornua tortus
A ut quae recta suis librant[ur] stantia membris
V t uirgo & gemini fundensq[ue] aquarius undas.
V el q[uae] fessa sedent pigras referentia mentes.
T aurus d[e]positis collo sopitus aratris.
L ibra sb emerito considens orbe laboz.
T uq[ue] tuo capricorne gelu contractus in astris.
C onīa iacē ut canc[er] patulā distent[us] in aluū
S corpius incumbens plano sb corpore terrae
I n latus obliquos piscis semp[er]q[ue] iacentis.

De signis debilibus

Q uod si solerti circumspicis omnia cura
F raudata inuenies amissis sidera membris
S corpius in libra consumit brachia taurus
S uccidit incuruo claudus pede lumina canc[r]o
D esunt centauro superest & queritur unū.

Sic nostros casus solatur mundus in astris
Exemploque docet patienter damna subire.
Omnis cum caelo fortunae pendeat ordo
Ipsaque debilibus formentur sidera membris.
Temporibus quoque sunt propriis pollentia signa.
Aestas a geminis autumnus virgine surgit
Bruma sagittifero ver piscibus incipit esse.
Quattuor in partes scribunt sidera ternae
Hyberna estivis autumno verna repugnant.
Nec satis est proprias signorum noscere formas
Consensum quoque fata movent et foedere gaudent.
Atque aliis aliae succedunt sorte locoque.
Circulus ut dextro signorum clauditur orbe
In tris aequales discurrit lineas ductus.
Inque vicem extremis iungit se finibus ipsa.
Et quaecumque   dicuntur signa trigona
In tria partitur quia ter cadit angulus astris
Quae divisa manent terris distantia signa
Laniger et paribus spatiis duo signa leonis
Atque sagittari diviso conspicit ortu.
Virginis et tauri capricorno consonat astrum
Caetera sub simili ratione triangula signa
Per totidem toti desunt quae condita mundo
Sed discrimen erit dextris seu cum sinistris.
Quae subeunt quae praecedunt dextera esse feruntur.

D exter erit tauro capricornus uirgo sinistra
H oc satis exemplo est   ad uisa quaternis
P artibus aequali laterum sit condita ductu
Q uorum designat normalis uirgula sedes
H ec   ferunt libram capricornus & illum
C onspicit: hinc aries atque illum partibus equis
C ancer at hunc leua subeuntis sidera libre
S emper enim dextris censentur signa priora
S cilicet in totidem partis deducere cunctas
T erraque bissenis quadrata fingere signis
Q uorum proposito reddunt in ordine uires.
D e mensura trigonorum & quadratorum in partes
S ed si quis contentus erit numerasse quadrata
D iuisum signis mundum putet esse quaternis
A ut tria sub quinis signis ornare trigonum
V t socias uires & amicos exigat ortus
F oederaque inueniat mundi cognata per astra
F alsus erit: nam quina licet sint undique signa
Q ui tamen ex signis qui quinto quoque feruntur
A stra loco fuerint nati sentire trigoni
N on poterunt uires licet illud nomine seruent
A misere loco dotes numerisque repugnant.
N am cum sint partes orbis per signa trecente
E t ter uicene quas phoebi circuit ardor
T ertia pars eius numeri latus efficit unum

I n tres pducti partes p signa trigoni
H anc at nūm non reddit linea summa
S i signum a signo non pars a pte notetur
Q z quis duo sit   mentibus astra
S i tn extremis leui primam ue prioris
I nter se conferre uoles nūq notare
T er quinquagenas implebunt ordine ptis
T ransibit nūs formam finesq sequentis
C onsumet ductus. lz ergo signa trigona
D icantur partis non seruant illa trigonas.
H aec eadem spes fallit p signa quadrata
Q z cum totius nūm q construit orbem
T er triginta quadrum ptes p sidera reddant
E uenit ut prima signi de pte prioris
S i ptem ad summam ducat uirga sequentis
B is sexagenas faciet sua sūma prioris
E t pars confert coniuncti prima duorum
S ignorum in medio nūm transit q referta
T riginta duplicat ptis pars tertia deerit.
E t quis quartum a quarto quis computat astrum
N aufragium facient ptes unius in ipsis
N on igitur satis est signis numerasse trigonas
Q uadrati ue fidem caeli p signa quaterna
Q uadrati si forte voles effingere formam
A ut trinis paribus facies cum membra trigonis

//

Hic perdit quantum centesima summa
Ille amittit decimam. sic conuenit ordo.
Et quicunque quater cunctis fau & angulus usque
Quaeque loca in triplici signarit linea ductu
Cum signata linquet dispendia recte
Inque uice affectus & mutua iura fauoris.
Quocirca non omnis habet genitura trigonos
Consensum signis nec cum sint forte quadrata
Continuo inter se seruant commertia rerum
Distat .n. an partis consumat linea iustas
Detractet ue modum numeris quem circulus ambit
Nunc tres efficiet nunc quattuor undique ductus
Quos in plura iubet ratio procedere signa
Interdum quae sint numeris memorata per orbem
Sed longe maior uis est per signa trigoni
Quam quibus est titulus sub quarto quoque quadratus.
Altior est horum summoto linea templo
Illa magis uicina meat caeloque recedit
Et propius terras accessit uisus eorum
Aeraque infectum nostras demittit ad auras.

De signis exagonis

Dena quae alternis … commertia signis
Mutua nec magno consensu foedera seruant
Inuita angusto quia linea flectitur orbe
Nam cum per tales formantur singula limes

S idera & alterno diuītit angulus astro
S exq per amfractus curuatur uirgula in orbē
A tauro uenit in cancrū · tū uirgine tacta
S corpion ingreditur qua te capricorne rigētē
E t geminos a te piscis aduersaq tauro
S idera contingens finit qua cœpit orbem
A lternus ductus locus & per transita signa
V tq ea preteream q̄ sunt mihi singula dicta
F lexibus & totid similis fit circulus illis
T ransuersos igr̄ fugiunt subeuntia uisus
Q : nimis inclināt   q uident
V icinoq latent ex recto ētior ictus
T ertia conuīso condunt signa recessu
E t quæ succedit conuexo linea cælo
S ingula circuitu q̄ tantum transeat astra
V is eius pcul est altoq uagat olympo
E t tenuis uires ex longo mittit in orbem
S z tn̄ est illis phoebus sb lege ppinquus
Q non diuisum genus ē · q euntibus astris
M ascula sz maribus respondent cætera sex
F eminei se coniungunt cōmertia mundi ·
S ic quāq alēnis paret nā figuris
E t cognata iacent ētis sub legibus astra ·   gnūs
D e cōiunctis signis q̄ l. q̄r sexto loco sint ·
I am u̇o nulla est hærentibus addita signis

G ratia . nam consensus hīt qz cuius ademptus
I n se cuncta ferunt aīos q̄ cn̄e possunt
S unt & aduersi gn̄is connexa p orbem
M ascula femineis sēmp obsessa uicissim
D isparibus nōnulla datur concordia signis
S extaq in nullas nūant commoda uires
V irgula p totum q pars nō ducit orbem
S z duo signa facit mediis summota quatnis
T ertius assumpto ductus nō sufficit orbe

De contrariis signis

A tq ea diuisis ex ptibus astra refulgent
P medium aduso mūdū pendentia uultu
E t toto diuisa manet contraria caelo
S eptima quoq loco gn̄is summota ferant
E x longo tn̄ illa manet uires q ministrāt
V el bello t pace suas ut tpa poscunt
N uc phoebo stellis nūc & dictantib' iras
Q z si forte libet q̄ sit contraria signa
P er titulos celebrare suos sedesq memento
S olstitiū brumae capricornū oppon̄e cancro
L anigerum librae par nox in utroq dieqz est
P iscibus erigonē iuuenēq urnae q leonem
S corpius in summo cū fulg& . taurus in imo ē
E t cadit arcitenēs geminis orientib' orbe
O bsuant int se contraria cursus

Sed quae adversis fulgent contraria signis
Natura tamen interdum sociata feruntur
Et quae ex adverso concordia mutua surgit
Mascula si paribus vel si diversa suorum est
Respondent cum pisces et virginis astrum
Adversi volitant sed amant communia iura
Et vincit natura locum sed vincitur ipsa
Temporibus cancer tibi capricorne repugnat
Femina femineo quia brumae dissidet aestas
Hinc rigor et glacies nivibusque albentia rura
Hinc sitis et sudor nudusque in collibus orbis
Aestivosque dies aequat nox frigida brumae
Sic bellum natura gerit discordat et annus
Ne mirere in ea pugnantia sidera parte
At non lanigeri signum librae repugnat
In totum quia ver autumni tempore differt
Fructibus hoc implet maturis floribus illud
Sed ratione pari est aequalis noctibus dierum
Temporaque efficiunt simili concordia textu
Permixtosque dies mediis hiemem inter et aestum
Articulis uno servantia tempore utrumque
Quo minus infesto decertent sidera caelo
Talis erit ratio diversis addita signis.

Sub cuius dei tutela quodlibet signum sit.

His animadversis rebus quae proxima cura

H osce tutelas adiectaq numina signis
E t q cuiq deo rerum na dicauit
C um diuina dedit magnis uirtutib ora
C ondidit & uarias sacro sb numine uires
P ondus uti rebus psona impone possit.
L anigerum pallas · tauru cytherea tuet.
F ormosos phoebus geminos · cyllenie cancru ·
I uppr & cum mre deum regit ipe leonem.
S picifere est uirgo cereris · fabricataq libra
V ulcano · pugnax mauorti scorpius heret.
V enante diana uirum · sz ptis equinr
A tq angusta foues capricorni sidera uesta.
E t iouis aduersum iunonis aquarius astru est:
A gnoscitq suos neptunnus in aequore pisces.
H inc quoq magna tibi ueniunt momita futura
C um ro tua fert stellas & sidera cures.
A rguinta petes omi de pte uiasq
A rtis ut ingenio diuisa potentia surgat
E xequentq fidem caeli mortalia corda.
Q ue membra humana cuiq signo sint attributa.
A ccipe diuisas hois p sidera ptis
S ingula q in propriis parentia signa figuris
I n quis praecipuas toto de corpore uires
E xercent · aries capt est an omia princeps
S ortitus censusq sui pulcherrima collo

T aurus & in geminis aequali brachia sorte
S cribuntur connexa humeris pectusque locatum
S ub cancro est. laterum regnum scapulaeque leonis
V irginis in propriam descendunt ilia sortem.
L ibra regit clunes & scorpius inguine gaudet
C entauro femina accedunt capricornus utrisque
I mperat in genibus · crurum fundentis aquarii
A rbitrium est. piscesque pedum sibi iura reposcunt.
S ignorum commertia auditus · uisus · amores · o...
Q uin etiam propriis inter se legibus astra
C onueniunt: & certa gerunt commertia rerum
I nque uicem praestant uisus atque auribus haerent
A ut odium foedusque gerunt: conuersaque quaedam
I n semet proprio ducunt plena fauore. al. furore
I dcirco aduersis nonnunquam gratia signis
E t bellum contrata gerunt. alienaque sede
I nter se geminant coniunctos omne per aeuum
V trique & sorti pugnant fugiuntque uicissim.
S ed deus in leges mundum cum conderet omnis
A ffectusque diuisit uariantibus astris
A tque aliorum oculos aliorum contulit aures
I unxit amicitias horum sub foedere certo
C ernere ut inter se possint audireque quaedam
D iligerent alia & noxas bellumque mouerent
H is etiam propria foret indulgentia sortis

V t se diligerent semp ł q ipsa placere.
S icut nãs hominũ plerasq uidemus
Q ui genus ex signis ducunt formantibꝫ ortus
C onsiliũ ipse suum ē aries · ut principe dignũ est.
A udit & libramq uideq frustrat amando
T aurus lanigero q fraudem nectit & ultra
F ulgentes uidet atq audit p sidera pisces.
V irgine mens capit sic quondam gesserat ante
E uropam dorso retinentem cornua læua
I ndutusq ioui geminorũ ducit aures
A d iuuenẽ eternas fundentẽ piscibus undas
I nq ipsos animum pisces oculosq leonẽ
C ancer & adulo capricornus conditur astro
V ertit in se mg oculis in mutaq tendit
A uribus & cancri coaptat aquarius astro
A t leo cum geminis animũ coniungit & aure
C entaurus geminos capricorni diligit astrum
E rigone taurũ spectat & scorpion audit
A tq sagittifero conatur nectere fraudẽ
L ibra suos sequitur sensus solumq uidendo
L anigerum atq aio complexa est scorpion infra
I lle uidet pisces auditq p omnia libram
H ec non arcitenens magno parere leoni
A uribus atq oculis signum fundentis aquari
C onspicẽ assueuit solamq ex omnibus astris

Dirigit erigonen contra capricornus in ipsam
Conuertit uisus quid enim mirabitur ille
Maius in augusti felix cum fulserit ortum
Auribus et summi captat fastigia cancri
Et nudus geminis intendit aquarius aurem
Sublimemque colit cancrum spectatque reducta
Tela sagittiferi pisces ad scorpion acrem
Direxere aciem cupiuntque attingere taurum
Has natura uices tribuit cum sidera fixit
His orti similes referunt per mutua census
Audire et cupiunt alios aliosque uidere
Horum odio nunc horum iidem ducuntur amore
Illis insidias tendunt captantur ab illis
Quin aduersa queant et quae trigona trigonis
Altera quae in bellum diuiso limite ducit
Linea sic ueri per totum consonat ordo
Namque aries leo et arcitenens sociata trigono
Signa negant chelis foedus totique trigono
Quod gemini excipiunt fundens et aquarius undas
Idque duplici ratio cogit uerum esse fateri
Quod tria signa tribus signis contraria fulgent
Quaeque aeterna manent hominum bella atque ferarum
Humana est facies librae diuersa leonis
Idcirco cedunt pecudes quae uiribus amplis
Consilium est maius uictus leo fulget in astris

A urea lanigero concessit sidera pellis
I pse suæ ptis centaurus tergore cedit
V sq3 adeo est hois uictus q̄ uincere ab illis
N ascentis libre superari posse trigonū.
Q uinetiam breuior rō est p signa sequenda
N am quæcunq3 nitent humana cōdita forma
A stra manent illis inimica & uicta ferarū
S 3 tn̄ in pprias secedunt singula mentis
E t priuata gerunt secretis hostibus arma.
L anigero genitis bellum ē cum uirgine natis
E t libra gemini pisces quos ptulit unda
I n partus tauri sb cancro nata feruntur
P ectora & in chelis & q̄ dat scorpius acer
E t pisces & quos geminorum sidera formant.
H is cum lanigero bellum ē. eiusq3 trigono
I n cancro genitos capricorni semina lædunt
E t libræ partus & quos dat uirginis astrum
Q uiq3 sb aduersi numerantur sidere tauri
L anigeri cōis erit rabidiq3 leonis
H ostis: s3 totid bellum subscribitur astris
E rigone taurūq3 timet gemini sb arcu
C entaurum pisces & te capricorne rigentē
M axima turba petit libram capricornus & illi
A duersus cancer chelisq3 utrunq3 quadratū est.
Q uiq3 in lanigeri numerantur signa trigonum

S corpius in totid foecundus creditur hostis
Æ quoreum iuuene geminos taurũ atq; leonẽ
E rigonẽ libramq; fugit metuendus & ipse
Q uiq; sagittari ueniunt d' sidere ptus.
H os geminis nati libraq; & uirgine & urna
D epressisse uolunt legem & rñã iubentẽ.
H æc eadẽ capricorne tuis inimica ferunt
& quos æternis perfundit aquarius undis
A d pugnã ueniens agitat totumq; trigonũ
T urba sb' unius iuuenis uirtute ferar.
P isces excortus uicinus aquarius urget
& gemini fratres & quos dat uirginis astrũ
Q uiq; sagittiferi decedunt uirginẽ nati.
H ec sola est rõ quæ dat nascentibus arma
I nq; odium gñet partus & mutua uelle
S z plerumq; manẽt inimica & tertia quæq;
L ege in transuersũ uultu defixa maligno
Q uoq; manet quæcunq; loco contraria signa
A duisos q; gerunt int' se septima uisus
T ertia queq; illis utriusq; trigona ferunt
H e sit mirandum si phoebus nõ dat astris
Q uæ st adũsis signis cognata trigoni
P er tot signoꝝ spẽs contraria surgunt
C orpora totq; modis quotiens inimica creant
I dcirco nihil ex se mg natura creauit

P ectore amicitiæ maius nec rarius unq̃
V nus erit pilades unus q mallet orestes
I pse mori leuis una fuit p sæcula mortis
A lter q raperet fatum nõ crederet alter
Et duo q potuere sequi uix noxia poenis
O ptauitq reũ sponso non posse reũti
S ponsorẽ q reus timuit ne solueret ipm
P erq tot ætates hoĩum tot tpã et annos
T ot bella et uarios et sub pace labores
Et fortuna fidem quærat uix inuenit usq̃.
A t q̃ta est scelerum moles p sæcula cuncta
Q̃ q onus inuidiæ non excusabile terris
V enales ad fata prũm mr̃umq sepulchra
I mposuit phoebus noctem terrasq reliquit.
Q uid loquar euersas urbis et pdita templa
Et uarias pacis clades et mixta uenena
I nsidiasq fori cædes in moenibus ipsis
Et sub amicitiæ grassantẽ nomine turbam
I n pplo scelus est et abundant cuncta furore
Et fas atq nefas mixtum legesq p ipas
S æuit nequities poenas iam noxia uincit
S cilz in multis qm discordia uincit
C orpora nascunt pars et sublata p orbem
Et fidei rarum foedus pacisq tributum
V tq sit cælum sic tellus dissidet ipa

A tq; hominũ gentes inimica sorte ferunt
S i tñ & cognata cupis cognoscẽ signa
Q ue iungant animos & amica sorte ferant
L anigeri ptes cum toto iunge trigono
S implicior tamen est aries meliorq; leone
P rosequitur genitos q̃ te centaure creatos
Q ua colitur: nãq est nã mitius astrũ.
va N ec magis illoꝝ coeunt ad foedera mentes cat
E x positumq; sue noxe nec fraudib; ullis
N ec minus ingenio molli q̃ corpore constat
I llis est feritas signis predeq; cupido
V enalisq; duis rerumq; excedẽ cogit
C ommoditate fidem: nec longa est grã facti
A t cum lanigeri ptes sub utroq; trigono
N on parit sȝ rara gerit p tpẽ bella
Q ui feritas utriusq; magis p tpẽ cogit
P lus tñ in duplici numerandũ ẽ roboris ee
C ui commixtus hõ ẽ: q̃ te nemee sub uno
I deirco pax est signis & mixta querela
Q uinq; tauri capricorno iungitur astrũ
N ec magis illoꝝ coeunt ad federa mentẽ
V irgineos & partus quicunq; creant
T auro cõplecti cupiunt sȝ saepe querunt
Q uosq; dabunt chelae t quos dat aquarius ortus
V num pectus hñt fideiq; immobile uinctũ

M agnus & in multos ueniet successus amicos
S corpius & cancer fraterna in nomina ducunt
E x semel genitos · nec non & piscibus orti
C oncordant illos nam saepe est subdolus actus
S corpius aspergit noxas sub nomine amici ·
A t quibus in lucem pisces uenientibus adsunt
H is non una manet semper sententia cordi
C ommutant animos interdum & foedera rumpunt
A c repetunt · tectaeque lues sub fronte uagantur
S ic erit ex signis odium tibi paxque notanda ·
I n terris geniti tali sub luce creantur
N ec satis est tamen solis insistere signis
C ontemplare locum caeli sedemque uagorum
P arte genus uariant & uires linea mutat
N am sua quadratis ueniunt sua iura trigonis
E t quae per senos decurrit uirgula tractus
Q uaeque secant medium transuerso limite mundum · caelum
H inc modo dat uires mundus modo detrahit idem:
Q uaeque illic sumunt uires huc acta reponunt
D istat enim · surgatne eadem subeatne cadatne
C rebrius aduersis odium est cognata quadratis
C orpora censentur signis & amica trigonis ·
N ec ratio obscura est · nam quartum quodque locauit
E iusdem generis signum natura per orbem
Q uattuor aequali caelum discrimine signat

In quibus articulos anni deus ipse creavit
Ver aries, Cererem cancer, Bacchumque ministrat
Libra, caper brumam, genitosque ad frigora pisces.
Nec non et duplici quae sunt connexa figura
Quartum quaeque locum retinent: duo cernis pisces
Et geminos iuvenes duplicemque in virgine formam
Et duo centauri, sed uno corpore mixti
Sic et simplicibus signis stat forma quadrata
Nam neque taurus habet comitem, nec pingitur ulli
Horrendus leo, nec metuit sine corpore quemquam
Scorpius atque uno censetur aquarius astro.
Sic quaecunque manent quadrato condita templo
Signa parem numeris referunt aut tempore sortem
Ac veluti cognata manent sub foedere tali
Idcirco affines signant gradibusque propinquis
Accedunt unaque tenent sub imagine natos.
Longius in spatium porrecta est linea maius
Quae tribus emensis signis facit astra trigona.
Haec ad amicitias imitantes iura gradumque
Sanguinis atque animis haerentia tempora ducunt
Utque ipsa in longo coeunt summota recessu
Sic nos coniungunt maioribus intervallis.
Haec meliora putant mentis quae iungere possunt
Quam quae non numquam foedus sub sanguine fallunt
Proxima vicinis subscribunt tertia quaeque

H ospitibus sic astrorum servabit ordo
Q uet quot cardinibus proprio variante movent
Q uæ quoque in ptis divisit quattuor orbis
S idera quadrata efficiunt non longa quadrati
C ensent minus est numeri quam cardinis usus
A dde suas ptes signis sua ptibus astra
N am nihil in totum servit sed mixta ferunt
I psis dant fines astris capitumque vicissim
Q uæ mihi mox certo digesta sub ordine signent
O mnibus ex istis ratio est repetenda per artem
P acatum infectus signa ut perdiscere possis
P erspice nunc tenui visu rem pondere magnam
E t tantum graio signari nomine passam
D odecatemoria in titulos signantia causas
N am cum tricenas per partes sidera constent
R ursus bissenis numerus deducit omnis
I psa igitur ratio binas in ptibus esse
D imidiasque docet ptes his finibus esse
D odecatemoriorum constant bissenaque cuncta
O mnibus in signis quæ mundi conditor ille
A ttribuit totidem numeris fulgentibus astris
U t sociata forent alterna sidera sorte [forte]
E t similis sibi mundus et omnia in omnibus astra
Q uorum mixturis regeret concordia corpus
E t tutela foret communi mutua causa

Idcirco quae signis nascuntur eisdem
Diversos referunt mores inimicaque vota.
Et saepe in pecudes errat natura, maremque
Femina subsequitur: miscentur sidera partus.
Singula diversis variant quod partibus astra
Dodecatemoriis mutantia iures.

Hic quid sit cuiusque canam quove ordine constet
Ne vagus ignotis signorum partibus erres.
Ipsa suo retinet primas in corpore partes
Ultima sed extremis ratio conceditur astris.
Singula sic retinent binas in sidera quaeque
Dimidias qui sui partis et summa repletur
Solibus exactis triginta sidere in omni.
Hoc genus est unum ratio non parva sumpta
Pluribus inde modis rerum natura locavit
Deduxitque vias voluitque per omnia quaeri.
Haec quoque comperta ratio sub nomine eodem
Quicumque in partu nascentum tempore luna
Constiterit numeris hanc ter dispone quaternis
Sublimi totidem quod fulgent sidera mundo
Inde suas illi signo quo luna refulsit
Quaeque huic desunt partes numerare memento
Proxima tricenas pariter sententia ducit
Hic ubi defierint numeris tum summa relicta

In binas sortis adiecta pte locet
Dimidium reliquis tribuat ut ordine signis
In q destituent te iustum luna uidebit
Duodecatemoriis signis post caetera ducet
Ordine queq suo sic constant astra locata.
Haec q te ro ne fallat pspice paucis
Maior in effectu minor est q ptibus ipsis
Duodecatemorii quid sit qd dr ee
Duodecatemorium naq id p quinq notat
Partes nam totid pfulgent sidera caelo
Que uaga dnr ducunt et singla sortes
Dimidias uiresq meis et iura capessunt
In quinq igitur stelle quinq locate
Duodecatemorio fuint spectare decebit
Cuius n. stelle fint sidere quoq
Inciderint dabit effectus in mentib eius
Undiq miscenda e ro p q oia constant.
Verum hec posterius, proprio cuncta ordine reddas.
Nunc satis est docuisse suos ignota p usus
Ut cum pceptis steterit fiducia membris
Sic totum corpus facili roe notet
Et bn d summa ueniat post singula carmen.
Ut rudibus pueris monstrat lra primu.
Per faciem nomen q suu componit usus
Perq pedes pprios nascentia carmina surgunt.

S ingulaque in summa prodest didicisse priora
Q uae nisi constiterint per prius fundata elementis
V ersu quod propere dederint praecepta magistri
E ffluat in vanum rerum praeposterus ordo
S ic mihi per totum volitanti carmine mundum
E rutaque obstrusa penitus caligine fata.
P ieridum nimis et modulata canenti
Q uoque deus regnat revocanti numine mente
P er partis ducenda fides et singula rerum
S unt gradibus tradenda suis et cum omnia certa
N otitia steterint proprios revocentur ad usus
A c velut in nudis consurgunt montibus orbes
C onditor et vacuos muris circumdare collis
D estinet ante manus quam temptet scindere fossas
V ertit opus ruit ecce nemus saltusque vetusti
P rocumbunt solemque novum nova sidera cernunt
P ellitur omne loco volucrum genus atque ferarum
A ntiquas domos et nota cubilia linquunt
A st illi silicem in muros et marmora templi
R imantur ferrique rigor per tempora nota
Q uaeritur hinc artes hinc omnis convenit usus
T unc divinum consurgit opus cum cuncta supersunt
N e medios rumpat cursus praepostera cura
S ic mihi tractanti tantae succedere moli
M ateries primum rerum ratione remota

Tradenda ē rō sit ne post writa ne ue
Argumēta nouis stupeant nascentia rebus.

De Cardinibus mundi.

Ergo age noscendis aīūz compone sagacē
Cardinibus q p mundum st̄ quattuor om̄es
Dispositi semp mutantq uolantia signa
Unus ab exortu caeli nascentis in ortem
Qua p̄m terras aequali limite c̄nit
Alt ab adūsa respondens aetheris ora
Unde fugit mundus precepsq in tartara tendit
Tertius excelsi signat fastigia caeli
Quo defessus equis phoebus p̄sistit anhelis
Declinatq diem mediasq examinat umbras
Ima tenet quartus fundato nobilis orbe
In quo principiū ē reditus finisq cadendi
Sideribus parit q occasus c̄nit & ortus
Hec loca p̄cipuas uires summosq p artem
Fatorum effectus referunt q totus in illis
Nitit aethereis ueluti compagibus orbis
Quae n̄ ppetuis alterna sorte uolantē
Cursibus excipiant nectantq in uincula bina
Per latera atq imum tpli summūq ratum
Dissociata fluat resoluto machina mundo
Sz diuisa tñ uis est in cardine quoq
Et p sorte loci uariant atq ordine distāt

P rimus erit summi q regnat culmine celi
E medium tenui ptitur limite mundum
Q uẽ capit excelsa sublimem glia sede
S cilz haec tutela decet fastigia summa
Q uicquid ut emineat s uendicet et decus omne
A sserat et uarios tribuendo regnet honores
H inc fauor et spẽs atq omis gratia uulgi
R eddere iura foro componere legibus orbem
F oederibusq suis externas iungere gentis
E t p sorte sua cuiusq extollere nomen.
P roximus est imis cõtra statione locatus
S ustinet alternis nixũ radicibus orbem
E ffectu minor in spẽs s maior in usu
F undamenta tenet rerũ censusq gubernat
Q ũ rata sint fossis scrutantẽ uota metallis
A tq ex occulto qntum contingere possis.
T ertius atq illi tollens in pte nitentem
Q ui tenet exortum q primũ sidera surgũt
V nde dies redit et tps describit in horas.
H inc intr graias horoscopus editr urbis
N ec capit externum pprio q nomine gaudet
H ic tenet arbitrium uite atq hic regula morum est
F ortunã q dabit rebus ductũq parentis
Q uiq excipiant nascentes tpã prima
Q uos capiant cultus quali sint sede creati

V traque admixtis sbscribent uiribus astra ·
V ltimus emenso q condit sidera mundo
O ccasumque tenens sbmersum despic^t orbem
P ertinet ad rerum summas finē q labor·
C oniungitque epulas extremaque tpā uitæ
O tiaque & cetus hominū cultusque deor·,
D iuisio ætatis in ptes cæli ·
N ec contentus eris pcepto cardine quoque
I nitialia & memori st mente notanda
P er maius dimensa suas reddentia uires ·
Q uicquid ab exortu summū curuat^r in orbē
Æ tatis primæ nascentisque asserit annos ·
Q uod summo pmitur deuexum culmine mundi
D onec ad occasum ueniet puerilib· annis
S uccedit teneramque regit sb sede iuuentā
Q uæ pars occasus int^ imumque sub orbem
D escendit / regit hæc maturæ tpā uitæ
& propriis serie uarioque excita cursu
A t q̄ pficit^r cursu redeunte sub imo
T arda supinatū laxatis uiribus arcū
A scendens seros demum cōplectit^r annos
L abentisque diei uitæ tremulamque senectaz
O mne quod sig^m sub qualicunque figura ·
P artibus efficit^r mundi locus impat ast^is
& dotes noxamque facit · ūtunt^r in orbem

Singula & accipiunt uires cæloque remittunt
Vincit .n. nã genus legesque ministrat
Finibus in propriis & prætereuntia cogit
Esse sui moris uario nũc diues honore
Nunc sterilis poenamque ferentia sidera sedis
Quæ sup exortum a summo sidera cælo
Infelix regio rebusque inimica futuris
& uitio foecunda nimis. nec sola, sed illi
Par erit aduerso q̃ fulget sidere sedes
Iuncta sb occasu. neu pstet cardine mundi
Utraque pterita fertur deiecta ruina
Ortalabros erit scandendum ẽ atque cadendũ.
Nec melior sup occasu contraque sub ortu
Sors agit͂ mundi preceps. hęc illa supna
Pendens aut metuit uicino cardine finẽ
Aut fundata cadet. merito typhonis hnt͂
Horrendæ sedes quem tellus seua pfudit
Cum bellum cælo peperit, nec mr͂e minores
Exierint partus. s; fulmine rursus in altum
Compulsi montesque sup rediere cadentes.
Cessit & in tumulum belli uitaque typhoeus
Ipa tremit mr͂ flagrantes monte sb ætna
Atque refulgenti sequit͂ fastigia cælo
Proxima ne ue ipi cedat q iungit͂ astro
Ipe palmamque petens uictrixque prioꝝ

A ltius insurgit summae comes addita pinis
I n peiusq manet cursus nec uota supersunt
Q uocirca minime mirum si proxima summo
A tq eadem interior ueneranda sorte dicatur
E t titulus felix censum si proxima grat
N ostra subit linguae uirtutis nomine nomen
I uppiter hoc habitat fortunae credere genti
H uic   simulis deiecta sub orbe
I maq summis contingit fulmina mundi
A dusaq interit parte & defessa peracta
M ilitis rursusq nouo deuota labori
C ardinis & subitura iugum sortemq potentem
N ondum sentit opus mundi iam spente honorem
D aemonium memorant grai romana per ora
Q ueritur inuerso titulus sub corde sagaci
C onde locum numinq dei totumq potentis
Q uae tibi posterius magnos reuocauit ad usus
H inc monita manet nostrae plerumq salutis
B ellaq morborum tetris pugnantia telis
V iribus ambiguis geminis causaq dei
N unc huc nunc illuc sortem mutantis utramq
S ed medium post astra diem curuataq primum
C ulmina nutantis summo de uertice mundi
A ethera phoebus adit sub quo quo corpora nostra
D ecurrunt uitiis & fortunis ex uiribus eius

Concipiunt deus ille locus sb nomine graio
Dicitur huic adusa nitens que prima resurgit
Sedibus ex imis iterumq reducit olympum
Pars mundi fuluūq nitet mortisq gubernat
Et dianā agnoscat phebem fratna uidentē
Regna p aduersas celi fulgentia ptis
Fataq damnosis imitantē finibus oris
Huic parti dea nom̄ erit romana p ora
Grecia uoce sua titulum designat eund̄
Arce sz in celi qua
Inuenit qua principiū decliua sumūt
Culmineq insurgunt occasus int̄ et ortus
Suspenduntq suo libratum ex ordine mundū
Asserit hāc cytherea s p sidera sedem
Et ueluti faciem mundi sua collocat ora
Per q humana ppria est hec addita pti
Vis ut connubia et thalamos tedasq guberne
Hec tutela deoꝝ uenerē sua tela mouē
Nomen erit fortuna loco qd pcipe mente
Ut breuia in longo compendia carmine prestē
At qua subsedit conuiso cardine mundus
Fundamenta tenens aduersum et suscipit orbem
Ac media sb nocte iacens saturnus in illa
Parte suas agitat uires deiectus et ipse
Imperio quondam mundi solioq deoꝝ

& pr̃ in pprios exerc& numina casus
Fortunamq senum prima est fortuna duoꝝ
Nascentum atq prĩm q̃ tali condita pars ẽ.
Asperum erat tp̃s titulum cui graecia fecit
Demoniũ signatq suas p nomine uires.
Hunc age surgentẽ primo d cardine mundi
Respice, qua solido nascentia signa recursu
Incipiunt uiridis, gelidis& phoebus ab undis
Enatat & fuluo paulatim accendit igni.
Haec tua tpla ferunt maia cyllenie nate
O facies signata nota qd nom̃ & ipi
Auctores tibi dant artes quas ducit olympii
In qua fortunam natoꝝ condidit om̃ez
Natura ex illo suspendit uota parentuz
Unus in occasu locus est sup ille ruentẽ
Praecipitat mundum terris & sidera m̃sat
Tergaq prospectat phoebi qui uiderat ora.
Ne mirere nigri si ditis ianua fertur
& finem uitae retin&.
Hic & ipse dies moritur terrasq p orbem
Surripit & noctis captum sb carcẽ claudit
Nec non & fidei tutelam uendicat ipam
Pectoris & pondus tanta ẽ in sede potas
Quae uocat & condit phoebum recipitq refertq
Consumitq diem: tali sb lege notandae

T emploꝝ tibi sᵗ uires qua ꝑuolat omnis
A stroꝝ series ducitq; & commodat illis
I pse suas leges stelle et ex ordine cto
V t nã finit lustrant uariasq; locoꝝ
E fficiunt uires utrunq; aliena capessunt
R egna & in externis ſbſidunt hospita castris
H æc mihi ſb cta stellaꝝ pte cauentᵉ
H unc satis ē partis cæli titulosq; notasse
E ffectusq; loci ꝑ se cuiusq; deosq;
Q ui pti nom̃ posuit q condidit arcē
O cto tropos ꝑ quos stelle duisa uolantes
Q uos reddant motus ꝓprio uenit ordine reꝝ.

M MANLII LIBER SECVNDVS ASTRONOMICON EXPLICIT · EIVSDEM INCIPIT TERTIVS ·

I N noua surgentē maiora q; uiribus ausum
Nec ꝑ inaccessos metuentem uadē saltus
D ucite pierides · urõs extendẽ fines
C onor & indictos in carmina ducẽ cantus ·
N on ego in excidium cæli nascentia bella
F ulminis & flammas partusq; in m̃re sepultos
H ectora uenalem cineri · priamumq; ferentem ·
C olchida nec referam uendentē regna parentis
& lacerum frēm struppo : segetesq; uiroꝝ
T auroꝝ q; truces flammas uigilemq; dracone
& reduces annos auroq; incendia facta

Et male conceptos partus peiusque necatos.
Non annosa canam Messanę bella potentis
Septenosque duces, ereptaque fulmine flammis
Moenia thebarum & uictam quae uicerat urbem
Germanosque patris referam matrisque nepotes.
Natorumque epulas conuersaque sidera retro
Ereptumque diem nec persica bella profundo
Indicta & magna pontum sub classe latentem.
Immissumque fretum terris, iter aequoris undis
Non reges magnos, spatio maiore canenda
Quae sit tanta loquar romanae gentis origo
Totque duces orbis tot bella tot otia & omnis
In populi unius leges ut cesserit orbis
Differtur facile est uentis dare uela secundis
Foecundumque solum uarias agitare per artis
Auroque atque ebori decus addere, cum rudis ipsa
Materies niteat. speciosis condere rebus.
Carmina uulgatum est opus & componere simplex.
At mihi per numeros ignotaque nomina rerum
Temporaque & uarios casus momentaque mundi
Signorumque uices partisque in partibus ipsis
Luctandum est, quod nosse nimis, quod dicere quantum est
Carmine quod proprio pedibus quod iungere certis.
Huc ades o quicunque meis aduertere coeptis
Aurem oculosque potes, ueras & percipe uoces

Non ad iuratos reges troiamq cadentē
Impendas aium nec dulcia carmina queras
O mari res ipa negat contenta doceri
Et siqua externa referent̄ noia lingua
Hoc operis nō uatis erit non oia flecti
Possunt & ppria melius sb uoce notant̄
Hunc age sbtili rem summā pspice cura
Que t̄ precipuos usus monstrata ministre
Et certas det in arte uias ad fata uidenda
Si bn̄ constiterit uigilanti condita sensu
Principium rez & custos nā latentum
Cum tantas struer& moles p moenia mundi
Et circumfusis orbem concluder& astris
Undiq pendentē in mediū diuisaq membra
Ordinibꝫ c̄tis sotiar& corpus in unuz
Aeraq & terras flammā q undāq natantē
Mutua in alternum prebere alimta iuber&
Ut tot pugnantis reger& concordia causas
Star& q alterno religatus foedere mundus
Exceptum a sūma nequid rōe maner&
Et qd erat mundi mundo regeret ab ipo
Fataq & uitas hoīum suspendit ab astris
Que summas opum ptis q lucis honore
Que famam assererent que nunā fessa uolarē
Que qi p medium mundi pcordia ptem

D isposita optineant phoebum lunamq; uagasq;
E uincãt stellas. nec non uincant᷑ & ipsã.
H is regnum nã dedit. propriasq; sacrauit
V nicuiq; uices. sanxitq; q̃ omnia summa
V ndiq; & ut fatum rõ traheret᷑ in unũ.
N am qd̃cunq; genus rez qd̃cunq; laboꝝ
Q ueq; opa atq; artes qcunq; p omnia casus
H umana in uita poterant contingẽ sortem
C omplexa ẽ totq; in ptẽs quot & astra locarat
R es posuit c̃tasq; uices sua nõia cuiq;
A ttribuit totumq; hõis p sidera censum
O rdine sub c̃to duxit. pars semp ut eẽt
C onfinis parti uicinis stare in astris.
H oꝝ opum ad singula signa locauit
N on ut ætña cæli statiõe maner&
& cunctos hoĩum parit᷑ traherent᷑ in ortus
E x iisdẽ repetita locis. s; tpẽ sedes
N ascentum acciperent pprias signisq; migrarẽt
A tq; aliis alio sors queq; acceder& astro
V t caper& genitura nouam p sidera formam
N ec tñ incẽto confunder& oĩa motu
S ; cum pars opum q̃ prima condita pte est
A ccepit ppriam nascentis tpẽ sedem
C etera succedunt signisq; sequentib; hærent
O rdo ducem sequit᷑ donec uenit orbis in orbem.

H as aut facies rerum p signa locatas
I nquibus omis erit fortunæ condita suma   al: naturæ
V t cum iam stellæ septem ledunt ue iuuant ue
C ardinib ue mouet, diuina potentia mundi
S ic felix aut triste uenit p singula fatum
T alis & illius sors est sperãnda negoti.
H æc mihi solemni st ordine cuncta canenda
& titulis signanda suis rez q figuris
V t pateat positura operum nomenq genusq
F ortunæ sors prima data ē. hoc illa p artem
C ensetur titulo qz pxima contingit in se
F undamta domus domuiq hærentia cuncta
Q ui modus in suis qui sit consensus in aruis
Q m datum magnas opum componē moles
V t uaga fulgentis concordant sidera cæli.
P ost hanc militiæ locus est qua quicquid in aruis
Q ueq peregrinas int uersantib urbis
A ccipere assueuit titulo comprenditur uno.
T ertia ad urbanos statio ē numeranda labores
H ocq militiæ genus est ciuilibus actis
C ompositum fideiq tenet parentia uincla.
F ormat amicitias & sæpe cadentia frustra
O fficia & cultus contingant premia qta
E docet appositis cum mundus consonet astris.
I udiciozp opus in quarto nã locauit

F ortunamq fori fundentem uerba prõnum
P endentẽq reum lingua rostrumq loquentis
I mpositum & populo nudantis condita iura
A tq expensa sua soluentẽ iurgia fronte
C um iudex: u° nihil amplius aduocat ipso
Q uicquid propositas int' facundia leges
E fficit hoc totum ptem concessit in unam
A tq utcunq gerunt uariantia sidera manant.
Q uintus coniugio gradus ẽ p signa dicatus
& socios tenet & comites atq hospitis una
I ungit~ & similis coniungens foedus amicos.
I n sexta diues nũat' copia sede
A tq adiuncta rerum quarum altera q̃ti
C ontingant usus mens& altera q̃ diuturni
S idera ut inclinant uires & tpa gubernat.
S eptima censent' seuis horrenda piclis
S i male subscribunt stelle p signa locate.
N obilitas tenet octauã qua constat honoris
C onditio & fame modus & gñs & speciosa
G rã pretexti nonus locus occupat omnẽ
F atorum sortem dubiam p̃ios q timores
O mniaq infantũ mixta nutricia turba.
H uic uicinus erit uite q continet actum
I n quo sit morum series & qualibus omnis
F ormet' domus exemplis quoq ordine cũcto

A d sua compositi discedant munera serui .
P raecipua undecima pars est in sorte locata
Q ue summam nrĩ semp uiresq gubernat
Q ueq ualitudo constat nũc libera morbis
N unc oppressa mouent & mundum sideracũq
N on alias sedes tpus ne genus ue medendi
Q uet ẽ deposcat l' cui' tpẽ praestet .
A uxilium & uitae sucos misere saluoris .
V ltimus & totam concludens ordine summã
R ebus apistendis labor ẽ q contingit omnis
V otorum effectus & que sequisq suisq
P roponit studia atq artis haec irrita ne sint
S eu ferat offm nutus blandit' in omnis
A spera seu ferro p litem iurgia tentet
F ortunam ue petat pelago uentisq sequat'.
S eu cererẽ plenã uincentẽ q horrea messem
A ut reputat bacchum p pinguia musta fluentẽ .
H ac in pte dies atq haec monumẽta dabunt
S i bñ conuenient stellae p signa sequentes .
Q uarum ego posterius uires in utrunq ualentis
O rdine sb certo reddam . cũ pondere rerum
I ncipiam effectus nũc ne pmixta legentẽ .
C onfundant nudas satis est insistẽ membris .
& qm toto digestos orbe labores
H ominumq in nrũ . uiresq exegimus omnis

A thla uocant graij q̃ cuncta negotia reꝝ
I n gñã & partis bis sex diuisa cohærẽt .
H unc quibus ascendant signis quandoq; cauendũ est
P erpetuas neq; .n. sedes eadq; per omnis
S idera nascentis retin& s; tpã mutat .
N unc huc nũc illuc signoꝝ meta ꝑ orbem
I ncolumis tñ ut maneat q conditus ordo ẽ .
E rgo age ne falsa uaria genitura figura
S i sua queq; uoles reuocare ad signa labores
F ortunæ ꝑquire locum ꝑ sidera cuncta
Q uæ primo pars est nũo sic dicta sb atlis .
Q ui tͥ cum fuit c̃ta rõe repetus
C ætera prædicto subeuntib; ordine signis
C oniunges ꝓprias teneant uti singula sedes .
& ne forte uagus naturæ quærẽ sedẽ
I ncipias duplicem c̃ta rõe capesse .
C um tibi nascentis ꝑcepto tpẽ forma
C onstiterit cæli stellis ad signa uocatis
T ransuerso phoebus si cardine celsior ibit
Q ui tenet exortum t qui dimergit in undas
P er tps h; affirmes natũ ẽẽ diei .
A t si ſbiectus sæuius fulgebit in astris
I nferior dextra læuaq; tenentib; orbem
C ardinibus noctis fuit ꝑ tpã natus .
H æc tͥ cum fuint c̃to discrimine nota

T unc si forte dies nascentem excepit alma
A sole ad lunam numerabis in ordine ptes
S ignorum ortiuo totid de cardine duces
Q uem bene ptitis memorant horoscopon astris.
I n quodcunq igit nus puenit astm
H oc da fortunae iunges tum caetera signis
A thla suis rcto subeuntib ordine cunctis.
A t cum obducta nigris nox orbem texit alis
S iquis erit q tum matna excesserit aluo
V erte uias sict naturae uertit ordo.
C onsule tunc phoeben imitante lumina frīs
S emp & in pprio regnante tpe noctis
Q uot q ab ea phebus ptes & signa recedit
T ot numerare iubet fulgens horoscopus a se.
H unc fortuna locum teneat subeuntib atlis
O rdine naturae sict st cuncta locata.
F orsitan & queras agili re corde notandam
Q ua roe queas natalis tpe nati
E x primē immenso surgentē horoscopon orbe
Q nisi sb stellis uisus roe tenet
F undamta ruut artis nec consonat ordo.
C ardinib qm falsis q cuncta gubernant
M entit faciem mundus nec constat origo
F lexaq momento uariant sidera templi.
S z qta effectu res est tam plena laboris

C ursibus aeternis mundum per signa uolantem
V t totum lustret curuatis arcubus orbem
E xprimat et uultus eius componat et ortus
A c tantae molis minimum deprendat punctum
Q uae pars exortum quae fastigia mundi
A uferat occasus aut imo sederit orbe.
N ec me uulgatae rationis praeterit ordo
Q uae binas tribuit signis fulgentibus horas
& paribus spatiis aequalia digerit astra.
V t parte ex illa qua phoebi cepit ortus
D iscedat numerus summamque accommodet astris
D onec perueniat nascentis tempus ad ipsum.
A tque ubi substiterit signum dicatur oriri.
S ed uiaque obliquo signorum circulus orbe
A tque alia inflexis oriuntur sidera membris
A ltera illis magis est rectus surgentibus ordo
V t propius nobis aliquod uel longius extremum est
V ix finit luces cancer uix bruma reducit
E rgo breuis illa iacet tam longus circulus hic est.
L ibra Ariesque parem reddunt noctemque diemque
S ic media extremis pugnant extremaque summis.
N ec nocturna minus uariant quam tempora lucis
S ed tantum aduersis idem stat mensibus ordo
I n tam dissimili spatio uariisque dierum
V mbrarumque modis quis possit credere in auras

Omnia signa pari mundi sub lege manere
Addita que dicta est hore mensura nec ullam
Altera parte sequi sed sicut summus acervus
Vertitur et partes surgunt rursusque recedunt
Cum tamen in quocumque dies deducitur astro
Sex habeat sub terras sex signa sub illis
Quo fit ut in binas non possint omnia valei
Cum spatium non sit tantum pugnantibus horis
Si modo bisena servantur iura sub horas
Quem numerum demonstrat res sed non capit usus

De mensura temporum et signorum

Hec tibi constabunt aliter si hora veri
Si lucem noctemque pares dimensus in horas
In quantum vario distant sub tempore menses
Regula exactas primum formet in horas
Que spatia dies spatiis reuenant et umbras
Hec erit in libra cum lucem vincere noctes
Incipiunt tum medio concedere vere
Tunc etenim solum bisenas tendit in horas
Equa patent medio cum currit phebus olympo
Hic cum per gelidas hyemis summotus in astris
Fulget in octava capricorni parte biformis
Tunc angusta dies vernalis vertit in horas
Dimidiamque novem sed non oblita diei
Bis septem apponit numeris nec clauditur hora

D iuidias sic induodenas exit utrunq;
& redit in solidum naturae condita summa
I nde cadunt noctes surguntq; in tpa luces
D onec ardentis pugnarint sidera cancri
A tq; ubi conuersis uicibus mutantur in horas
B rumales, noctemq; dies lucemq; tenebrae
H ybernam referant alternaq; tpa uincunt
H unc huc nunc illuc gradibus p sidera certis
I mpulsat: quarum ro manifesta p artem
C ollecta est, ueniet q; suo p carmina textu.
A tq; haec est illas demum mensura p horas
Q uas rigat estiuis gradibus torrentibus amnis
N ilus & erumpens imitatur sidera mundi
P er septem fauces atq; ora fugantia pontum.

H unc age quot stadiis & quanto tpe surgant
S idera quoq; cadant aio cognosce sagaci
N e magna in breuibus careant compendia dictis.
N obile lanigeri sidus quod cuncta sequuntur
D ena quater stadia exoriens duplicataq; ducit
C um cadit atq; horam surgens eiusq; trientem
O ccupat occiduus geminat cum caetera signa
O ctonis crescunt stadiis orientia in orbem
& totidem amittunt eadq; rigentia in umbras
H ora nouo crescit p singula signa quadrante

Tertiaque in quartam partem seducitur eius
Haec sunt ad librae sidus surgentibus astris
Incrementa pari momento damna trahuntur
Cum subeunt orbem rursusque ad sidera librae
Ordine mutato paribus per tempora versa
Momentis redeunt. nam per quot creverat astrum
Lanigeri stadia aut horas tot libra recedit
Occiduusque aries spatium tempusque cadendi
Quod teneat in tantum chelae cum surgere perstat
Eius in exemplum se signa sequentia versus.
Haec ubi constiterint vigilanti condita mente
Iam facile est si quod quondam horoscoperit astrum
Noscere cum liceat certis surgentia signis
Ducere temporibus propriisque ascribere in horas
Partibus ut ratio signis ducatur ab illis
In quo phoebus erit quorum mihi reddita summa est.

De inclinatione mundi

Sed neque per terras omnis mensura dierum
Umbrarumque eadem est similique in tempore nota
Mutantur modus est varius ratione sub una.
Nunquam phrixei ducuntur vellera signi
Chelarumque fides iustaeque examina librae
Omnis consurgunt binas sed signa per horas
Quod medius recto praecingitur ordine mundus
Aequalisque super transversum vertitur axem

al' uertitur·

F ulis ꝑpetua iungant̃ pace diebus
O bscure noctes · æquo stat foedẽ tempus
N ec manifesta patet falsi fallacia mundi
N ec similis simili toto nox redditũ anno
O mnib; autumn' signis / ũ omnib; unum
N ec refert tũc quo phoebus decurrat in astº
L ittoreum ne coquat cancrum cõtra ne feratũ
S ideribus medijs an quæ sint quattuor int'
Q; qq; ꝑ tris signoꝝ circulus arcus
O bliquo iaceat recto tñ ordine ꝯ orta
C onsurgunt supq; caput terrasq; ferunt
Et paribus spatijs ꝑ singula lustra resurgũt
A c bñ diuiso mundus lateq; orbe patetq;
Et simul ex illa terraꝝ ꝑte recedas
Q uicquid ab extremo te mel ꝑuerteris axe
P er conuexa gradus gressum uestigia terre
Q uã tereti nũ solo d'circinat orbem
I n tumiduz & mediã mundo suspendit ab omni
E rgo ubi conscendes orbem stridensq; rotunduz
D igrediere simul fugiet pars altera terre
A ltera reddetũ ꝗ qtum inflexerit orbe
T antum inclinabit' cæli positura uolantis
Et mo que fuint surgentia limite recto
S idera curuato ducunt̃ in æthera tractu
A tq; erit obliquus signoꝝ baltheus orbe

Q ui transuersus erat spatio qm̄ illius una ē
N ūc mutant̄ sedes ergo ipā moueri
T pa iam rō cogit uariosq referre
S ub tali regione dies cum sidera flexo
O rdine conficiant cursus obliqua malignos
L ongius atq aliis aliud ppius ue recumbat
P ro spatio mora magna datur q pxima nobis
C onsurgunt longos caeli uisunt in orbes
V ltima q fulgent caecis mergunt̄ in umbris
& qm ad gelidas ppius q uenerit arctos
T am magis officiunt oculis brumalia signa
V ixq ortus occasus erit si longius inde
P rocedat totis condent̄ singula membris
T ricenasq trahent connexo tpē noctes
& totid luces adimēt sic una dierum
E fficitur mora & tritis consumunt̄ horis
P aulatimq perit spatio fulgentibus astris
P luraq p partes sb rupto tpē signa
T pa quaerant̄ medio celata timore
A dducentq simul phoebum texentq tenebras
M ensibus eruptis donec sit debilis annus
S i uo nā sinat sb uertice caeli
Q uem gelidus rigidis fulcit compagibus axis
Ae ternas sup ire niues orbemq rigentem
P rona lycaonie spectant membra puellae

S tamen erit celi spes laterumq meatus
T urbinis in morem recta uertigine curret
I nde tibi obliquo sex tantum signa patebunt
C ircuitu nullos unq̃ fugientia uisus
S ed teretem accliui mundum comitantia semp
H ic erit una dies p senos undiq menses
D imidiumq trahens contextis lucibus annum
N unq̃ erit occiduus tanto q tp̃e phoebus
D um bis terna suis plustrat cursibus astra
S ed circu̅ uolitans recto uersatur ab orbe
I nferiora petens deiecto sidera cursu.
Et dabit in pnum laxas effusus hēnas
P er totid̄ menses iungetq nox una tenebras.
V ertice sub celi nam quisquis spectat ab omni
D imidium e toto mundum uidet orbe rotundo
P ars latet inferior neq. n. circu̅uenit illum
F eclm aries mediaq tenus distinguitur aluo
E ffugit ergo oculos summo spectantis ab orbe
D um sex summissis uectatur phoebus in astris
A dducitq simul luces tenebrasq relinquit
S ideribus donec totid̄ quot mensib9 actis
C esserat un̄ redit geminasq ascendit ad arctos.
H ic locus in binas annu̅ noctesq diesq
P er duo ptita diuimit diuõtia terre.
E t qm̄ quinto uariantur tp̃a motu

Et quibus e causis dictum est: nunc accipe signa
Quot surgant in quoque loco cedantque per horis
Partibus ut prendi possint orientia certis
Ne falsus dubia ratione horoscopus erret
Atque hoc in totum certa sub lege sequendum
Singula quae nequeunt per tot distantia motus
Temporibus numerisque suis exacta referri
Ante sumat iter positum quo quisque sequatur
Per quod suos tendat gressus mihi debeat artem
Quocunque hoc parat et terrarum quisque requirunt
Deducat proprias noctemque diemque per horas
Maxima sub cancro minimis quae cingitur umbris
Et sextam summae fuit quae sorte diurnae
Vicino tribuat post cancri templa leoni.
At quae nocturnis fuerat mensura tenebris
In totidem partes simili ratione secanda est
Ut quantum una ferat tantum tribuatur ad ortus
Temporis adverso nascentia sidera tauro
Has inter quasque accipiet nemeus in horas
Quod discrimen erit per tres id divide partes
Tertia ut accedat geminis quae tempore tauro
Vinciat atque eadem cancro sitisque leoni
Sic erit ad summam ratio deducta priorem
Quo modo divisis nemeus duxit horis
Inde pari virgo procedat temporis actu

Q3 rita ſic ege priorſ ſemp in aſtris
I ncolumem ſeruet ſummam creſcenſq nouando.
U ſq ad denas horarum partibus auctis
P er totid libre decreſcent ſidera partis
E t ſtaſ in utrunq modis tollunt ad ortus
D iuerſam in ſortem tantiſ mergent ad umbras
H ec erit horarum ro ducenda p orbem
I llaq quot ſtadiſ oriant queq cadant q
E ue cum tcentum nuiſ uicinaq conſtet
D etrahit ſumme tota pars quota demit utraq
O mnibus e horiſ eſtiue nomine noctiſ
S olſtitium ſummo pagat cum phoebus olympo
Q d q hiſ exupat dempti id ducit inequas
S ex partiſ ſextamq arcanti trade leoni.
R urſus q ſteterit nris ſub nomine noctis
E uſ erit ſigno tauri pars illa dicanda
Q dq hanc exupat ptem ſupatur ab illa
D iſtinguitq duas medio diſcrimine ſummas
T ertia pars eius nris ſupaddita tauri
T raditur et gemini ſita tum cetera lucro
P rocedunt nriſ ſemp mutata prioris
A ugebuntq nouem numeris noie ſummas
D onec puenient ad iuſte tpa libre.
E x illa totid p partis ſic breuiant
L anigeri ad fines conuiſaq omnia lege.

A ccipiunt pduntq pares cedentia sortes.
H ec uia monstrabit stadiorum pone summas
E t numerare suos ortus p sidera cuncta.
Q ue tibi cum pprus simul acceptaueris horis
I n nulla fallet regione horoscopus unq
C um poterunt c̄tis numerari singula signa
T p̄ribus parte ex illa quam phoebus habebit.

D e ascensionibus et descensionibus temporum

N unc quibus hyberni momentis surgere menses
I ncipiant neq .n. paribus p sidera cuncta.
P rocedunt gradibus niuei dum uellera signi
C ontingunt aequū luces cogentia et umbras
F erre uicem magna est rō breuiterq docenda.
P rincipio capienda tibi est mensura diei.
Q uam minimam capricornus agit noctisq p horas
Q uam summam quaq aduisto superauit umbras — al' hora
E t reputent luces eius pars tertia signo
T ribuenda est medio semp qua sorte retenta
D imidio iungat primum iungatur et ipsum
E xtremo totum in ptes ita dirige terras
H is opibus tria signa et sz summa priorum
A ccedunt nūc coniuncta sequentibus astris
C essit ut ternis fuerit si longior horis
B rumali nox forte die capricornus et hora
D imidia attollat luces et aquarius horam

I pe suam ꝓprie ducat summaeq priori
A dungat pisces tantum s tpis ipsi
C onsumant q̃tum accipiant de sorte prioris
& tribus expletis horis noctemq diemq
L anigero tradant aequandum tpe ueris
I ncipit a sexta tempus pcedere pte
D iuiduu triplicant uires orientia signa
V ltimaq acceptas duplicant . ita summa dieb
C edere diuisa labentia sidera lege.
H anq aries totid deduc noctibus horas
Q uot prius abstulerant ꝓprio sb noie pisces .
H ora datur tauro . cumulusq ut damna priora
D imidiam adiungunt geminis sic ultima primis
R eddur aequato soluunt foenore noctes
R ursus & incipiunt ꝓpria d sorte diebus
R espondent paritq illis q pxima fulget
& media aequatis censent uiribus astra
P raecipuosq gerunt uarianda ad tpa motus
H ac uice discedunt noctes ad sidera brumae
T olluntq dies anniq inuitur orbis .
S olstitium tardi cum sit sb side cancri
T unc diem brumae nox aequet tpe noctis
L onga dies similisq redit q creuat actu .
I lla s poterit nascens uia duce ad aust
Q qnq uadis emissum redditur orbi

N am quota sit lucis si luce requirit hora
A spicies atq; hunc nūm reuocabis in ipm
M ultiplicatis ac deiectis insup iisdem
Q uinq; tn̄ sumis qz qualicunq; sub hora
T erquinas mundi sex tollunt sidera partes.
H ic ubi constiterit nūs coniungē & illas
Q uas superent phoebo partis p signa memto
E x hac tricenas summas p sidera ptes
D istribues primamq; uicē quo phoebus in astro
F ulserit inde aliis solem quecunq; sequent
C umq; consistet nūs consumptus in astro
Q uaue in parte suam summā nūq; relinqt
H aec erit exoriens & pars & forma p ignis
C ontineat partes ubi summā fecit unam
T ricenas dabit ex illa p singula signa
D onec defitiat nūs quaq; illa sub astris
P arte cadat credas illam cum corpore nataz
E sse hōis pariterq; orbem uidisse p ignis.
S ic erit ipe t rapidis quaerendus in astris
N atalis mundi c̄toq; horoscopus ortu.
V t cum ex hac sedes steterit sub cardine primo
F allē non possit summi fastigia caeli
N on fer& oblitus stent fundamta sub imo
S tent ueri stellaz ortus ueriq; subortus
D enaq; in proprias uires sortesq; recedant

C uius signi quisq annus aut m̄sis aut dies aut hora sit.

H ec sua reddent' q̃natim tp̃a signis
Q uæ diuisa & proprios ducunt' in annos
E t menses lucesq suas horasq dierum
P er quos præcipuas ostendunt singula uires.
P rimus erit signi quo sol effulsit annus
A nnū q. lustrans consumit tp̃a mundi
P roximus atq illi subeuntia signa sequunt'
L una dabit menses peragunt q menstrua cursus
T utelæq suæ primas horoscopus horas
A sserit atq dies tradiq sequentibus astris
S ic annuz mensisq suos n̄ã diesq
A tq tp̃as uoluit n̄ũari signa p horas
O mnia ut om̄e foret diuisum tp̃s in astra.
P erq alterna suos uariaret sidera motus
V t cursusq uices agerq redeuntis in orbem.
I dcirco tanta ē rez discordia in æuo
E t subtexta malis bona st lacrymæq sequunt'
V ota nec in cunctis s'uat n̄ã tenorem
V sq adeo p'mixta fluit nec p'manet usq
A misitq fidem uariando cuncta p om̄es
N on annis anni non menses mensibus usq
C onueniunt seq ipse dies aliumq requirit
H oraq nonulli similis pducit hore
T p̃a consistunt ppriisq carentia signis

P er mēs omnis aeui diuisa uolantis
T alisq; efficiunt menses casusq; minant̄
Q ualia st̄ quoꝝ uicibus dum uertitur ast^a
S unt quibus ut caeli pateant nascentibus horae
S idere quem memorant horoscopon inuenturos
P arte q^o ex illa describitur hora diebus
O mne rꝝ agit p tpā & astra
& capite ex uno menses annosq; diesq;
I ncipere atq; horas tradūtq; sequentibus astris.
& q̄q̄ sotia nascunt̄ origine cuncta
D iuersas tn̄ esse uices q; tardius illa
H aec citius pagunt orbem uenit omīs ad ast^m
H ora die bis mense dies semel unus in anno
M ensis & exactis bis sex iam solibus annus
D ifficile est in id tp̄s concurrē cuncta.
V nius ut signi pariter sit mensis & annus
A sperioris agat mensem si mensis in ast^m
L aetius inciderit signorum si triste diei
S i fortuna diem foueat si durior hora.
I dcirco nihil in totum s; credē fas est
N on anno signi menses uertentib; annis
M ensibus ut luces aut oīs lucib; horas
Q; nūc illa nimis pperant nūc illa morant̄
& mō deest aliquis mō adest uicibusq; recedit
A ut redit aut alio mutat̄ tpe tp̄s.

Interpellatum variarum sorte dierum.
Quot annos tribuant unumquodque signum.
Et quem duci per singula tempora vite
Quod quonque genus venit cuiusque sit astri
Quisque annus cuius mensis simul hora diesque
Altera nunc ratio quae summam continet aevi
Reddenda est quot quaeque annos dare signa ferantur
Quae tibi cum finem vite per sidera quaeris
Respicienda manet ratio numerisque notanda.
Bisquinos annos aries unumque trientem
Fraudatum dabit appositis tu taure duobus
Vincis sed totidem geminorum vinceris astro.
Tuque bis octonos cancer binosque trientis
Bisque novem nemee dabis bissexque sub illis
Erigone geminatque decem geminatque trientem.
Haec plures fuint librae quam virginis anni
Scorpius aequabit tribuente dena leonem
Centauri fuint eadem quoque munera cancri
Ter quinos capricorne dares si quattuor essent
Appositi menses. triplicavit aquarius annos
Quattuor et menses vitam perducit in octo
Piscibus et   et sorte et finibus haerens
Lustra decem tribuet soles cum mensibus octo.
Quot annos quaeque loca tribuant.
Nec satis est annos signorum noscere certos

N e lateat rõ finem quaerentibus aera
T emplaq(ue) & partes caeli sua munera norũt
& proprias tribuunt octo discrimine summas
C um bene constiterit stellar(um) conditus ordo.
S (ed) mihi templor(um) tm̃ nũc iura canentĩ
M ox ueniet mixtura suis cum uirib(us) omis
C um bñ materies steterit p cognita rer(um)
N on int(er)positis turbabit(ur) undiq(ue) mebris
S i bñ constiterit primo sb cardine luna
Q d' redit in terras mundus nascensq(ue) tenebat
E xortum octonos decies ducet(ur) in annos
S i duo decedant at cum sb culmine summo
C onsistet tribus hic nũs supabit annis — at fraudabit(ur)
B is quadragenis occasus diues in actus
S olis erat nũo nisi deesset olympia luna
P rimaq(ue) tricenos bis fundamta p annos
C ensent(ur) bis sex adiectis mensibus aeuo
Q d'q(ue) prius natum fuit de(x)truimq(ue) trigonũ
H oc sexagenos tribuit duplicatq(ue) quatnos
Q d' fuit laeuũ p̃lataq(ue) signa sequet(ur)
T ricenos annos duplicat tres insup addit
Q uaeq(ue) sup signum nascens a cardine primũ.
T ertia forma est & summo iam pxima caelo
H aec t(er) uicenos geminat tres abstrahit annos
Q uaeq(ue) infra ueniens spatio diuisa sub aequo

T er quinquagenas complet sua munera brumas
Q uaeq; locum superat nascens horoscopus ille
D ena quater revocat uertentis tpa solis
A ccumulatq; duos cursus iuuenemq; relinquit.
A t qui procedit surgentis cardinis horam
V icenos ternosq; dabunt nascentibus annos
V ixq; degustatam rapiens sub flore iuuentā
Q ui sup occasus tentatum ē dena remittit
A nnorum spatia & decimam tribus applicat astris
I nterius puerum interimq; bissexq; pactis
I nmatura trahet natalis corpora morti.
Q ue sint tropica signa & quas habeant uires
S ed tn̄ in primis memori sunt mente notanda
P artibus aduersis q surgunt condita signa
D iuisumq; tenent equo discrimine celum
Q ue tropica appellant q; in illis quattuor anni
T pa uertuntur signis nodosq; resoluit
T otumq; emmutant conuso cardine mundum
I nducuntq; nouas operum rerumq; figuras.
C ancer ad estiue fulget fastigia zone
E xtenditq; diem summū paruoq; recessu
D estruit & quanto fraudauit tpe luces
I n tantū noctes auget stat summa p omnes
C um cererē fragili properat distringere culmo
C ampus & in uarias distringunt membra palestras

Et tepidum pelagus ardatis languet in undis.
Tunc et bella fero tractantur marte cruenta
Nec scythiam defendit hyems germania sicca
Iam tellure fugit tellusq tumescit inanis
Hic rerum status est cancri cum sidere phoebus
Solstitium facit et summo uersatur olympo
Parte ex aduersa brumam capricornus inertem
Per minimas cogit noctis et maxima lucis
Tempora producitq diem tenebrasq resoluit
Inq uicem nunc damna nunc tempora supplet.
Tunc rigor et omnis ager clausum mare concreta cult
Nec tolerant medias hyemis horrentia saxa
Stat q uno non loco paulumq quiescit
Proxima in effectu sunt referentia motus
Nanq aries phoebum repetentem sidera cancri
Inter principium reditus finemq coercet
Tempora diuiso iungens concordia mundo.
Conditaq uices uictumq aut sidera brume
Exuperare diem iubet et succumbere noctes
Estiui donec ueniant ad sidera cancri.
Tum primum rauca pelagus consternitur undis
Et uarios audet flores emittere tellus
Tunc pecudum uolucrumq genus per pabula lata
In uenerem partumq ruit totumq canora
Voce nemus loquitur frondemq uirescit in omnem

V iribus in tantum signis nã mouet
H uic ex aduerso siti cum forte refulg&
L ibra diem noctemq pari cum foedẽ ducit
T m̃ q, uictas usq ad se uincẽ noctes
E x ipã iubet ac brumæ cum tpã uincũt
T um liber grauida descendit plenus ab ulmo
P inguiaq impressis despumant musta racemis
M andant &, sulcis cererem dum terra tepore
A utumni resoluta pat& dum semina ducit.
Q uattuor hec in arte ualent & tpã ũtũt.
S ic hos atq illos rez flectentia casus
H equidẽ in prima patientia sede manẽ.
S z non p totas æqua ẽ mensura figuras
O mnia nc plenis flectunt tpã signis
V na dies sub utroq æquat s tpẽ noctem.
A t libra atq aries autumnũ uerq figurant.
V na dies toto cancri longissimma signo
Q ue nox æqualis capricorni sidẽ fertur
C ætera nũc urgent uicibus. nũc tpã cedunt.
V na ergo in tropicis pars est ɔnenda figuris
Q ue moueat mundum q rez tpã mut&
F ata mouent consulta alios declin& in usus
O ĩa in adũsum flectant q reuoluant.
H as quidam uires octaua in pte reponunt.
S unt quibz eẽ plac& decimãs. nec defuit auctor

Qui primae momenta dar& frenosq; dierum.

M. MANLII ASTRONOMICON LIBER TERTIUS

EXPLICIT EIUSDEM QUARTUS INCIPIT.

Quid tam sollicitis uitam consumimus annis:
Torquemurq; metu caecaq; cupidine rerum.
Aeternisq; senes curis dum quaerimus, aeuum
Perdimus: & nullo uotorum fine beati
Victuros agimus semp nec uiuimus unq̃.
Pauperiorq; bonis quisq; est q plura requirit
Nec qd' hƀt numerat tantum qd' nõ hƀet optat.
Cumq; sui paruos usus nã reposcat
Materiam struimus magnae p uota ruinae
Luxuriamq; lucris emimus luxuq rapinas.
& summũ census pretium ẽ effundẽ censum.
Soluite mortales aĩos curasq; leuate
Totq; supuacuis uitam deflere querelis. Ñe ut
Fata regunt orbem. cẽta stant oĩa lege.
Longaq; p cẽtos signant tpã cursus.
Nascentes morimur: finisq; ab origine pend&.
Tunc & opes & regna fluunt & saepius orta
Paupertas artesq; datae moresq; creati
& uitia & clades damna & compendia uitae.
Nemo car& damno poterit nec hẽre negatũ
Fortunam' ue suis inuitam prendẽ uotis
Aut fugere instantẽ sors est sua cuiq; ferenda

At nisi fata darent leges uiteq necisq
Fugissent ignes eneam? troia sub uno
Non euersa uiro fatis uicisset in ipsis?
Aut lupa proiectos fugisset martia fres?
Romaq sic enata foret? pecudumq magistri
In capitolinos auxissent fulmina montis
Includi ue sua potuisset iuppiter arce
Captus et caput hic orbis foret igne sepulto
Vulneribus uictor repetisset mutius urbem
Solus et oppositis clausisset oratius armis
Pontem urbemq simul? rupisset foedera uirgo?
Tresq sub unius fres uirtute iacere?
Nulla acies tunc uicit. pendebat ab uno
Roma uiro. regnumq orbis sortita iacebat.
Quid referam cannas admotaq moenibus arma
Varronemq pigrum magnu q uiue possit
Postq tuos trasimene lacus fabiumq morantem
Accepisse iugu uictas karthaginis arces
Speratum hannibalem nris cecidisse catenis
Exiliumq regi furtiua morte luisse.
Adde et italicas uires romanumq suismet
Pugnantem membris. adice et ciuilia bella
Et cymbrum in mario. mariumq in carcere uictum.
Qui consul totiens exulq et in exule consul
Et iacuit libycis compar iactura ruinis.

A tq3 crepidinib3 cepit kartaginis urbem.
H oc nisi fata darent nunq̃ fortuna tulissz.
Q uis te niliaco periturũ littore magne
P ost uictas mithridatis opes pelagiq3 receptum
Et tres emenso meritos ex orbe triumphos
C umq3 & posses alium componẽ magnum
C rederet: ut corpus sepeliret naufragus ignis
Et collecta rogum facerent fragmenta carinae
Q uis tantũ mutare pot sine numine fati?
I lle & celo genitus caeloq3 receptus
C um bene compositis uictor ciuilibus armis
I ura togae regeret totiens praedicta cauere
V ulnera non potuit toto spectante senatu
I ndicium dextra retinens nomenq3 cruore
D eleuit proprio possent ut uincere fata.
Q uid numerem euersas urbes regumq3 ruinas
I nq3 rogo croesum: priamumq3 in littore truncum
C ui nec troia rogus. qd xerxen maius & ipso
N aufragium pelago. quid captos agmine reges
R omanis positos raptosq3 ex ignibus ignes
C edentemq3 uiro flammam q templa ferebat.
Q uot subitae ueniunt ualidorum in corpora mortes
S eq3 ipse rursus fugiunt errant q rogus.
E x ipsis quidam elati rediere sepulchris
A tq3 his uita dupx. illis uix contigit una.

Ecce leuis perimit morbus grauiorq; remittit
Succumbunt artes · rōis uincit' usus
Cura noc&: cessare iuuat · mora sæpe maloꝝ
Dat cās leduntq; cibi parcuntq; uenena ·
Degenerant nati pr̃ibus uincūtq; parentes
Ingeniumq; suum retinent transituq; ꝑ illum
Ex illo fortuna uenit furit alt' amore
& pontum tranare pōt & uertē troiam
Alterius frons est scribendis legibus apta ·
Ecce patrem nati perimunt natosq; parentes
Mutuaq; armati coeunt in uulnera frēs ·
Non nostrum hoc bellum est cogunt' tanta mouē
Inq; suas ferri poenas lacerandaq; membra ·
& decios non omne tulit non omne camillos
Tempus & inuictum deuicta morte catonē ·
Materies in rem ſupat sꝫ lege repugnat ·
& neq; paupertas breuiores excipit annos
Nec s't immensis opibus uenalia fata ·
Sꝫ rapit exceptos funus fortuna ſupbos
Inducitq; regum summis statuitq; sepulchrū ·
Quantū est hoc regnū q̃ regibus impat ipis ·
Quin& infelix uirtus & noxia felix
& male consultis pretium est prudentia fallit
Nec fortuna probat cās sequit'q; merentis
Sꝫ uaga ꝑ cunctos nullo discrimine fertur

Scilicet est aliud qd nos cogatq regatq
Maius & in proprias ducat mortalia leges
Attribuatq suos ex se nascentibus annos
Fortunaeq uices pmisce & saepe ferat
Corpora cum membris hominu non seminis ille
Partus erit quid.n. nobis commune ferisq
Quis ue in portenti noxam peccarit adulter
Astra nouant formas caelumq int'serit ora
Denique si non est fati cur traditur ordo
Cunctaq tpibus ctis uentura canuntur
Nec tn haec ro facinus defendere pgit
Virtutem ue suis fraudare in praemia donis
Nam neq mortiferas quisquam minus oderit herbas
Quod non arbitrio ueniunt sed semine cto
Gratia nec leuior tribuetur dulcibus escis
Quod nam dedit fruges nonulla uoluntas.
Sic hominu menti tanto sit gloria maior
Quod caelo gaudente uenit rursusq nocentis
Oderimus magis in culpam poenasq creatos.
Nec refert scelus unde cadat scelus ee fatendum
Hoc quoq fatale est sic ipm expendere fatum.
De proprietatibus & affectibus signorum
Quod qm docui superest nuc ordine cto
Caelestis fabricare gradus q ducere flexo
Tramite prudente ualeant ad sidera uatem

Nunc tibi signorum mores summumque colorem
Et studiis varias artis ex ordine reddam.
Dives fecundis aries in vellera lanis
Exutusque novis rursus spem semper habebit
Naufragiumque inter subitum censusque beatos
Crescendo cadet et votis in damna feretur
In vulgumque dabit fructus et mille per artis
Vellera diversos ex se parientia questus.
Nunc glomerare rudis nunc rursus solvere lanas
Nunc tenuare levi filo nunc ducere telas
Nunc emere et varias in questum vendere vestis
Quis sine non poterunt ullae subsistere gentes
Vel sine luxuria tantum est opus. ipsa suismet
Asseruit pallas manibus dignumque putavit
Seque in arachneo magnum putat esse triumpho
Haec studia et similis dicet nascentibus artis
Et dubia in trepido praecordia pectore finget
Seque sua semper cupientia vendere laude
Taurus simplicibus donavit rura colonis
Pacatisque labor veniet nec praemia laudis
Sed terrae tribuet partus summittit aratris
Colla iugumque suis poscit cervicibus ipse
Ille suis phoebi portat cum cornibus orbem
Militiam indicit terris et segnia rura
In veteres revocat cultus dux ipse laboris

Nec iaceat in sulcis soluitq in puluē pectus
Serranos curiosq tulit fasces per arua
Tradidit et q suo dictator uenit aratro
Laudis amor tacitae mentes et corpora taurus
Mole ualent habitatq puer sub fronte cupido.
Mollius e geminis studium est et mitior aetas
Per uarios cantus modulataq uocibus ora
Et graciles calamos et neruis insita uerba
Ingentemq sonū labor est et ipsa uoluptas
Arma procul lituosq uolunt tristemq senectam
Otia et aeternam peragunt in morte iuuentam.
Inueniunt et in astra uias numerisq modisq
Consumant orbem postq̄ ipsis sidera linquunt
Natura ingenio minor est per omnia seruit.
In tot foecundi gemini commenta feruntur
Cancer ut ardenti fulgens in cardine mitum
Quem phoebus summis reuocatū curribus ambit
Articulum mundi retinens lucesq reflectit.
Ille tenax animi nullosq intusus in usus
Attribuit uarios quaestus artemq lucrorum.
Merce peregrina fortunam ferre per urbes
Et grauida annosae speculantē incendia uentis
Credere opes orbisq orbi bona uendē posse
Totq per ignotas cōmertia iungere terras
Atq alio sub sole nouas exquirē predas

Et rerum pretio subitos componere census
Nauigat & sterilis optando sortibus annos
Dulcibus usuris aequo quoque tempora uendit
Ingenium solers suaque in compendia pugnax.
Quis dubitet uasti quae sit natura leonis?
Quasque suo dictet signo nascentibus artis?
Ille nouas semper pugnas noua bella ferarum
Apparat & pecorum spolio uiuitque rapinis.
Hoc habet hoc studium postis ornare superbos
Pellibus & captas domibus configere praedas
Et metu siluas & uiuere uicto.
Sunt quorum similis animos nec moenia frenent
Sed pecorum membris media crassentur in urbe
Et laceros artus suspendant fronte tabernae
Luxuriaeque parent caedem mortesque lucrentur
Ingenium ad subitas iras facilesque recessus
Aequale & puris sententia pectore simplex
Et quibus erigone dixit nascentibus aeuum
Ore magisterio nudosque coercita uirgo
Ad studium ducit mores & pectora doctis
Artibus instituit nec tam compendia census
Quam causis uires dabit perquirere rerum.
Illa decus linguae faciet regnumque loquendi
Atque oculos mentis qua possis cernere cuncta
Quamuis occultis naturae condita causis

H ic & scriptor erit felix cui lr̃a uerbum ē
Q uiq; notis linguam superet cursumq; loquentis
E xcipi& longas noua p compendia uoces
I n uitio bonus & teneros pudor impedit annos
M agnaq; naturæ cohibendo munera frenat
H inc foecundus erit qđ mirũ in uirgine partus
L ibrantes noctem chelæ cum tp̃e lucis
P er noua maturi post annũ munera bacchi
M ensuræ & tribuent usus & pondera rerp
& palamedeis certantē uiribus ortum
Q ui primus nũos rebus q munera summus
I mposuit ĉtumq; modum ppriasq; figuras
H ic & legum tabulas & condita iura
N ouerit atq; notis leuibus pendentia uerba
& licitum sci& & uetitum que pena sequat̃
P erpetuus populi priuato in limine prætor.
N on alio potius genitus sit . Suius astro
Q ui leges potius posuit q̃ iura retexit
D eniq; in ambiguo fuit q̃dcumq; locatũ
& rectoris egens dirimũt examina libræ
S corpius armata uiolentus cuspide cauda
Q ua sua cum phoebi currũ p sidera ducit
R imat̃ terras & sulcis semina misc&
I n bellum ardentis aĩos & martia castra
E fficit & multo gaudentē sanguine ciuē

N ec praeda quam cede magis . cumque ipsa sub armis
P ax agitur . capiunt saltus silvasque pererrant
H unc hominum nunc bella gerunt violenta ferarum
N unc caput in mortem vendunt et funus arenae
A tque hostem sibi quisque parat cum bella quiescunt
S unt quibus et simulacra placent et ludus inarmis
T antus amor pugnae est discuntque per otia bellum
E t quodcumque pari studium producitur arte
A t quibus in bifero centauri corpore sors est
H ascendi concessa / libet coniungere currus
A rdentisque equos ad mollia ducere frena
E t totis armenta sequi pascentia campis
Q uadrupedum omne genus positis domitare magistris
E xorare tygris . rabiemque auferre leoni
C umque elefante loqui . tantamque aptare loquendo
A rtibus humanis varia ad spectacula molem
Q uippe ferae mixtum est hominis per sidera corpus
I mpositumque manet quocirca regnat illos
Q uodque intenta geri curvato spicula cornu
E t nervos tribuit membris et acumina cordi
E t celeres motus nec delassabile pectus
V estinos capricorne foves penetralibus ignis
H uc artis studiumque trahis . nam quicquid in usus
I gnis agit positque novas ad sidera flammas
S ub te censendum est scrutari caeca metalla

Depositas & opes terreq exurẽ uenas
Materiamq manu c̄ta duplicarier arte
Quicquid & argento fabricet᷉ quicquid & auro
Et ferrum calidi soluant atq era camini
Consumantq foci cererẽ tua munera surgent
Addis & in uestem studiũ mercemq fugacem
Frigore brumalem s̄uans p sidera sortem
Qua retrahis ductas summa ad fastigia noctes
Nascentemq facis reuocatis lucibus annuũ
Hic & mobilitas rerũ mutataq sepe
Mens natat & melior iuncto sb pisce senecta ē
Par prior & ueñi mixto cum carmine fuit.
Ille q° inflexa fontẽ q pĳcit urna
Cognatas tribuit iuuenilis aquarius artes
Cernẽ sb terras undas inducẽ terris
Ipsaq conuersis aspergẽ fluctibus astra
Litoribusq nouis p luxum ludẽ ponto
Et uarios fabricare lacus & flumina ficta
Et peregrinantis domibus suspendẽ riuos
Mille sub hoc hitant arces quas tempat unda
Quippe & mundi faciem sedesq mouebit
Sidereas celumq nouũ u̇sabit in orbem
Que p aquas ueniunt opum pontisq sequent᷑
Mite genus dulcesq fluunt ad sidera partus
Pectora nc sordent faciles in damna ferunt᷑

H ec deest nec superest census sic profluit unda
V ltima quos gemini producunt sidera pisces
H is erit in pontum studium · uitamque profundo
C redent & puppis aut puppibus arma parabunt
Q uicquid & in proprios pelagus desiderat usus
I nnumere ueniunt artes : uix nomina rebus
S ufficiunt tot sunt parue quoque membra carinæ ·
A dde gubernandi studium · peruenit in astra
& pontum cælo coniunxit nouerit orbem
F luminaque & portus mundi uentosque necesse est
I amque huc atque illuc caligine uertere clauum
& frenare ratem fluctusque effindere rectos
A ut remis agere & lentas inflectere tonsas
& placidum ductis euertere retibus æquor
L ittoribusque suis populos exponere captos
A ut uncos celare cibis & aut carcere fraudem.
N aualis etiam pugnas · pendentia bella
A ttribuunt pelagique infectos sanguine fluctus
F oecundum genus est nautis & amica uoluptas
& celeres motus mutataque cuncta per æuum ·
H os tribuit mores atque has nascentibus artis
B is sex materia propria pollentia signa ··

S ed nihil in sem& totum ual& · omnia uires
C um certis sotiant signis sub partibus æquis

& uelut hospitio mundi cōmertia iungunt
c onceduntq suas ptes retinentibus astris
q uam partem
A n nūo num̄ positum ē q, ptibus astra
C ondita tricenis triplici sub sorte ferunt
& tribuunt denas in se coeuntibus astris
I nque uicem ternis hītant sidera signis
S ic altis nā marg conseptā tenebris
& uerum in caelo ē multaq ambagine rez
H ec breuis est usus nec amat compendia celū
V erum aliis alia opposita ē & fallit imago
M entit'q suas uires & nōia celat
Q ue t' non oculis alta sz mente fuganda ē
C aligo penitusq deus nō fronte notandus.
N unc q̄ sint coniuncta qbus quoue ordine reddaz
N e lateant alie uires aliena p astra
A ltera sors tauro geminis ps tertia cedit
S ic int' densas diuisum ducit' astm
T ot ducens uires dominos quotquotq recepit.
D iuisa in tauro rō est nec pte sb illa
C enset' cancro primam mediamq leoni
E xtremā erigone tribuit nā p astrū.
S tat tn & proprias misc& p singula uires.
L ibra decem ptes geminoz prima capessit
S corpius adiuncta centauri tertia pte

N ec quisq̃ nũo discernit͛ ordine cedit
C anc͛ inaduẽsum capricorni dirigit astr̃
B is senas primum ptes dignat͛ in illo
T p̃is articulo sub quo censet͛ & ipse
Q ui facit equales luces brumalibus umbris
C ognatamq; gerit diuiso in cardine legem
A lterius ptis pfundit aquarius ignes
Q uem subeunt pisces extremo sidere cancri.
A t leo consortis meminit sub lege trigoni
L anigerumq; ducẽ recipit taurumq; quadrato
C oniunctum ẽ sub geminis ps tertia fertur.
H os q̃o contingit p senos linea flexus
P recipuũ erigone cancro concedit honorẽ
C um tribuit primam ptem uicina relicta est
V icino nemee tibi pars ipsius una ẽ
Q ue fastidito concessa ẽ iure potiri
S ed libra exo͂ gaudet parit͛q; regentes
N octes atq; dies diuerso in tp̃e secum
L anigerum sequit͛ ut bis iuga temper& illa
H ic autumnalis componit lucidus horas
N ulli concedit primam traditq; sequenti
A lterius dñm cui nom̃ fecit ab undis
E xtremas uoluit ptes sub piscibus ẽẽ.
A t qui contento minitat͛ spicula neruo
L anigero primas tradit sub iure trigoni

V icinam partem centauri tertia sūma est
S corpius in prima capricorni pte locauit
E t medias tauro partis geminisque supmas
H ec manet ingratus capricornus crimine turpi
S e minuis reddit canc° recipitque receptus
P rincipiumque sui donat coniuncta leoni
A equi ferunt summas ptes et uirginis ēē
F ontibus aetherijs gaudens ūnaque fluenti
I psa sui libre pmittit prima regenda
H erentisque decem ptis nota uendicat ipsi
S ummas centaurus retinet iuuenile pastum
I am sumunt gemini pisces que sidera claudunt
C ancro primos tradunt in finibus usus
P erque decem medias ptis tu taure receptus
Q d superest ipsi sumūt atque orbe ferunt
E xtremo sic et scorpius pars ultima cedit
H ec ro retegit latitantis robora mundi
I n pluresque modos repetitaque noīa caelum
D iuidit et melius sociat q° saepius orbem.
N ec tua sub titulis fallant pectora notis
D issimulant non ostendunt mortalibus astra
A ltius est acies ai mittenda sagacis
I nque alio querenda manent iunctisque sequendū
V iribus et cuius signi quis pte creat
E ius hēt mores atque illo nascit astro

T alis p denas sortis nã feretur.
T estis erit varius sb eodē sidere foetus
Q ꝗ in tam multis animatū milibus uno
Q uae veniunt signo tot sᵗ quot corpora mores
& genus externum referunt aliena p astra
C onfusiq; fluunt partus hoīuz atq; ferarꝝ
S cilꝫ in ptis iungunt condita pluris
D iuisasq; ferunt pprio sb noīe leges
N ec tantuz lanas aries nec taur' aratra
N ec gemini musas nᶜ merces canc' amabit
N ec leo venator veniet nec virgo magistra
M ensuris aut libra potens aut scorpius armis
C entaurisq; feris igni capricornus & undis
I pē suis iuuenes geminiq; p aequora pisces
M ixta sꝫ in pluris sotiant sidera uires.
M ultum inquis tenuemq; iubes me ferre laborē
C ernē cum facili lucem roē viderer.
Q d' queris deus ē conaris scandē celū
F ataq; fatali genitus cognoscē lege
E transire tuum pectus mundoq; potiri
P ro ptio labor est nec sᵗ immunia tanta
N ec mirē vie flexus rezꝫ q; catenas
A dmitti potuisse sat est sint caetera nostra.
A t nisi pfossis fugiet te montibus aurū
R ursus & in magna mgris caligine mentē

O bstabitq; suis opibus supaddita tellus
V t ueniant gemmæ totus transibitur orbis
N ec lapidum p̄tio pelagus cepisse pigebit
A nnua sollicitti consumēt uota coloni
& quantæ mercedis erunt fallacia rura
Q uęremus lucrum uiuis morteq; sequemur
I n prædas pudeat tanto bona uelle caduca
L uxuriæ q°   est uigilatq; ruinis
V ent̄ & ut pereant suspirant sæpe nepotes.
Q uid cælo dabimus q̄tum ē qd ueniat omne
I mpendendus hō est deus eē ut possit in ipso
H ac tibi nascentum mores sũt lege notandi.
N ec satis est signis dn̄antia discere signa
P er denos nũos & quę sint insita cuiq;
S 3 pprias ptis ipas spectare memento
V el glacies rigidas l quas exusserat ignis
& steriles utroq; tñ quas largior humor
Q uiq; in moribq;   obit namq; oīa mixtis
Viribus & uario consurgunt sidera textu.
E st æquale nihil terrenos aspice tractus
& maris & notis fugientia flumina ripis
C rimen ubiq; frequens & laudi noxia iuncta ē
S ic sterilis terris lætis intueniet annus
A c subitos rumpit paruo discrimine foetus
& mō portus erat pelagi iam uasta charybdis   al' facta

Laudatiq cadit post paulum grã ponti
Et nũc p scopulos nũc campis labitur amnis
Aut faciens iter aut quærens urit ue redit ue
Sic & cæli ptis uariant^r in astris
Ut signum a signo sic a se discrepat ipsũ
Momentoq negat uires usumq salubrẽ.
Quodq p has geritur partes sine fruge creat^r
Aut cadit aut multis sentit bona mixta querelis
Hæ mihi signandæ pprio sub carmine ptes.
Sed quis tot nũos totiens sub lege referre
Tot partis iterare queat tot dicere summas
Per uarias cãs faciem mutare loquendi.
Incidimus sic ũba piget sed grã deerit
In uanũq labor cedit quẽ despicit auris
Sed mihi p carmen fatalia iura ferenti
Et sacros cæli motus ad iussa loquendũ est.
Nec fingenda dat^r tm̃ monstranda figura.
Ostendisse deum nimis ẽ. dedit ipẽ s̃ met
Pondera nec fas est ũbis suspendere mundũ
Rebus n. maior n^c parua est grã nostri
Oris. si tm̃ poterit signare canenda
Accipe damnandæ q̃ sint p sidera ptes
Lanigeri pars quarta noc& nec sexta salubris
Septima par illi ac decima decimaq secundã
Quæq duas duplicat summas septemq nouẽq

V naq; uiginti nūis pars addita laude.
Et quintam et diram consumat septima ptem.
T auri nona mala est silisq; tertia pars est
P ost decimam nec non decimę pars septima iuncta ē.
B isq; undena nocens et bisduodena nocentes
Q ueq; decem tresq; ingeminat fraudata duobus.
T riginta nūis et tu tricesima summa es.
P estifera in geminis pars prima et tertia signis
S eptima nō melior tot quina et noxia p se
V naq; bisdenis breuior nocet unaq; maior
Et similis noxae uenit uicesima quinta
C umq; duae subeunt t cum se quattuor addūt.
N ec cancri prima immunis nec tertia pars ē
N ec sexta octaue silis decimeq; pacta
P rima rapit nc ť quintae clementior usus
S eptima post decimā luctum et uicesima pōtat
Et quinta accedens et septima nonaq; summa.
T u q; contactu primo nemee timendus
Et prima sub pte pmis. est quinta salubris
T erq; capit caelo uicesima et altera laedit.
Et tribus appositis uinctum ē totidē q; secutis.
V ltima nec prima melior tricesima ps est.
E rigone nec pars prima ē nec sexta nec una
A d decimaz nec quarta nec octaua utilis unq̄.
P roxima uiginti nūis et quarta timende

sors

& quæ ter decimam claudit pars ultima ptem
S eptima & undecima est decimæq; & tertia iuncta.
& quinta in chelis & septima inutilis æstu
Q uartaq; bisdenis actis & septima & ambæ
Q uæ nũz claudunt nec non tricesima ptes.
S corpius in prima reus est cui tertia pars est
& sexta & decima & quæ terquinta notatur.
V ndecimã geminans & quæ uicesima quinta ẽ
O ctauoq; man& nũo uotumq; capessit.
S i te fata sinant quartam ne dilige partem
C entaurĩ fuge & octauam bissẽq; pactis
O cto bis aut denis metuendus dicitũ aer
C umq; iterum duodena refert aut terna decemq;
A ut septena quatr uel cum duodena figurat
H ec pars optanda ẽ capricorni septima nonæ
C onsentit decimamq; sequens quam tertia signat
& tribus aut unam q; te uicesima fraudat
Q uo ue aug& quinto nũo l septima fertur.
D amnanda ẽ decimæ succedens prima pacte
T ertiaq; & quinta ẽ nũo quæ condita nõ est
& post uiginti prima & uicesima qnta
C umq; illa quartã accumulat uicesima nona.
T ertia p geminos & quinta & septima pisces
V ndecima & decimæ metuẽda est septima iuncta
& quinta in qnos nũos reuocata duasq;

A ccipiens ultra summas metuenda feret·
N ec p̄tes sterilē ducunt & frigore & igni
A era t siccum l quod supauit humor
S i rapidus mauors ignis iaculat~ in illuz
S aturnus sumet glaciē phoebusq calores.
O rientia signa quid efficiant.
N ec te pceptis signoꝝ cura relinquat
P artibus in tempus quedam mutant~ & ortu
A ccipiunt pprias uires ultroq remittunt.
N amq ū se summis aries extollit ab undis
& ciuice prius flexaq a cornibus ibit
N ec contenta suo grābit pectora censu
& dabit in predas aīos soluetq pudorē
T antū audire iuuat sic ipe in cornua fertur
& ruit & nutat non ullis sedibus id
M ollia p placidas delectant ocia curas
S z iuuat ignotum semp transire p orbem
S crutariq nouū pelagus totius & eē
O rbis in hospitio testis t lamiger ipe
C um uitreum findens aurato uellē pontum
O rbatumq sua frixum p fata sorore
P hasidos ad ripas & colchida t'ga reuexit
A t quos prima creant nascentis sidera tauri
F eminei iacent · nec longe cā petenda ē
S i mō p cās nāz querē fas est.

Auersus uenit in caelum diuesq; puellis
Pleiadum paruo referens glomerabile sidus
Accedent que rursus opes ppriaq; iuuantur
Dote p inuersos exornat uomere campos
S3 geminos aequa pfert cum uincula
Parte dabit studia & doctas pducet ad artis
Nec triste ingeniu͂ s3 dulci tincta lepore
Corda creat & uoce bonos citharasq; sonanti
Instruit & dotes alto cum pectore iungit.
At niger obscura cancer cum nube feretur
Que uelut extinctus phoebus ignibus ignes
Deficit & multa fuscat caligine sidus
Lumina deficient partus geminamq; creatis
Mortem fata dabunt s3 dulcia & uiuit & effert
Sequis p summas auidus pduxit undas
Ora leo & scandat malis hyscentibus orbem
Ille patri natusq; reus quas cepit ipse
Non legabit opes censumq; immerget in ipso
Tanta fames animiq; e tam dira cupido
Corripit ut capiat semet neq; compleat unqua͂
Inq; epulas funus reuocet pretiumq; sepulchri
Erigone surgens que rexit secula prisca
Iustitia rursusq; cadet labentia fugit
Alta p imperium tribuit fastigia summu͂
Rectoremq; dabit legum iurisq; sacrati

Sancta pudicitiam diuorum templa colentem.
Sed cum autumnales coeperunt surgere chelae
Felix aequato genitus sub pondere librae
Iudex extremae sistet uitaeque necisque
Imponet iugum terris legesque rogabit
Illum urbes et regna trement nutuque regentur
Unius et caeli post terras uita manebit
Scorpius extremae cum tollit lumina caudae
Siquis erit stellis tum suffragantibus ortus
Urbibus augebit terras iunctisque iuuencis
Moenia succinctus curuo describet aratro
Aut sternet positas urbes inque arua reducet
Oppida et in domibus maturas reddet aristas
Tanta erit et uirtus et cum uirtute potestas
Nec non arcitenens prima cum ueste resurgit
Pectora clara dabit bello magnisque triumphis
Conspicuum patrias uictorem ducet ad arces
Altaque nunc statuet nunc idem moenia uertet
Sed nimium indulgens rebus fortuna secundis
Inuidet in facie saeuitque asperrima fronti
Horrendus bello trebiam cannas lacumque
Ante fugam talis pensabat imagine uictor
Ultimus in caudae capricornus acumine summo
Militiam in ponto dictat puppisque colendas
Dura ministeria et uitae discrimen inertis

Q siquem sactumq; uelis castumq; pbumq;
H ic tibi nascet' cum primus aquarius exit.
N e ue sit ad primos aiũs pcedere pisces
G arrulitas odiosa datur linguæq; uenenũ
V erba maligna nouas mutantis semp ad auris
C rimina p ppl3 ppli ferre ore bilingui.
N ulla fides inerit natis s3 summa libido
A rdentẽ medios aĩu3 iubet ire p ignis
S cil3 in piscem se se cytherea notauit
C um babylomacas summersa pfugit ad undas
A nguipedem alatos anguis typhona ferentẽ
I nseruitq; suos squamosis piscib; ignis.
N ec solus fuerat geminis sb' piscibus ortus
F rat' erat dulcis ue soror mat' ue duoz.
D e ptibus terre distributis ad signa.
N unc age diuisis d̄nantia sidera terris
P ercipe s3 summa & re4 referenda figura.
Q uattuor in ptis cæli describit' orbis
N ascentemq; ipsumq; diem mediosq; calores
T eq; helice totid' uenti d' ptib; iisd̄
E rumpunt secumq; gerunt p inania bella.
A sper ab axe ruit boreas fugit eurus ab ortu
A uster amat medium solem zephyriq; pfectu3.
H os int' bina mediis e ptibus aura
E xpirant similes mutato noĩe flatus.

I pā natat tellus pelagi lustrata corona
C ingentis medium liquidis amplexibus orbem
I nq; sinus pontū recipit q uespere ab alto
A dmissus dextra numidas libyamq; calentē
A llluit & magnæ quondam karthaginis arces
L ittoraq; in Syrtis reuocans sinuata uadosas
R ursus ad nilum directis frontibus exit
L æua freti cedunt hispanas æquore gentes
T eq; in uicinis hærentem gallia terris
I taliæq; urbes dextram sinuantis in undas
V sq; canes ad Scylla tuos auidamq; charybdim.
H ac ubi se primū porta mare fudit
E natat ionio laxasq; uagat' in undas
& prius in læuas effundens circuit omēm
I taliam atq; hadriam comitatus noīe pontū
E ridaniq; bibit fluctus secat æquore uelū
I llyricum epyrumq; lauat claramq; corinthū
& peloponnessi patulas circūuolat oras
R ursus & in læuū refluit uastoq; recessu
T hessaliæ finis & achaica præterit arua
H ic pontū inueniśq; fretum mersæq; puellæ
T raditur inuitū faucesq; ppontidos apto
E uxino iungi ponto meotis & undis
Q uæ tgo coniuncta maris & pontumq; ministrat.
I n̄ ubi in angustas rep se nauita ptis

H ellespontiacis reuocatus fluctibus effert
I carium aegeumque secat, laeuaque nitentis
M iratur populos asie totique tropea
Q uot loca & innumeras gentes arcumque minantem
F luctibus & cylicum populos syriamque perustam
I gentique sinu fulgentis aequore terras
D onec in egyptum redeunt curuata per undas
L ittora niliacis uerum morientia ripis
H aec medium terris circundat linea pontum
A tque his undarum tractum constringit arenis.
M ulte iacent mediae diffusa per aequora terrae
S ardiniam in libyco signant uestigia plante
T rinacria italia tantum precisa recessit.
A duersa euboicos miratur grecia montis
& genitrix crete ciuem sortita tonantem
P ulsatur cypros egyptia fluctibus omnis
T otque minora solo tamen emergentia ponto
L ittora & equalis cycladas deloque rhodonque
A ulidaque & tenedon uicinaque corsica terris
L ittora sardiniae primamque intrantis in orbem
O ceani uictricem ebusum & balearica regna.
I nnumeri surgunt scopuli montesque per altum
H ec tamen ex una pontus sub parte recursus
F aucibus arreptis orbem nam littora plura
I mpulit oceano potius quam montibus altis,

Si ventus totam ne vinceret equore terram
Nnq mi boream pōtumq estute mentem
In longe angusto penetrabilis equore fluctus
Evenit & parvis tum demū fundit arvis
Aspiciq exigui fumus facit equora ponti.
Altera sub medium solem duo bella per undas
Intulit oceanus terris nam proxima fluctus
Frustra tenent titulumq pelagi predatus ab ipso
Que regit ipse locis latoq infundit orbi
Hac procul in molles arabas terramq ferentem
Delitias variasq novos radices odores
Emittit adfundit geminantia litora ponto
Et terre mare nomen habet media illa duobus
Quondam Karthago regnum sortita sub armis
Ignibus albanas cum contuderit hannibal arces
Fecit & etiam Trebiam cannasq sepulchris.
Obruit & libyam italicas infudit in urbes
Hic varias pestes diversaq monstra ferarum
Concessit bellis natura infesta futuris
Horrendos anguesq habitataq membra veneno
Et mortis partus viventia crimina terre
Et vastos elephantas habet sevosq leones
In penam fecundas suas parit horrida bella
Et portentosos cyclopum ludit in ortus
Ac sterili peior siccas infestat arenas

Donec ad aegypti ponet sua iura colonos
Inde asie ppli diuesq p omnia tellus
Auratiq fluunt amnes gemmisq relucent
Pontus odoratae spirant medicamina siluae
Indica notia maior parthiq t orbis
Alter et in caelum surgentis moenia tauri
Totq illum circa diuisae nomine gentes
Ac tm scythicas dirimentes fluctibus urbes
Meotisq lacus euxiniq aspera ponti
Aequora et extremu p pontidos hellespontum
Hic asie metam posuit natura potentis.
Qd superest europa tenet que prima natantem
Fluctibus exceptq ioue tauruq resoluit
Ponderi passa suo signoq oriq iuuauit.
Ille puellari donauit noie fluctus
Et monumenta sb hoc titulo sacrauit amoris.
Maxima terra uiris et foecundissima doctis
Urbibus in regnum florentes oris athenae
Spartha manu thebas diuisit rege t uno.
Princeps illa domus troiani graecia belli
Thessalia epyrusq potens uicinaq ripis,
Illyris et thrace martem sortita colonu.
Et stupefacta suos int germania partus
Gallia pcensis hyspania max bellis
Italiam in summaz qua rez max roma

I mposuit terris cæloq; adiungit ipso
H ic erit in fines orbis pontusq; uocandus
Q uem deus in partes & singula diuidit astra.
A c sua cuiq; dedit tutelæ regna p orbem
& proprias gentis atq; urbis addidit altas
I n quib; efferrent præstantis sidera uires
A c uelut humana est signis descripta figura.
& qq̃ communis eat tutela p omẽm
C orpus & in pprium diuisis artub; exit.
N anq; aries capiti taurus ceruicibus hæret.
B rachia sub geminis censent' pectora cancº
T e scapulæ nemee uocant teq; ilia uirgo
L ibra colit clunis & scorpius inguine regnat
& femur arcitenens genua & capricornus amauit
C ruraq; defendit iuuenis uestigia pisces.
S ic alias aliud terras s' uendicat astrũ
I dcirco in uarias leges uariasq; figuras
D ispositum genus est hominũ pprioq; colore.
F ormant' gentes sotiataq; iura p artus
M ateriamq; parem priuato foedere signãt.
F laua p ingentis surgit germania ptus
G allia uicino minus est infecta rubore.
A sperior solidos hispania contrahit artus
M artia romanis orbis pat' induit ora
G radiuũq;   miscens bñ tperat artus

67v

P erq; coloratas subtilis grecia gentes
G ymnasiu͂ prefert uultu fortisq; palestras
& syriam produnt torti p tpa crines.
Æ thyopes maculant orbem tetrisq; figuris
P erfusos homine͂ gentes minus india tostas
P rogenerat mediu͂q; facit moderata tenore͂
I am ppior tellusq; natans ęgyptia nilo
L enius irriguis infuscat corpora campis
P oenus arenosis afror͂ pulue͂ terris
E xiccat pplos & mauritania nom͂
O ris hͭ titulumq; suo fert ipa colore
A dde sonos uocum totid͂ insere linguas
& mores p sorte pares ritusq; locor͂
A dde genus pprium sub semine frugum
E t cererem uaria redeunte͂ messe p orbem
N ec paribus siliquas referentem uirib; om͂s
N ec te bacche pari donantem mune͂ terras
A tq; alias aliis fundente͂ collibus uuas
C ynnama nec totis passim nascentia campis
D iuersas pecuduz facies pprias q; feras
& duplici clauso elephantes corpore terre.
Q uot ptes orbis totid͂ sub ptibus orbes
& c͂tis descripta nitent re͂gibus astra
P erfundunt q; suo subiectas equore gentes.
L aniger in medio sortit⁹ sidera mundi

C ancrum int' gelidu' p tpe uertit' axis
A sserit in uices positumq euicerat ipse
V irgine delapsa cum fr̃em ad littora ueheret
E t minui defleuit onus dorsumq leuari.
I llum & uenerata colit uicina ppontis
E t syrie gentes & lapso psis amictu
V estibus ipa suis herens niluscq tumescens
E t cancrum et tellus egypti iussa natare.
T aurus h't scythie montes asiamq potentē
E t molles arabes siluarum ditia regna
E uxinos scythicos pontus sinuatus in arcus
S ub geminis te phoebe colit post brachia fr̃is
V ltimus & solitus ganges colit india cancrũ
A rdent aethyopes cancro cui plurimus ignis
H oc color ipse docet phrygia nemee potiris
I deae matris famulus regnisq ferocis
C appadocum armeniaeq iugis bithynia diues
T e colit & macedum tellus que uicerat orbē
V irgine sb casta felix terraq mariq
E st rhodos hospitiũ recturi principis orbem
T uq domus uere solis cui tota sacrata es
C um caperes lumen magni sb caesare mundi
I onie q sunt urbes & dorica rura
A rcades antiqui celebrataq caria fama
Q d' potius regit italiam si seligis astrum

Qꝫ quod cuncta regit qd' rez pondera nouit
Designat summas & iniquū seperat aequo
Tempora quo pendent · cedunt quo noxqꝫ diesqꝫ
Hesperiam sua libra ten& qua condita roma
Orbis & impium ret͡in& discrimina rez
Lancibus & positas gentes tollitqꝫ p̄mitqꝫ
Qua genitus cum frē remus hâc condidit urbē.
Haec ꝓpriis frenat pendentē nutibus orbem.
Inferius uictae sidus Karthaginis arces
& libyam egyptiqꝫ latus donataqꝫ regna ·
Tyrrhenas lachrymis radiatus scorpius arces
Eruit italiaeqꝫ tn̄ respectat ad undas.
Sardiniamqꝫ ten& fusasqꝫ ꝑ aequora terras ·
Gnosia centauro tellus circūdata ponto
Paret & ingeniū minois filius ostrum
Ipse uenit geminus celeris hinc creta sagittas
Asserit intentosqꝫ imitat' sideris arcus.
Insula trinacriae fluitantē adiuta sororē
Subsequit' creten sub eodē condita signo
Proximaqꝫ italiae & tenui diuisa ꝓfundo
Ora p̄ris sequit' leges n' sidere rapta est
Tu capricorne regis quicquid sb' sole cadente
Expositum gelidamqꝫ helicen qd' tangit ab illa.
Hispanas gentis seu qd' fert gallia diues.
Teqꝫ feris dignā tn̄ germania matrem

A sserit ambiguũ sidus terreq mariſq
E stibus assiduis terram pontumq tenentẽ
S ed imensis undo formatus mollior arcu
Æ gyptum   tyriasq recedit
E t cylicũ gentis uicina & aquarius arva
P iscibus eufrates datus est ubi piscis arator
C um fugeret typhona uenus subsedit in undis
M agna iacet tellus magnis circũdata ripis
P arthi sed parthis domitæ p secula gentes
B actraq & herios babylon & susa panosq
N omiaq innumeris uix amplectenda figuris
E t tygris & rubri radiantia littora ponti
S ic diuisa manet tellus p secula cuncta
E quibus in pprias ptis sunt iura trahenda
N amq eadẽ q sunt signis cõmertia seruant
A tq illa inter se coeunt odioq repugnãt
N unc aduersa polo nũc & cõiuncta trigono
Q ueq alia in uarios effectus cã gubernat
H ic terre terris respondet orbibus orbes
L ittora littoribus regnis contraria regna
S ic erit & sedes fugienda petendaq cuiq
S ic speranda fides sic & metuenda pricla
V t genus interram   descendit ab alto.

De eclipticis signis

P ercipe nũc & quæ sint eclyptica graio

H omine q̄ c̄tos qr̂ delassata p annos
N onnunq̄ cessant sterili torpentia motu
S cilȝ immenso nihil est æquale sub æuo
P erpetuosqȝ tenet flores unumqȝ colorē
M utat̄ sȝ cuncta diu uariant̄ in orbe
& foecunda suis subsistunt frugibus arua
C ontinuos qȝ negant partus effoeta creando
R ursus quæ fuerant steriles ad semina terræ
P ost noua sufficiunt nullo mandante tributa
C oncutit̄ tellus uariis compagibus hærens
S ubductuqȝ solum pedibus natat orbis in ip̄o
& uenit oceanus pontū sitiensqȝ resoluit
N ec se se ip̄e capit sic quōdam m̄serat urbes
H umani gn̄s cum solus constitit hæres
D eucalion scopuloqȝ orbem possedit in uno
N ec non cum pr̄as phaeton tentauit h̄enas
A rserunt gentes timuitqȝ incendia cælum
F ugeruntqȝ nouas ardentia sidera flammas
A tqȝ uno timuit condi n̄a sepulchro
I n tantū longo mutant̄ tp̄a cuncta
A tqȝ iterum in seme redeunt sic tp̄e c̄to
S igna qȝ amittunt uires sumūt qȝ receptas
C ausa pate q luna suis defecit in astris
O rba sui fr̄is noctisqȝ immersa tenebris
C um medius phoebi radios intercipit orbis

N ec trahit ad cetu quo fulget delia luna
H æc q° signa suo pariter cum sidere languet
I ncuruata simul solitoq excepta uigore
S. uelut elatam phoeben in funẽ lugent
I psa docet titulos causæq eclyptica signa
D ixere antiq partꝰ sꝫ bina laborant
N ec uicina loco sꝫ que contraria fulgent
S icut luna suo tũc tantũ deficit orbe
C um phoebum adũsis currentẽ non uidẽ astris
N ec tñ æquali Languescunt pectore cuncta
S ꝫ mõ infectus totus pducitꝰ annus
N unc breuius lassata manẽt nec longius astra
E xceduntq suo phoebeia tpã casu
A tq ubi perfectum est spatiũ qd cuiq dicatꝰ
I mpleruntq suos ꝯta statione labores
B ina p adũsum cælum fulgentia signa
T um uicina labant ipsis hærentia signis
Q uæ prius interras ueniũt terrasq relinquiũt
S idereo nõ ut pugnet contrarius orbi
S ꝫ qꝛ mundus agit cursus inclinat & ipã
A missasq negat uires & munera tanta
N ec sites reddit noxas. locus omnia uetat .:.
T-aioz rationem perspici posse:
Sed quid tam tenui pdest rõe nitentẽ
S crutari mundũ, si mens sua cuiq repugnat .:

Spemq timor tollit phibetq a limine cæli
Condit n quicquid uasto nã recessu
Mortalisq   uisus & pectora nostra.
Nec pdesse pôt q fatis cuncta regunt̃
Cum fatum nulla possit rõe moueri.
Quid iuuat in se met sua p conuitia ferri
& fraudare bonis q nec deus inuid& ipẽ
Quosq dedit nã oculos deponẽ mentis
Perspicimus cælum cur non & munera cæli
Inq ipos penitus mundus descendẽ census
Seminibusq suis tantã componẽ molem
& spatium cæli sua p nutricia ferre
Extremumq sequi portum terreq subire
Pendentis tractus & toto uiuẽ in orbe
Quantaq pars supest ratõne discẽ noctis.
Iam nusq nã latet puidimus omnẽ
& capto potimur mundo nr̃m q parentẽ
Pars sua conspicimus genitiq accedimus astris.
An dubium est hitare deum sb pectore nr̃o
Inq celumq redire aĩas cæloq uenire.
Vtq sit ex omi constructus corpore mundus
Ætheris atq ignis summi terreq marisq
Spiritum & in toto rapidum q iussa gubernat
Sic esse in nobis terrenæ corpora sortis
Sanguineasq aĩas animi q cũcta gubernat.

Dispensatque hominem: quid mirum noscere mundum
Si possunt homines quibus est & mundus in ipsis
Exemplumque dei quisque est in imagine parua
An quoque genito nisi caelo credere fas est
Esse homines: proiecta iacent animalia cuncta
In terra vel mersa uadis vel in aere pendent
Omnibus una quies uenter sensusque per artus.
Et quia consilium non est & lingua remissa
Vnus & inspectus rerum uiresque loquendi
Ingeniumque capax uarias educit in artis
Hic partus qui cuncta regit secessit in ortem
Et domuit terram ad fruges . animalia cepit
Imposuitque uiam ponto stetit unus in arce
Erectus capitis uictorque ad sidera mittit
Sidereos oculos propiusque aspectat olympum.
Inquiritque iouem nec sola fronte deorum
Contentus manet & caelum scrutatur in aluo.
Cognatumque sequens corpus se quaerit in astris
Huic in tanta fidem petimus quam saepe uolucres
Accipiunt trepidaeque suo sub pectore fibrae
An minus est sacris rationem ducere signis
Quam pecudum mortes auiumque attendere cantus.
Atque ideo faciem caeli non inuidet orbi
Ipse deus uultusque suos corpusque recludit
Semper uoluendo seque ipsum inculcat & offert

V t bñ cognosci possit doceatq3 uidendo
Q ualis erat doceatq3 suas attendẽ leges
I pse uocat nr̃os aĩos ad sidera mundus
N ec patit᷑ qz non condit sua iura latere
Q uis putat eẽ nefas nasci qđ ↄ̃nere fas est.
N ec contemne tuas q̂ paruo in corpore uires
Q đ ualet immensum est sic auri pondera ꝑui
E xupant ꝑtio nũosos æris actuos.
S ic adamas punctũ lapidis ꝑtiosior auro est
P aruula sic totum ꝑuisit ꝑula celum
Q uoq3 uident oculi minimum est cum max̂ ↄ̃nãt
S ic animi sedes tenui sb corde locata
P er totum angusto regnat đ limite corpus.
M aterie ne q̃re modum s3 ꝑspice uires
Q uas rõ nõ pondus hẽt· rõ omĩa uincit
N e dubites hõi diuinos credẽ uisus.
I am facit ipse deos mittitq3 ad sidera numẽ
M aius & augusto crescit sub principe caelum.:.

M. MANILII ASTRONOMICON LIBER QUARTUS
EXPLICIT EIUSDEM INCIPIT QUINTUS

H ic alius finiss3 opus signisq3 relatis
Q uis adũsa meant stellaꝝ numina quoq3
Q uadriiugis & phoebus equis & delia bigis
N on ultra struxiss3 opus caeloq3 rediret
A c ꝑ descensum medios decurreret ignis.

S aturni iouis & martis solisq sub illis
P ost uenerem & maia natum te luna uagantē.
M e pperarare uiam mundus iubet omnia circū
S idera uectant toto decurrē caelo
C um semel aethereos iussus conscendē currus
S ummū contigerim sua p uestigia culmen.
H inc uocat orion magni pars max caeli
& ratis heroum q nunc q° nauigat astris
F luminaq errantis late sinuantia flexus
& biferum coetum squamis atq ore tremendo
H esperidumq uigil custos & diuitis auri
& canis in totum portans incendia mundum.
A raq diuo cui uota excoluit olympus
I llinc p geminas anguis q labitur arctos
H eniochusq memor currus plaustriq bootes
A tq adrianeae caelestia dona coronae
V ictor & inuisae perseus cum falce medusae.
A ndromedamq necat genitor cum coniuge cepheus
Q uaq uolat stellatus equus celeriq sagittae
D elphinus certans & iuppit alite tectus
C aeteraq in toto passim labentia caelo
Q ue mihi p ppria st cuncta canenda
Q uid ualeant ortu quid cum merguntur in undas
& qd de bissex astris par qdq reducat
A c stellis pprias uires ac tpa rez

C onstituit magni quondam fabricator olympi
V ir gregis & ponti uictor cui pte relicta ipsa
N omen onusq; dedit. nec pelle immunis ab illa
C olchidos & magicas artis q uetē colchon
M edeam iussit mouitq; uenena p orbem.
N ūc q° uicinam puppim ceu nauig& argo
A c dextri lateris ducat regione p astra.
S z cum prima suos puppis consurgit in ignis
Q uattuor in ptes cum corniger extulit ora
I llo quisquis erit terris oriente creatus
R ector erit puppis/clauoq; immobilis hærens
M utabit pelago terras uentisq; sequet'
F ortunam totumq; uolet tranare pfundum
C lassibus atq; alios menses aliumq; uidere
P hasin & incautes tiphin supare tremītem.
T olle istos partus hoīuz sb sidere tali
S ustuleris bellum troiæ classemq; solutam
S anguine & appulsam terris nō inueh& undis
S idera nec pelagus xerxes facietq; teg&q;
V era syracusis salamis non merg& athenas.
P unica nec toto fluitabunt æquore rostra.
A ctiacosq; sinus int' suspensus utq;
O rbis & in ponto cæli fortuna natabit
H is ducib; cæco ducunt' in æquore classes
& coit ipsa s¹ tellus totusq; p usus

D iuisos rez uentis arcessitur orbis.
S ꝫ summa lateris surgens dꝫ pte sinistri
M aximus orion magnum cõplexus olympum
Q uo fulgente diem terrã cælumqꝫ trahentẽ
E mentita diẽ nigras nox contrahit alas.
S olertis aĩos uelocia corpora finget
A tqꝫ agilem officio mentẽ curasqꝫ p omnis
I ndelassato pperantia corde uidẽ
I nstar erit ppli totoqꝫ hitabit in orbe
L imina puolitans uniũqꝫ p omniã ũbum
M ane salutandi portans communis amicus.
S ꝫ cum se terris aries tẽ quinqꝫ pactis
P artibus extollit primũ iuga tollit ab undis
H eniochus cliuoqꝫ rotas conuellit ab imo
Q ua gelidus boreas aquilonibus instat acutis
I lle dabit ppriũ studiũ celoqꝫ retentans
Q uas prius in terris agitator amauit artis
S tare leui curru moderantẽ quattuor ora
S pumigeris frenata lupis & flectẽ equoz
P reualidas uires ac torto stringẽ gyro.
A t cum laxato fugerunt cardine claustra
E xagitare feros pronumqꝫ antire uolantis.
V ixqꝫ rotis leuibus summũ contingẽ campũ
V incentẽ pedibus uentos .t prima tenentẽ
A gmina in obliquũ cursus agitare malignos

O bstantemq mora totum ꝑcludẽ circum
V el medium turbe nũc dextris ire p orbes
F identẽ campo nũc meta currẽ acuta :
S pemq sb extremo dubiam suspendẽ casu .
H ec non alterno desultor sidere dorso
Q uadrupedum & stabiles potit defigẽ plantas
P er quos uadit equos ludit p tga uolantum
A ut solo uectatus equo nũc arma mouebit
H unc lz in longo pcursus pmia circo
Q uicquid d' tali studio formatur hebit .
H inc mihi salmoneus q cælum imitat in orbe
M ontibus impositis missisq p æra quadrigas
E xpressisse sonum mundi s' uisus & ipm
A mouisse iouem terris d' fulmine fingit .
S ensit & immensos ignis sup ipe secutus
M orte ioue didicit . gñatus posset heri .
H oc genitum credas d' sidere bellorophontẽ
I mposuisse uiam mundo p signa uolantem
C ui cælum campus fuerat terræq fretumq
S ub pedibus nõ ulla tulit uestigia campus .
H ic erit heniochi surgens tibi forma cauenda .
C umq decem ptes aries duplicauit ortus
I ncipient cæli tremulum pducẽ mentum .
H irtaq tum demum terris pmitẽ terga .
Q ua dexter boreas spirat . nec crede seuere

F rontis opus signo strictos ne crede catones
A ut brutum atq; patre targuinū & oratia facta
M aius onus signi est . edis nc tanta petulcis
C onueniunt leuibus gaudent lasciuaq; signāt
P ectora & in luxus agiles agilemq; iuuentā
D esudant uario ducunt in amore iuuentā
I n uulnus nūq̄ uirtus sȝ sępe libido
I mpellit turpisq; emit' t' morte uoluptas
& minimū cecidisse malum est sȝ crimine uictu .
H ec non & cultus pecorum nascentibus addūt
P astoremq; sui generant cui fistula collo
H ereat & uocēs alterna p ostia ducat
S ȝ cum bisdenas augebit septima ptēs
L angeri surgunt hyades quo tpē natis
N ullo quies placet in nullo ē ocia fructu
S ȝ pplm turbamq; petunt reruq; tumultus
S editio clamorq; iuuat gracchos q; tenentes
R ostra uolunt montēq; sacros raros q; q'rites
P acis bella pbant curęq; alimēta ministrāt
I mmundos q; greges agitant p sordida rura
& fidunt genuere bootem .
H os gnānt hyades mores surgentibȝ astris
V ltima langeri cum pars excludit' orbi
Q ue totum ostendit terris atq; eruit undis
O lene seruans pręrepsos tollitur edos

& gelido stellata polo q dextera pars est
O fficio magni mat' iouis illa tonanti
F undamentum dedit pectusq impleuit hiantis
L acte suo dedit & dignas ad fulmina uires.
H inc timide mentes tremebundaq corda creant'
S uspensa in trepidis leuibusq obnoxia causis.
H is & ingenuu uisendi ignota cupido
V t noua p noctisq ruunt arbusta capelle
S emp & ulterius pascentes tende gaudent.
T aurus in aduersos praeceps attollit' ortus
S exta pte sui ctantes lucis odores
P leiades duc' quibus aspirantib almam
I n luce educunt bacchi uenisq sequaces
P erq dapes mensasq sup petulantia corda
& sale mordaci dulcis querentia risus.
I llis cura sui uultus frontisq decore
S emp erit tortosq inflexum pone crinis
A ut undis reuocare & rursus uertice denso
F inge & appositis caput emutare capillis
P umicibusq cauis horrentia membra polire
A tq odisse uirum sterilesq optare lac'tos.
F eminee uestes   tegmina plantis.
S z species fictiq placent ad mollia gressus
N ature pud& atq hitat sb' pectore ceco
A mbitio & morbum uirtutis nomine iactant

Semp amare parum ē cupient & amare uideri.
Iam uº geminis fraterna ferentibus astra
In cælum summoq; natantibus æquore ponti
Septima pars leporemq; tulit quo sidē natis
Vix alas nā negat uolucrisq; meatus
Tantus erit p membra uigor referentia uento.
Ille prius uictor stadio ꝙ missus abibit
Ille cito moritur rigidos eludē cæstus
Hunc exire leuis missos nūc mittē palmis.
Ille pilam celeri fugientē reddē planta
& pedibus pensare manus & ludē saltu
Mobilibus q; citos ictus glomerare lactis.
Ille potens turbam pfundē ɔtra pilaꝝ
Per totumq; uagūs corpus disponē plantas al' palmas
Vt teneat tantos orbis sibiq; ipē retluctat
& uelut edoctos iubeat uolitare p ipm
Inuigilat somnis curas industria uincit.
Otia p uarios exercet dulcia lusus.
Hunc cancro uicina canā cui pte sinistra
Consurgunt iugule quibꝫ aspirantibꝫ orti
Te meleagre colunt flammis hitantibꝫ ustū
Reddentemq; tua p mortē munera matri
Cuius & añ necem paulatim uita sepulta ē
Atq; atlanteos conatum ferre labores
& calidoniaca bellantē rupe puellā

V incentemq uiros & quam potuisse uideri
Virginee maius erat sternente uulnere primo.
Quid quod erat acteon siluis mutandus & ante
Quam canibus noua preda fuit: ducuntur & ipsi
Retibus & claudunt campos formidine mortis
Mendacesq parant foueas laqueosq tenaces
Currentisq feris pedicarum compede nectunt
Aut canibus ferroue necant predasq reportant.
Sunt quibus in proto studium est cepisse ferarum
Diuersas facies & ceco mersa profundo
Sternere luctores monstrorum corpora arenis
Horrendumq freti in bella lacessere pontum.
Et colare uagos inductis retibus amnis
Ac per nulla sequi dubitat uestigia predas
Luxuria quod terra parum fastidiet orbem
Venter & ipse gulam nereus ex equore pascit.
At pryon oriens cum iam uicesima cancrum
Septimaq ex undis partis se se erigit in astra
Venatus non ille quidem uerum arma creatis
Venandi tribuit catulos nutrire sagaces
Et genus a prauis mores mutare parentis
Retiaq & uaria uenabula cuspide fixa
Lentaq contextis formare hastilia nodis.
Et quecunque solet uenandi poscere cura
In proprios fabricare dabit uenalia questus

C um u° in uastos surgit nemeus hyatus
E xorit^q^ canis latratq^ canicula flammas
& rapit igne suo geminatq^ incendia solis
Q ua subdente facem terris radiosq^ mouente
D imicat in cineres orbis fatumq^ supremum
S ortit^ languetq^ suis neptunus in undis
E t uiridis nemorum sanguis decedit & herbis
C uncta peregrinos orbis alia querunt
A tq^ eget alterius mundus . nã suismet
Æ grotat morbis nimiosq^ obsessa p estus
I nq^ rogo uiuit tantus p sidera feruor
F undit^ atq^ uno ceu sint in fulmine cuncta
H ec ubi se ponto p primas extulit oras
N ascentem quē pelagi constrinxit unda
E ffrenos animos uiolentaq^ pectora finget
I rarū q^ dabit fluctus odiumq^ metumq^
T otius uulgi pcurrunt uba loquentis
A nte hos est animus nec magnis concita causis
C orda micant & lingua rapit latratq^ loquendo
M orsibus in crebris dentesq^ in uoce relinquit
A rdescit uitio uitiu uiresq^ ministrat
B acchus & in flammas seuas exuscitat iras
N ec siluas rupesq^ timet uastosq^ leones
A ut spumantis apri dentes atq^ arma ferarũ
E ffunditq^ suas concesso in robore flammas

Nec talis mirere artis sub sidere tali
Cernis ut ipsum et sidus uenetur in astris
Praegressum quaerit leporem comprendere curru.
Ultima pars magni cum tollitur ore leonis
Craterque auratis surgit stellatus ab astris
Inde trahit quicunque genus moresque sequentur
Irriguos ruris campos amnisque lacusque
Et te bacche tuas nubentem iungit ad ulmos
Disponetque iugis imitatus fronde choreas
Robore tel proprio fundentem in brachia ducit
Teque sibi credit semper qui matre refectus
Adiungit calamis segetemque interserit uuis
Quaeque alia innumeri cultus est forma per orbem
Pro regione colit nunc parte uina recepta
Hauriet e mistis et frugibus ipse fouetur
Gaudebitque mero mergetque in pocula mentem.
Nec solum terrae spem credit inania uota
Annonae quoque uectigal mercesque sequetur
Praecipue quas humor alit nec defsit undam.
Talis effinget crater humoris amator.
Iam subit erigone quae cum ter quinque ferentur
Partibus ereptis ponto tollentur ab undis
Cara adrianeae quondam monumenta coronae
Et mollis tribuent artis hinc dona puellae.
Hanc quae nitent illic oriens est ipsa puella

I lle colit nitidis gemmantē floribus ortum
P allentis uiolas & purpureos hyacinthos
L iliaq; & tyrias imitata papauera luces
V ernantisq; rosę rubicondo sanguine florem
C eruleum foliis uiridemq; in gramine collem
C onseret & ueris depinget prata figuris
A ut uarios nectet flores sitisq; locabit
E ffingetq; manu similesq; in mutua pressos
I ncoquet atq; arabum siluis mulcebit odores
& medicos unguenta dabit referentia flatus.
V t sit adulterio sucoꝝ grã maior
M unditię cultusq; artesq; decore.
& latrociniũ uitę pñsq; uoluptas.
V irginis hoc anni poscunt floresq; corone.
A t cum p decimam consurgens horrida pie
S pica feret pñs nascentis campus aristas
A ruoꝝ ingñat studium rurisq; colendi
S eminaq; in foenus sulcatis reddẽ terris
V suramq; sequi maiori sorte receptis
F rugibus innũis atq; horrea querẽ messi
Q ꝫ solum decuit mortalis nosse metallũ
N ulla fames ñ ulla ferent ieiunia terris.
D iues erat census saturatis gentibus orbis.
& si forte labor ruris tardauat artis
Q uis sine nulla ceres non ullus seminis usus

S ubdere facturos sulcis frumenta supq;
D ucē pendentis orbes & mergere farra
A c torrē focis hominumq; alimēta parari
A tq; unū genus in multas uarias q; figuras.
& qz dispositis aptat' spica p artem
F rugibus instructis similis componit' ordo
S eminibusq; suis cellas atq; horrea pbe
S culpentē faciet sacris laquearia templis
C ondentemq; nouū celum p tecta tonantis
H ac fuerat quōdam diuis concessa figura
H unc iam luxuriæ pars & triclinia templis
C ōcertant tectiq; aure iā uescimur aure
S ; pte octaua surgentē cne sagittam
C helar dabit & iaculum torquere lactis
& calamū nuis glebas & mittē uirgis
P endentēq; suo uolucrē deprendē celo
C uspide t triplici secuřū ducē piscem.
Q z totum dederī teucro siduse genusue
T e ue philoctete cui malum credē pti.
H ectoris ille faces arcus & tela fugauit
M ittebatq; suos ignis in mille carinas
H ic āt pharetrā troie bellumq; gerebat
M aior & armatis hostis subsederat exul.
Q uinq; ille pat' s tali d' sidē cretus
E sse pōt q spentē sup ora cubantē

I nfelix nati somnumq aīam q bibentem.
S ustinuit misso petere ac pstnere telo
A rs erat eē prēm uicit nāa periclum
E t pariter iuuenē somnoq et morte leuauit.
T unc iterum natum et fato p somnia raptum
A t cum steterit impuidus ēdus in astris
E rranti similis frm̄ uestigia quærit
P ostq gregem longo pducitur int'uallo
S olertis aīos agitataq pectora fundit
E t fingit uariis rō efficientia curis
N ec detenta domo ppli st illa minist
P erq magr̄atus et pu^ca iura ferunt
N on illo curam digito quæ quinerit hastā
D esuit q bonis sector poenāq lucret
N oxius et priam fraudarit debitor æris
C ognitor et ūbis. nec non lasciuit amores
I n uarios ponit q foro madefataq lieo
H obilis in saltus et scenę mollior arte.
N unc surgente lyra testudinis enatat undis
F orma p hæredem tantum prelata tonantis
Q ua quondam sonitumq ferens oeagrius orpheus
E t sensus scopulis et siluis addidit aures
E t diti lacrymas et morti deniq finē.
H inc uenient uoce dotis q sonantis
G arrula q̄ modulos diūsa tibia forma

& quodcunq; manu loquitur flatuq; mouet'
I lle dabit cantus int' conuiuia dulcis
M ulcebitq; sono bacchum noctesq; tenebit
C armine furtiuo modulatus murmure uocē
S olus ut ipe suas semp cantabit ad aures
H ic distante lyra cum pars uicesima sexta
C helarum surget q̄ cornua ducit ad astra
Q uid regione uix partes octo trahentes
A ra ferens turis stellis imitantibꝫ ignē
I n qua deuoti quondam cecidē gigantes.
N ec prius armauit uiolento fulmine dextrā
I uppit' an̄ deos q̄ constitit ipe sacerdos.
Q uid potius fingent ortus q̄ templa colentes
A tq; auctoratos in tertia iura ministros
D iuorumq; sacris uenerantes numina uoces
P ene deos & qui possunt uentura uidere.
Q uattuor appositis centaur' ptibus offert
S idera & ex ipo mores nascentibus addit
A ut stimulis agz aut omes mixtos q; iugabit
S ernine quadrupedes aut curru celsior ibit
A ut onerabit equos armis aut duc& in arma.
I lle tenet medias artis ad membra ferarum
& non auditos mutarunt tollē motus.
H oc est artis opus nō expectare gementis
& sibi nō egrum iā dudū credē corpus

H unc subit arcitenẽs cuius pars quinta nitenté
A rcturum ostendit ponto quo tpē natis
F ortuna ipa suos audet committerẽ census
R egalis ut opes & sacra erraria fuere
R egnantes sub rege regumque ministri
A rcitenẽs cum se totum pduxit undis
T er decuma sub pte feri formantibus astris
P lumeus in caelum nitidis olor euolat alis
Q uo surgente trahens lucẽ mrẽmque relinquẽs
I pē quo aerios pplos caeloque dicatum
A litumque genus studium censusque uocabit.
M ille fluunt artes aut bellum indicẽ mundo
E t medios inter uolucrẽ prensare meatus
A t nitidus clamore suis rõe sedenté
P ascentem ue sup surgentia arẽ lina
T utelamque gerent ppli dombus ue regendis
P repositi curas alieno limite claudent
A tque hec in luxum iam uenit longius ibit
Q uã modo militie numidarum pascimur oris
P hasidos &   arcessitur in macellum
V nde aurata nouo conuecta ẽ aequore pellis
Q uinetiam linguas hominũ sensusque docebit
A erias uolucres nouaque in commertia ducet
V erba quae precipiet nature lege negata
I pẽ deum cygnus quoque colit uocemque sub illo

N on totis uolucer secumque immurmurat intus
N ec te praetereant clausas qui culmine summo
P ascere aues gaudent ueneris & reddere certas.
A ut certis reuocare notis totamque per urbem
Q ui gestant caueis uolucres adiussa paratas
Q uarum omnis paruo consistit passere census
H aeserit & similis tribuens holor aureus artes
A rcitenens magno circundatus orbe draconis
C um uenit in regione tuae capricorne figurae
N on inimica facit serpentum membra creatis
A ccipiunt sinibusque suis pepploque fluentis
O sculaque horrendis iungent impune uenenis.
A t cum se patrio producit ab aequore piscis
I n caelumque ferens alienis finibus ibit
Q uisquis erit tali capiens sub tempore uitam
L ittoribus ripisque suos circunferet annos
P endentem & caeco captabit in aequore piscem
C umque suis domibus conchas ualloque latentis
P rotrahet immersas nihil est audere relictum.
Q uaestus naufragio petitur corpusque profundo
I mmissum pariter quam praeda exquiritur ipsa.
N am semper tanti merces est parua laboris
C ensibus aequantur conchae rapidumque notari
V ix quicquam est locuples oneratur terra profundo
T ali sorte suas artis per littora tractat

Aut emit externos pretio mutatque labores
Institor aequoreae varias sub imagine merces
Cumque magno succedunt sidera mundo
Quaesitor scelerum ueniet uindexque reorum
Qui commissa suis rimabitur argumentis
In lucemque trahet tacita latentia fraude. latitantia
Hic & immitis tortor poenaeque minister
& quisquis uero fauit culpamue perodit
Proditur atque alto qui iurgia pectore tollat
Caeruleus ponto cum se delphinus in astra
Erigit & squamam stellis imitantibus exit
Ambiguus terrae partus pelagoque creatur
Nam uelut ipse citis perlabitur aethera pennis
Nunc summum scindens pelagus nunc alta profundi
& sinibus uires sumit fluctumque figurat
Sic uenit ex illo quisquis uolitabit in undis
Nunc alterna ferens in lentos bracchia tractus
& plausa resonabit aqua nunc aequore mersas
Deducet palmas furtiuo remus in ipso
Nunc in aquas rectus ueniet passimque natabit
& uada mentitus reddet super aequora campum
Aut immota ferens in tergum membra latusque
Non onerabit aquas summisque accumbet in undis
Pendebitque super totum sine remige pontum.
Illis in ponto iocundum est quaerere pontum

C orpora qui mergunt undis ipm̃q; sb antris
N erea & aequoreas conant̃ uisere nymphas
E xportantq; maris praedas & rapta pfundo
N aufragia atq; imas auidi scrutant̃ arenas.
P ars ex diuso stud& & sotiatur utrunq;
I n genus atq; uno digestum semine surgit
A d nños & illa lic& cognata p artem
C orporaquae ualido saliunt excussa petauro
A lternosq; cient motus delatusq; ille
N unc iac& atq; hui) casu suspendit̃ ille
M embraq; p flammas orbesq; emissa flagrantis
T ollit̃ ut liquidis p lnimum ponunt̃ in undis
D elphinumq; suos p inane natantia motus
& uiduata uolant pennis & in aere ludunt.
A t si deficient artes remanebit in illis
M ateries tñ apta dabit nã uigorem
A tq; alacres cursus campoq; uolantia membra.
S 3 regione means cepheus humentis aquari
N on dabit inclusum mores facit ora manẽ
F rontisq; ac uultus componit pondẽ mentes.
P ascent̃ curis ueterumq; exempla reuoluent
S emp & antiq laudabunt uerba catonis
T utoris ue supcilium pruum ue rigorẽ
C omponent teneros & qui nutriat annos
& dñm dñs praetextae lege sequatur

Quodq; agat id credat stupefactus imagine iuris
Quin &ĩ tragico prestabunt uerba cothurno
Cuius erit q̃q; in chartis stilus ipe cruentus
Nec minus & scelerum facie rerumq; tumultu
Qi audebunt atri luctum memorare sepulchri
Ructantemq; prēm natos solemq; reuersus
& cecum sine sole diem · thebana iuuabit
Dicẽ bella uteri mixtumq; in frẽ parenti ·
Querẽ medeæ natos frẽmq; patremq;
Hinc uestis flammas illinc p munẽ missas
Aeriamq; fugam uictosq; ex ignibus amnes.
Mille alias rerum spes in carmine ducent ·
Forsitan ipẽ & gestus referetur in actis ·
At si quis studio scribendi mitior ibit
Comica componet lætis spectacula ludis
Ardentisq; uiros raptasq; in amore puellas
Elusosq; senes agilesq; p omnia seruos ·
Quis in cuncta suam pduxit sæcula uitam
Doctior orbe suo linguæ sb flore menander
Qui uitæ ondit uitam cursusq; sacrauit.
& si tanta opum uires cõmenta negarint
Externis tñ aptus erit nũc uoce poetis
Nũc tacito gestu referetq; affatibus ora.
& sua dicendo faciet solusq; p omnis
Ibit personas & turbas reddet in unã

A ut magnos heroas aget scenisque togatas
O mnes fortune uultus per membra reducet
Æ quabitque choros gestu cogetque uidere
P resentem troiam priamumque ante ora cadentem.
H unc aquile sidus referam que parte sinistra
R orantis iuuenis quem terris sustulit ipsa
F ertur & extentis predam circumuolat alis.
F ulmina missa refert & celo militat ales
B is sextam notat partem fluuialis aquari
I llius in terris orientis tempore natus
A d spolia & partes surget & cede rapinas
C umque hominum dederit strages dabit ille ferarum.
N ec pacem a bello ciuem discernet ab hoste.
I pse sibi lex est & fert quocumque uoluntas
P recipitat uires laus est concedere cuncta
E t si forte bonis accessit impetus ausis
I mprobitas fiet uirtus & condere bella
E t patriam poterit magnis ornare triumphis.
E t quia non tractat uolucres sed suggerit arma
I mmissosque refert ignis & fulmina reddit
R egis erit magni ue ducis per bella minister
I ngentisque suis prestabit uiribus usus
A t cum cassiope bisdenis partibus actis
Æ quoreo iuuenis dextra de parte resurgit
A rtifices auri facietque mille figuris

V ertere opus possint carniq acquirē dotem
M ateriæ & lapidum uiuos miscē colores ·
H inc augusta nitent sacratis munera templis
& mithridateos uultus induta trophæa
A urea phœbeis certantia lumina flammis
H inc lenocinium formæ cultusq repertus
C orporis atq auro quæsita ē grā frontis
P erq caput ducti lapides p colla manusq
& pedibus niueis fulserunt aurea uincla ·
Q uid potius matrona uelit tractare creatos
Q uā factum reuocare suos qd possit ad usus
A c ne materies tali sub munē desit
Q uærē sub terris aurum furtoq latentem
N aturā eruē orbemq inuertē prædæ
I mperat & glebas intˀ deprendē gazam
I nuitam q nouo tand pducē cælo ·
I lle ē fuluas auidus rimabit arenas
P erfundetq nouo stillantia litora ponto
P aruaq fragmentis faciet momenta minutis
P ertulit ut legere census spumantis in auri
& plucentis cuperē prensare lapillos
V erticibus medius oculos emittet auaros
& coquet argenti glebas uenamq latentem
E ruet & silicem riuo saliente liquabit
& facti inuentor erit p utrumq metalli

82v

A lterum & alterius semp mutabit in usus.
T alia cassiope nascentum pectora finget.
A ndromede sequit͂ sidus que piscibus ortis
B is sex in ptis caelo uenit aurea dextro.
H anc quondam poene diuoꝝ culpa parentuz
P rodidit, infestus totis cum uiribus omnis
I ncubuit pontus, timuit naufragia tellus
P roposita ē merces uesano dedē ponto
A ndromedā teneros ut belua manderet artus.
H ic hymeneus erat solaq; in pu^ca damna
P ro natis lacrymans ornat^r ultima pena
I nduit͂ q; sinus non hec in uota paratos.
V irginis & uiuae rapitur sine funē funus.
A t simul infesti uentum est ad littora ponti
M ollia p duras pandunt^r brachia cautes
A strinxere pedes scopulis iniectaq; uincla
& cruce uirginea moritura puella pependit.
S eruatur tn̄ in poena uultusq; pudorq;.
S upplicia ipā decent niuea ceruice reclinis
M ollit͂ ipā sue custos est sola figure.
D efluxere sinus humeris fugitq; lacertos
V estis & effusi scapulis haesere capilli.
T e circum halcyones pennis plause^r uolantes
F leueruntq; tuos miserando carmine casus
& tibi contextas umbram fecē p alas

A d tua destituit fluctus spectacula pontus
A ssuetasq; sĩ desit perfundẽ ripas
E xtulit & liquido nereis ab æquore uultum
& casus miserata tuos rorauit & undas
I pã leui flatu refouens pendentia membra
A ura p extremas resonauit flebile rupes
T andem gorgonei uictorem psea monstri
F elix illa dies redeunti ad littora duxit
I sq; ubi pendentẽ uidit d' rupe puellam
D iriguit facie quam non stupefecerat hostis
V ixq; manu spolium tenuit uictorq; medusæ
V ictus in andromeda ẽ · iam cautibꝫ inuid&, ipsis
F elicesq; uocat teneant que membra catenas.
A t postq̃ poene cãz cognouit ab ipa
D estinat in thalamos p bellum uadẽ ponti
A ltera si gorgon ueniat non territus ire
C oncitat aerios cursus flentisq; parentis
P romissu uitæ recreat · pactusq; maritum
A d littus remeat grauidus iam surgẽ pontus
C oeperat & longo fugiebant agmine fluctus
I mpellentis onus monstri caput emin&; undas
S cindentis pelagusq; mou& · circũsonat æquor
D entibꝫ inq; ipo rapidum mare nauigat ore:
H inc uasti turgent immensis torqbus orbes
· T ergaq; consumunt pelagus · sonat undiq; syrtis

A tq; ipi metuūt montes scopuliq; ruentem.
I nfelix uirgo q̄uis sub uindice tanto
Q uæ tua tunc fuerat facies ut fugit in auras
S piritus ut toto caruerunt sanguine membra.
C um tua fata cauis e rupibus ipā uideres
A dnantemq; tibi penam pelagusq; ferentē
Q uantula præda maris sz pennis sbuolat alte
P erseus & cælo pendens iaculatur in hostem
G orgoneo tinctuz defigbine ferrum.
I lla subit contra assurgens. conuersaq; frontē
E rigit & tortis innitens orbibus alte
E micat ac toto sublimis corpore fertur.
S z q̄tum illa subit semp iaculata pfundo
I ntantum reuolat latumq; p æthera ludit
P erseus. & ceti subeuntis uerberat ora.
H ec cedit tn̄ illa uiro. sz sæuit in auras
M orsibus & uani crepitant sine uulnē dentes.
E fflat & in cælum pelagus m'gitq; uolantem
S anguineis undis pontumq; extollit in astra.
S pectabat pugnam pugnandi cā puella
I amq; oblita sui metuit p uindice tali
S uspirans animoq; magis q̄ corpore pendet
T and' confossis sbsedit belua membris
P lena maris summas iterumq; renauit ad undas
& magnum uasto contexit corpore pontum.

T unc q^o terribilis nec uirginis ore uidenda
P erfudit liquido perseus in marmore corpus
M aior & ex undis ad cautes p uolat altas
S oluit q; hærentem uinclis d' rupe puellam
D esponsam pugna nupturam dote mariti.
H ic dedit andromedæ cælum stellas q; sacrauit
M ercedē tanti belli qd' condidit ipē
G orgone nō leuius monstrum pelagus q; leuauit
Q uisquis in andromedæ surgentis tpē ponto
N ascit' immitis ueniet poenæ q; magister
C arceris & duri custos quo stante supbe
P rostratæ iaceant miserorꝫ in limine mr̃es
P er noctes q; patres cupiant extrema suorꝫ
O scula & in pprias aīam transferre medullas
C arnificis q; uenit mortē ducentis imago
A ccensis q; rogis & stricta sępe securi
S upplicium uectigal erit qui denique possit
P endentem e scopulis ipām spectare puellam
V inctorꝫ dn̄s sociusq; in pte catenæ.
I nt'dum poenis innoxia corpora seruat
P iscibus exortis cum pars uicesima prima
S ignatum terræ lumen fulgebit & orbi
A eriis nascet' equus cæloq; uolabit.
V elocesq; dabit sb' tali tpē partus
O mne p offm uigilantia membra ferentes

H ic glomerabit equo gyros dorsoq; superbus
A rdua bella geret rector cum milite mixtus
H unc studio fraudare fidem potisq; uidẽ
M entiri passus & campo tollẽ cursus
Q ī uis extremo citius reuolauit orbẽ
H untius extremum l bis penetrauit orbem.
V ilibus ille & sanabit uulnera sucis
Q uadrupedum medicas artis in membra ferar
H ouerit humanos & quae nascent adusus
H ixagenus spẽs & graio noie dicta
& uiuens sb origine constat.
D extra p extremos attollit lũis pisces
H in fuga nascentũ dolus insidiaeq; creant
C rassator q; uenit media metuendus in urbe.
Et si forte aliquas aio consurget in artis
I n praerupta dabit studium uincet q; p̄iclo
I ngeniũ at tenues ausus sine limite gressus
C erta p extinctos ponet uestigia finem
& caeli meditatus iter fastigia pendet
A ppennina potens porulum suspendet ab ipo
L aeua sb extrema consurgunt sidera caeti
P istibus andromedam ponto caeloq; sequentis
H oc trahit in pelagi cedes & uulnera natos
S quamigeri gregis extentũ laqueare pfundus
R etibus & pontũ uinclis armare sequente

& uelut in lato securas æquore phocas
C arceribus claudunt raris & compede nexant
I ncautosq; trahunt macularum nomine thynnos.
N ec cepisse sat est luctantur corpora nodis
E xpectantq; nouas acies ferroq; necantur.
I nficitur q; suo permixtus sanguine pontus
T otus cum toto iacuerunt littore præda.
A ltera sic cædis cædes scinduntur in artus:
C orpore & ex uno uarius describitur usus.
I lla datis melior succis pars illa retentis.
H inc sanies pretiosa fluit. floremq; cruoris at coloris
E uomit & mixto gustum sale temperat oris.
I lla putris turba est. strages confunditur omnis
P ermiscetq; suas alterna in damna figuras
C ommunẽq; cibis usum succumq; ministrat.
A t cum cæruleo stetit ipsa simillima ponto
S quamigerum nubes terreq; immobilis hæret.
E xcipitur uasta circumualata sagena
I ngentisq; lacus & bacchi dolia complet
H umorisq; uolet sotia per mutua dote
& fluit in liquidas tabes resoluta medullas.
Q uinq̃ magnas poterunt celebrare salinas
& pontum coquere & secernere uires
C um solidum certo distendunt margine campum
A d bellumq; suo deductum ex æquore fluctum

Claudendoque negant. tum demum suscipit undas
Area tum pontus per solem humore nitescit.
Congeritur siccum pelagus mersique profundi
Canities et nota maris spumaeque rigentis
Ingentis faciunt cumulos pelagique uenenum
Quondam erat usus aque suco corruptus amaro
Vitali sale permutant redduntque salubrem.
At reuoluta polo cum primis uultibus arctos
Ad sua perpetuos reuocat uestigia passus
Nunquam tincta uadis: sed semper flexilis orbe.
At cynosura minor cum prima luce resurgit
Et pariter uastusue leo vel scorpius acer
Nocte sub extrema permittunt iura diei.
Non inimica ferae tali sub tempore natus
Ora ferarum placidusue teget commertia gentis
Ille manu uastos poterit frenare leones
Et palpare lupos, pantheris ludere captis.
Nec fugiet ualidas cognati sideris ursas
Inque artis hominum peruersaque munera ducet.
Ille elephanta premet dorso stimulisque mouebit
Turpiter in tanto cedentem pondere cunctis.
Ille tygrim rabie soluet pacique domabit
Quaeque alia infestant siluis animalia terras.
Iunget amicitias secum catulosque sagaces.
Tertia pleiades dotabit forma sorores

Femineum rubro uultum suffusa pyropo
Inuenietq parem sb te cynosura colorem.
Et quos delphinus iaculatur quattuor ignes
Deltotonq tribus facibus similiq nitentem
Luce aquilam & flexos p lubrica terga.
Tum quartum quintumq genus discernit' omne
E nũo summa q gradus q uingit' angue'
Maxima p minimos censu concludit' uno
Que neq p cunctas noctes neq tpe in omni
Respondet alto celi summota pfundo
Sz cum clara suos auxit delia cursus
Cumq uaga est illa & terris sua lumina condit
Mersit & ardentis orion aureus ignis
Signaq transgressus mutat p tpa phoebus
Effulget tenebris & nocte accendit' atra.
Tunc cõserta licz caeli fulgentia templa
Cernẽ seminib; desit totumq mutare
Spiritus aut solidis sitq hec discordia concors
Nec spatium stellis mundo nec credẽ summa
Floribus aut sicce currũt p littus arene.
Sz quot eant semp nascentes aequore fluctus
Quot decussa cadant foliorum milia siluis
Amplius hoc ignes nũo uolitare p orbem.
Utq p ingentẽ ppls describit' urbem
Precipuũq pres retinent & pximũ equest'

O rdo locum pptum q3 equitum populoq3 subire
V ulgus iners uideas & sine nomine turbam
S ic & magno quedam respondē mundo
Q ue nā facit. q̄ caelo condidit orbem.
S unt stelle pcerum sitēs. st pxima primis
S idera. st q3 gradus. st oīa iuncta priorē
M aximus est ppts summo q culmine fertur
C ui si p nūo uires nā dedisset.
I pē suas aether flammas sufferre nequiret.
T otus & accenso mundus flagraret olympo.

Q. Sereni in morbis a capite ad pedes per versus editio incipit. F.

Membrorum series certo deducta tenore
Ut stet consimilis medicinæ defluat ordo.
Principio celsa de corporis arce loquamur.
Hoebe salutiferum qd pangimus assere carmen
Inuentumq; tuū prompto comitare fauore.
Tuq; potens artis reduces q tradere uitas
Hosti atq; incælum manes reuocare sepultos
Qui colis egeas q pergama q q; epidaurū.
Qui quondam placida tectus sb pelle draconis
Tarpeias arces atq; inclyta templa petisti
Depellens tetros pn̄ti nūie morbos
Huc & ades & cupido quicquid mihi sæpe locut
Firmasti cunctum teneris expone papyris.

Capiti medendo et dolori.

Balsama si geminis instillans aurib; addas
Tum poteris alacrem capitis repare uigorē.
Vel quę septenis censent' gramina nodis .Verbena.
Vtilit' nectis uel corno ex arbore sertum
Poleium ue potens una sup aure locabis
Aut illud mixto coctum clemēter aceto.
Cauta nare trahes seu uisco lintea uncto
Inducis fronti seu tritæ gramina mentæ

S pongia cum tepidis annexa liquoribus imbris
P rofluit: aut hedera ex oleo decocta uetusto
P rofluit & cocleis frontem tractare minutis.
S i nocuit cerebro uiolentia solis apto
S epe celidonia ex acido pducta liquore
S anauit. prosunt & amica papauera somno
S i prius in lento madefacta terentur oliuo.

Emigraneo [illegible]

P orro si capitis morbo tentatur acuto
A lia diuisaque lana contecta p aure
I nducta psunt. & eoi balsama pacto
A lia uel ternis piperis terna addita grana
T rita lines: etiamque dabit tibi cura salutem.

Ad furfur capitis

E st insensibilis morbus & noxia forma
C um caput immensa pexum prurigine ningit
C opia farris uti frendentibus edita saxis.
Hunc poterit maluae radix decocta leuare.
A ut tu feniculum nitrumque & sulfura uiua
C ontere deinde caput permixtis ablue cunctis.
F urfuribus ue nouis durum miscebis acetum
& uarios crines tali de sanguine purges.
P rodest & tarda demptus testudine sanguis
& prodest cedro dimissus ab arbore sucus.
D esinet interea glomerari farrea nubes

Cessabit q; grauis crebre pruriginis imber.

De capillis nigrandis.

Vos pudet etatis longe quos sancta senectus
Offendit: cupiunt pprios abscondē canos
Et nigrum crinē fuco simulare doloso.
His pdest acri contrita cupressus aceto
Vel frons lentisci: l' tristia poma sabuci.
Lombrici quoq; terrestres miscent' oliuo
Et iuuenē pstant rediuiuo flore capillum.
Preterea niueum potīt depellē crinē
Resina & ex facili cera uiscoq; coacta.
Ad rutilam spem nigros flauescē crines
Unguento cineris predixit Tullius auctor
Si pgnans artus captiui soricis edit
Dicunt foetus nigrantia lumina fingi.

Phthiriasi medende q. cū abundantia pediculorum.

Noxia corporibus quedam de corpore nr̄o
Progenuit nā uolens abrumpē somnos
Sensibus & monitis uigiles intendē curas.
Sz quis non paueat Ferecidis fata tragoedi
Qui nimio sudore fluens ālia tetra
Eduxit turpi miserum q̄ morte tulerunt.
Sylla quoq; infelix tali languore peresus
Corruit & foedo se uidit abagmine uinci
Sepius ergo decet mordacem haurire sinapi

V el nitro & sale pmixtis acidoq; liquore
L axatis ut sint simul alia tangẽ corpus
A ut lacrymis heded aut suco pducẽ cedri
C ungẽ sulfur mixto medicat aceto.
V nda maris lendes capiti deducet iniquas
& quicquid crebri defendet silua capilli.,
Ad pruriginẽ & papulas & scabiem auertendã.
I llotus sudor l copia nobilis escae
S aepe graui scabie correptos asperat artus.
E rgo lutum pdest membris adhibẽ fricatis
E t facit ex asino siccatus corporis humor.
N ec pudeat tractare fimum quẽ buccula fudit
S tercoris ex porco cinerem confundito lymphis
S ic pauidum corpus dextra pcente mouet
P roderit ex oleo puluis quẽ cogerit alte
D ulcibus ex latebris patiens formica labori
C onuenit huic tepido lita trade corpora sole.
F eruentes papulas papiri curata liquenti.
A ut arido baccho miscebis farra lupini
A tq; hinc in calido pcures membra lauacro.
P ruritus at salsos leuat humor aceti
S iue maris candi sudor cocleaeq; minutae
C narũ contactu pimet acerba liuido.,
Frenesi & capiti medendo
E x uitio cerebri frenesis furiosa mouet

Amissasq; refert frendens amentia uires.
Siue calens febris iactatos exedit artus.
Siue meri gustus seu frigoris efficit aura.
Conuenit e calidis pecudum pulmonibus apte
Tempora languentis medica redimire corona.
Illotis & lanis suffire memento.
Ceruinq; saepe horrendi medicantur odores.
Atq; ideo insanos & curarier est par.
Curatur cerebrum mansa radice piretri
Vngitur & sucis dederit quos parua sabucus
Expressusq; hederae mandatus naribus humor.
Aut mixtum rutae cerebro instillatur acetum.
Non semper praesens dolor est sanabilis ergo
Cura magis prodest uenturis obuia morbis.

De fluxione capillorum & maculis capiti tollendis.

Defluit expulsus morbo latitante capillus
Si raro lauitur seu uis epota ueneni est.
Seu salamandra potens nullisq; obnoxia flammis
Eximium capitis tactu deiecit honorem.
Nonnumq; uariant maculae protusq; parumper
Ossibus aspersum ducit noua uulnera tempus.
Vipereae pellis cineres his addito rebus.
Roboreasue pilas ursino iungito seuo.
Vel testudineo mala permulceto cruore.

De tumoribus & pruritionibus tollendis.

Sepe ita peruadit uis frigoris ac tenet artus
Ut uix quaesito medicamine pulsa recedat.
Si ranam ex oleo decoxeris abiice carnem
Unguine membra foue · parili ratione ualebit coquet
Urtice semen perceptaque frigora uincis
Et ceruina potest mulcere medulla riggorem.
Decoctum rapham semen cum melle uorabis.
Siue fel ursinum tepefacta dilue lympha
Proderit hoc potu · seu cassis ostrea testis
Usta dabit cinerem quem pro sale sumptus nescis
Decutiet gelidum calefacto uertice uirus.
Nonnullus liquidum sorbet mulsumque sinapi
Palatoque agitat pariter retinensque mouensque
Alia nonnulli miscent · olei ue liquore
Perfundunt calido cerebri nasique latebras.
Eandem lactuce credunt prodesse sapores.
Curandi modus hic est suauis & utilis idem est.

Ad Elephantiosos.

Est elephas morbus tristis quoque nomine dirus
Non solum turpans infandis ora papillis
Sed cito precipitans funesto fata ueneno.
Huic erit aduersus cedri de cortice sucus
Musteleque cinis et fusus sanguis ab illa.
Nonnulli dixere seps prodesse bibendo.
Menastri folium potum appositumque salubre est

Nec frustra bulbos & sulfura iungit aceto
Qui cupit horribiles ad pristina reddere uultus.
Praeterea merx debes cum melle iugatum
Spargere lacte bouis uarias sic unge frontes.
Cerussam & caricam quam gens aegyptia mittit
Ture simul mysceq oleo quod flore rosarum
Conditum est line sic faciem sic redde salutem.
Ad lentigines & cutis & faciei morbos
Liuida si maculet faciem lentigo decoram
Nec prodesse ualent naturae dona benignae.
Erucam atque acidum laticem simul illine malis
Proderit & bulbus mellis dulcedine iunctus
Crudaque dulcaculo mistebis rapta liquori
Sanguine uel leporis morbus delebitur oris.
Frons salicis cum flore suo contrita medetur.
Sepiole cineres ex ossibus omnia leuant.
Tigneos adipes hilari misceto liceo
Omne malum propere maculoso ex ore fugabis.
Horrebit si liuor atrox aut nigra cicatrix
Attrito sapone genas purgare memento.
Fugarum sulcos lentisci mastice tendes.
Sinus uitium est quod ducit ab impote nomen
Hoc matutina poteris colubere saliua
Seu folio platani quod mansum mane notabis.
Foeda fluunt curui quae purgamenta cameli

Vrent cineremq dabunt · ungent aceto
Mascula tura simul · diuinaq cura ualebit.
Ad dolorē aurium & aliis uitiis sanandis.
Cum sęuus teneras dolor alte sauciat aures
Fraxinea in flammis fundit quē tilia sucum
Instillas siue obsceno ex inguine rores.
Aut sucum e folio dederit quē pplus alba
Saepe calidonię rabidum sociat acetum
Adiunctoq nitro pcedit cura salutis.
Mentastri liquor expressus cōducē fertur.
Infectū mollis oleum bn̄ contulit auri.
Annosa rubros si legeris arbore uermes
Ex oleo terre & sic tepidos infunde dolenti.
Sin obstrusa sensus moriet in aure
Lumbricos terre seu ex ansere rauco
Excoque ł ueterē poteris dissoluē morbū.
Fella bouis surdis & prodeē loquunt
Si ungas olide graue qd' minxē capelle.
Si uero incantas aiat penetrauit aures
Proderit admixto pauidi fel muris aceto.
Aut si lympha nocens puaserit āseris aptus
Immittet adeps cepas nō sine suco
Q graujs est oculis sensum tñ auribus augē.
Vis & phoebigenae diuinam discē curam
Sitq3 ł annexis confecta doloribus auris.

A lea cum septem m̄io septemq; lupinos
C eruciam dabis in testa cum delphica frondis
A ddat^s mixto totum feruescat aceto
D octus eris tepidos illinc immitte̅ rores.

Capitis dolori

S umma boni ē alacres hōi contingē̃ uisus
Q uos q̄ custodes defensoresq; picti
P rospiciens su̅ma n̄a locauit in arce.
S ic t̄n ut nullos paterent^s desup ictus
A tq; supcilio pauidi tegerent^s opaco.
S ; dolor immeritum lum̄ si forte lacessit
L ana madens oleo noctu connectit^s apte
V iuentis q; nepe luem̄ testat' amicu̅.
E x folio caulis cineres confractaq; thura.
& laticem bacchi foete cum lacte capelle.
D esup induces atq; una nocte pbabis.
H yblei mellis sucus cum felle caprino
S ubuenit oculis dira caligine pressis.
B etonice mansus siccabit lumina sucus.
S i tenebras oc̄lis obducit pigra senectus
E xpresse maratro gutte cum melle lique̅ti
D etergere malum poteru̅t. t uulturis atri
F ella celidonio fuu̅t que gramine mixta.
H ec & annosis poterunt succurrē̃ morbis
F el q;° d' gallo mollitum simplice lympha

E xacuit puros dempta caligine uisus .
S iue columbarum fimus admiscet^r aceto .
S eu fel pdicis parili cum ponde~ mellis
V ina celidonie siti rore p agant^r
O fficium q suo pclaros unguine uisus .
A spera quinq mulcent & rupta reducunt
S i gnis est morbi miserum qd lum adurit
H ic calor infuso mitescit lacte canino
A nguib; ereptos adipes erugine misce
H i poterunt ruptas oclorum uincere ptes .
S iue horrendum ducis caucomata plumbu~ peplu~
S pus alterius pdest q grana cumini .
P allentis mandens uisus exhalat in ictus .

D e dolore dentiu~ & eo~ dol uitiorum & oris fetore

H Aud facile est acrem dentis tolerare dolore~
Q uo magis est equu~ medicam proferre curam .
C um baccho uiolas decoxeris ore teneto .
M ansus ite~ pdest sucus oleastri acerbis
H inc ostendo fugit linguaeq uulnera cedunt
C um uino piper & nitru~ tepidu~ dolenti
S epe celidonie suco cum lacte capelle
S anescunt dentes aut tauri felle uinaue
A ut acidi laticis clauso uoluunt^r in ore .
M andunt^r apta rubus gengiuis & bona labris .
L entiscus myrtusq emendant oris odore~

Q d̄ uº assumpsit nomen de dente fricando
C eruino ex cornu cinis est aut ungula porci.
T orrida t̄ cinis ex ouis s₃ non sine uino.
M uris aut tosti t̄ bulbi extincta fauilla.
A mbitiosa putas sint ista salubria cunctis.
E xesos aūt dentes si forte quereris
V re fimum muris, patulis & hyatibus adde.
E t cinerē dentis ceruini extinguē aceto
C onuenit atq₃ cauis immittē ptibus apte.
P rodest & puluis lumbricis corpore tosto.
O ra ambusta cibo sanabis lacte canino.
S aepe & gelida gengiuas collue lypha
D entibus ut firmis possis suare uigorē.
S i uº infandum pserpit ad intima uulnus
P ermisceto salem parili cum pondē thuris
H inc tractato locum miram experere medelam
A ut tu sume pilam q̄ cautis haeret omnis
H aec siccata dabit molles confracta farinas
H uius & attritu tetrum mulcebitʳ ulcus.

Ad fauces sanandas.

E xcrescunt tenerae fauces cum frigoris atri
V is subiit t̄ cum uentis agitabilis aer
V ertitʳ atq₃ ipas flatus grauis inficit undas
V el rabidus clamor fracto cum forte sonore
P lanum rupit iter sicut Hortensius olim.

A bsumptus causis etenim confectus agendis
O bticuit cum uox dno uiuente . . .
& nondum extincti moreret' lingua diserti.
E rgo omi studio queres inhibē dolorem
S implicibus lymphis confundito aerii mel
A ddit' excussus niuea similagine furfur
D ecocta hec clauso simul exercent' in ore.
P reterea fauces extrinsecus ungēd pdest
V rsino & tauri seuo cerusq; remissis
O mia que geminis equabis lancibus ante.
D isce & ex humili miram medicamine curā.
A ttracto melli ungas agreste papauer
D ecoctumq; simul mandes mansumq; uorabis.
C riniti porri radices quinq; coquant'
H inc aqua nō feruens uoluat' fauce sonoras.
H ec tn̄ in stomachum descendat gutta potentē.
S i u° afflictam langor deiecit uuam:
T unc horas aliquot prius recubare memēto
A ut illaz puluis tosti releuabit aneti
A ut cinis ex coclea t torrida brassica flamis.
V erum anguina & mixtum sale poscit acetū
Q d' refert clauso iusatum agitare palato.,

De dolore colli

A t si ceruices durataq; colla rigebūt
M ira loquar geminus mulcebit unguine poples

Hinc longum p iter neruos medicina sequetur.
Anseris aut pingui torpentia colla refouebis.
Illut & ualido multum lens cocta in aceto
Aut capre fimus ex bulbo aut tauina medulla
Hoc & immotos flente medicamine neruos
Quot aut uocitant tolles attingere dextra
Debebis qua grillus erit pressante peremptus.

Ad Reuma caliduma tussim.

Noxia si colerum penitus saeuire uenena
Aspicies cocta lactucae fronde leuabis.
Proderit & caules assumere saepe madentes.
Interdum fauces tussi quatiuntur atroci.
Alea tunc sumis decocta & melle puncta
Semina t raphani pmixto dulcia melle.
Aut si frassinea semen de fronde reuellis
Interiora uora uetitus contingere dente.
Oui molle teres domitum feruentibus undis
Marubium ue potens. haec faucibus optima sume.
Frenabisq graue facili medicamine tussim.

De dolore stomachi.

Qui stomachum regem totius corporis esse
Contendunt uera niti rone uidentur.
Huius.n. si ualidus firmat tenor oia membra.
At contra eiusdem franguntur cuncta dolore.
Quinq nisi cura iuuat uitiare cerebrum

Fertur & integros illinc auertere sensus.
Lactucae semen nigrae qd' lignea pila
Triuerit admixto ieiunus sumito melle.
Si 3 coclear trium gustu tu suscitat uno
Aut tritum semen raphani mulsumq iuuabit.
Siue duae ptes absinthi ac tertia rutae
Decoctis pontanis aquis simque madentes.
Semina tum marathri foetae cum lacte capellae
Poleiumq decoctum curabit amice.
Et potu & fotu stomacho conducit aceti
Seu cocleas undis calefactas aut ppe uictas
Suppositis torre prunis uinoq garoq
Perfusas sape ß prodest magis quam marinas.
Ad male digestas si crapula seuiet escas

Stomacho & digestioni

Ex pipere & calido flore de rore marino
Ebibe, seu salibus supadde & tenue cumini
Quae coctis tanges epulis & rapta uorabis
Aut cubitum pergens sumum sape tristis aceti
Ventriculus mergi siccatus sal tritus & usus
Misceri capies diuinum munus in istis.
Proderit hoc stomacho uictas & coquet escas
Grana peregrini piperis diffundito quinque
Tosto pane sup piperis q° puluere mixto
Et claro melli quae mane in sera capessis.

Felli vomitui et ptysi

L utea si crescant & cutis noxia fella
A lia grana nouem piperis tot pmox grana
E x uno cyato diluta - mandesq bibesq
H ec iterum septena capis post deniq quina
P raeterea caulem si frondet parua sabucus
D ecocta sale pmistes ac ungis oliuo
T unc capis ac tali auxilio fella horrida purgas
P rosunt & pelagi latices quos ponde iusto
D ulcibus associas lymphis mellisq liquenti
& niueus pdest ex ubere sucus asellae
S i tepido uino infundas ac mella piperq
A t uomitum narcissi pota mouebit
S i uo ptysis annoso sedeq umpha morbo
I ntritas uinos cocleas hausisse iuuabit
P roderit & ueteris seui pila sumpta pusilli
Q uo capulas q pducit medicina salubris

Ad mamillas sanandas

U bera foecunda ualde distantia suco
N oxia saepe s nimium manando fuerunt
F ece igitur uuida duri reprimes aceti
P ostq parit tumidas iniuste adsurgere mamas
I nfidum aspicies hac mala commemorant
M urinus fimus ex pluuio sedare liquore
S i ... clausas penitus dolor angit arte

L umbricis terre turgentes unge corymbos
S ic castigatas studium est prestare papillas.
E x hederae foliis ambas redimire memento
P rotinus et raptas fumis mandare coronas.
A nseris aut seuum pariter cum lacte tepenti
A ut ouum illitum tulerit quod garrula perdix.
P reterea pluuio decocta papauera rore
H orrescunt multis post absoluenda diebus.
V is et phoebigenae caelestia sumere dona
V bera cum tetris laniata doloribus . . .
H abis ramentum et quae nomine prasion herba est
E t quae uulgari sermone insana uocatur.
G recus hyoscyamon propria scito dicere lingua.
N ec non et calami radix lapathique legumen
M ixta dabunt miras experto crede medelas.

P[ro] uomicatione cibi et sanguinis

S i stomachus nondum concoctas expuit escas
E t magis atque magis uitium recolendo ualescit
A lea caedemus crebrumque trahamus odorem.
S in et rutilus fertur de pectore sanguis
S orbitum mente rafanus uel cocta iuuabit.
S aepe lapis teritur specularis nomine dictus
E t mixtis hauritur aquis sistitque cruorem
V ritur interdum raptus de subere cortex
E t cinis in calido prodest epota liquore.

iusquiamum

O uo℞ cinis aut coclea℞ aut denique mellis
A ut cinis e salicum ramis prodesse putatur
A ut platani pilulas acri infundemus aceto
N ullus erit sanguis quem non cinis iste moretur.
[P]etiis doloribus et iecorum uitiis medemus
A t molles iecoris fibras dolor hauriet acer
P rotinus ex mulso potanda lelisfagus herba est
S umitur & semen quod fraxinus alta profudit
V ulturis atque iecur et uis perdicis apricae.
P reterea simuli dragma pix dura piperque
F rangantur sic in mollito puluere iuncta
E t gelidis miscentur aquis recreantque bibentem.
A bsinthi quoque decocti potabitur humor
S i latus immeritum morbo tentatur acuto
A ccensum tingens lapidem stridentibus undis.
H unc bibis aut acris radicem tundis & una
C um uino capis & pennis medicamen habetur.
Q uid referam multis composita filonia rebus:
Q uid loquar antidothum uariis: quis ista requirat:
A t nos pauperibus precepta dicamus amica.
H ec non & iecoris queret fibra lupini
I ungetur quoque simul coctum foliumque piperque
D iruta que diu dantur potanda liceo.
E st & uis morbi quod telum commemoratur
C um subito dolor insanus furit inctus ictu

P ersicus hinc potum e nucleo dabit interiore
Q uae mihi cura satis casu monstrante probata est.

Ad uitia splenis

Q uando lien tumido circumligat ilia uinclo
E t plenum splenis demonstrant membra rigorem
M ollibus ex hedera rostantur pocula lignis.
H inc trahet assuetos aeger quoscumque liquores
A ut uiridis coctorum boletorum potabit unda
P roderit exuto fluuialis hirudo cruore.
S iue myrica potens seu flos cum pane marinus
A ut hederae sucus potu appositusque iuuabit.
N ec non intactam ferro quam uideris alnum.
H uic liber eripitur ferro sine decoquiturque
D onec uictarum pars tertia subsit aquarum.
H inc modico potus pulsus dolor omnis abibit.
N onnulli memorant consumi posse lienem
S i quis aquam semper ieiuno sumpserit ore.
A rida ficus item feruente domatur aceto
E t trita illinitur uel spleni apponitur hedi
M arrubium ieiuno potum prodesse loquuntur
P raeterea piper ac nepetae cum flore genetum
T hlacusaque apio ac boletus iungitur una
H orum decoctos latices potare salubre est.
P oleium abrotanum nitidam cum mastice coctum
A c tymbrae speciem quam commisurant cephalites

P romisit splēm deus id posse mederi
P ulta plaĩs aut grandi minus apta lieni.
S plen tumidus nocet & risum tamen addit ineptū
V t mihi sardois uideat^r proximus herbis
I rrita q miseris pmiscent gaudia fatis
D icit^r erectus facile auferre carbunnes
P erpetuoq suo frontē p̄stare s̄tuerā.

Ad p̄cordia sananda.

L anguida si duro turgent p̄cordia morbo
M isceat^r mulsæ farris sextarius una
H ec non s. lum tonsum siliquæ q legumen.
H ec decocta simul nondumq tepentia nectes
A ut q poma cydon creteis mittit ab oris
C octa teres duri ut possis lenire tumorē
O zima p̄terea bulbi uel linit^r amari
P rodent & lymphis corpus mersare marinis
S umq catulum lactantē apponē membris
C onuenit omē malum trasfundere fertur in illū
C ui tū extincto murus debet^r humandi.
H umanos q^o contactus mala tanta sequunt^r
V t uinctus intū ducat d'omque cōuiua.
Q d' superest fel draci unges tamta carina
Q dq decem ex rebus cepit simul atq uocat
M astic adderit^r fracta iam multa farina
T alibus auxilijs p̄cordia tuta residens .,—

A d dolorem lumbo℞ & renes sanandos.

Cum sequit penitus hærens iniuria lumbis
I gne lapis candens datur exultantibus undis.
H oc potis potu tristem supare dolorem
A ut pice cum melle nitrū sulfurq & acetum
S ucida lana rapit contracta cadentib iisd.
P roderit hanc egris crebro pducē membris.
A t caput asparagi cum uino sume uetusto
S eu magis appone. modus hic conducit utrinq.
A ut adipi mixtum lumbis inducito sulfur.
S æpe celidoniā cum suco lapatis addes (palladius)
F arraq q tremulis psunt sudantia flammis.
F ertur amigdalinꝰ sucus mox ēē bibendus
P insitꝰ ac tepidis sorbebitr addita lymphis.
A ut tres ex uino cocleas feruescē coges
C umq suis domib frangis piperisq grana
T erquinq adiicies potuq iuuaberis illo.
F urfur itē paruus sumē cum feruidus unda
P ost oleo madidus sucis immutetr apertis
Q ue uix passuris urentib addito mēbris.
P rodest iuncus molans nā medulla
H ec nocuit ciceris cocti potasse liquorē
A ut mixtū teneri madidāq; elelisfagon undis
C ontritumq simul cum mastice cōfert anetū
Q d dēcē ex rebus componi ex noīe clarū est

H is contingę locum deus hec mihi cta pbauit.

Ad dolorē uentris.

S i dolor insanus tota desęuit in aluo
tribus in lympha ualidamq; rutam
A tq; apium donec pars dup̄ desit aquai.
P otus erit medicus nō detractante palato.
P reterea niuei sterilis testa urit̄ ouis
Q ue postq̄ in tetram fuit̄ conuersa fauillam
E x calidis potatur aquis: & pota medetur.
H ec nō ungenda ē utero noua uirga myricę
I llęsa hęc ferroq; intacta geratur.
A t medio uentris prodest aspergere terram
Q uam signauerint uestigia p̄ssa rotae.
P roderit & puluis facili sub cardine raptus
Q uinq; & lymphis tritū potare cuminū
C onueniet: qđ iam nobis documenta pbarunt.
M entaq; hoc pacto medicos dabit hausta sapores.
C iliacos aūt recreabis pane salubri.
Q uē madido farre efficies aut mollibus ouis
Q uoꝝ testa fero prius euanescere aceto
R efert & teretes bulbos mollire terendo
C umq; his leuei durū potare fluentū.

Ad hydropisim.

C orrupti iecoris uitio uel splenis acerbo
C reuit hydrops: aut cum siccatę febre medullę

A tq; auide fauces gelidum traxere liquorẽ
C um lympha interius uitio glisente tumescit
S ecernens miseram pprio de uiscẽ pellem.
C onuenit et teneræ radix decocta sabuci
I ngeminis calidi cyathis potando liei
F raxineum semen cum bacchi rore bibendũ e.
H ec non apposito curant̃ dropace membra.
E st calido facilis radicem mollire lyacho
Q ui subito raptus uentos sucosq; reuellit.
N ec non in tepidis conuoluẽ corpus arenis
A ppositeq; leues nepite gustumq; iuuabit.
S epe et silino pellunt noxia baccho
ri elleboro bene purgat lymphaticus error
A ut liui uice seminis scopulosa genesta
isset mulsis & rauit ducat undis.
& cui preualidũ fixo sale misce acetũ
A tq; olei suco refricat canentia membra.
S anguine quo frangit uires langoris aquosi.

Ad soluendum uentrẽ

SEpe cibi spetie uitio l' corporis ipso
P otibus aut duris restricta morabit' aluus.
V incet talis mora gramine mercuriali
C uius aquam cocti minimo cum melle bibem'.
P runaq; conueniũt q̃ mittit clara damascus
M ultos pterea medicos componẽ sucos

A ffuerint ptiosa tn̄ cum ueneris emptū
F alleris frustraq; eminentiā munimine fundes
Q uin agre & in tenui etiam cognosce salutem.
A ut igit̃ rectum lana supponis alum̄
A ut edis in patinis tenerī decocta fabaci
V el cum lacte capri passum mulsumq; capessis
C rede tn̄ potum meliorē lactis equini
D icit̃ hic ualidos asine puincē morbos.
S iluestris sapici lachrymā pdesse loquunt̃
Q . dq; satis melius ubis dicemus horati
M itulus & uiles pellent obstantia conche
S z cocleas prius est urtica aut furfure pasci.
P urior hic questus noxa sine mouit aluū
S ept taluso melli adiecto cumulatum? unbri.
H ec purgant pariti puint si pondē mixta.

A d secessum commodandū & dissenteriā.

T Am uarii casus mortalia secla fatigāt
V t sint diuersis obnoxia corpora membris.
S epe etenim nimio cursu fluit impetus alui
F renat eum mixto cum feruēs brassica uino.
A ut cerasi uictum longo iam tpore pomum
S ucus aminnee uitis cum pane medet̃.
M el bene pmixtum calido potat̃ aceto
V ile quidē facili factu: tn̄ utile potu.
S i lędunt medica data purgatoria dextra.

A diecto piperis medicatus puluere calda.
Sin autem longo decurrent intima fluxu
Atque immane malum multo iam tempore glisc[it]
Torridus ex uino cortex potabitur oui
Ramentum niuei credunt prodesse elephanti.
Arbore pyramea cortex decocta coquetur
Axe sub aethereo sic nigro mixta lieo
Immensum poterit potu retinere fluorem.
Humunis aut iussu cedrum cum mastice misces
Mollitamque pice et rasum de nauibus unguen
Languida quae fundens medicamine membra fouebis.
Proderit et putris quos dentis origo fatigat
Castaneas coxisse nuces et sorba uetusta
Atque apium caulesque rubus quas fundit acuta
Potio quae fluidam consumpta morabitur aluum.

Lumbricis et tineis expellendis.

Quid non aduersum misis mortalibus addit
Natura! interno cum uisceris tinea serpens
Et lumbricus edax innant inimica creantque
Quod genus assiduo lacerat praecordia morsu
Saepe et scandens oppletis faucibus haeret
Obsessasque uias uitae concludit anhelae.
Ergo ceruini cornu proderit haustus
Uel nepite tritum ex uino uel lacte capellae.
Haec non et sucus modici potatus aceti

P rodest preterea cum baccho persica frondis.
D emocritus memorat mente conducere potum.
S umitur abrotani necnon et uile melanthi.
A lea persaepe sanant aut uis coriandri.
Q uin et marrubii decoctum haustumque iuuabit.
P olerium ue potens et agreste iungatur aneti
S ynthesis haec prodest unda mollita calenti.

Dolori uesicae sedando.

V rit colus inuisum morbi genus intima carpit
M ande galeritam uolucrem quam nomine dicunt.
A ut pauidi leporis madefacta coagula pota.
S iue apio nepitas tritas cum mastice iungas.
N ec non et species ambas adiungis aneti
Q uas decoctos patiens haurito liquores.

Vesicae calculo.

S i cui uesicae tardus cunctabitur humor.
H aec mora rumpetur uino puncta uetusto.
P rodest ex pariis acinos potare sabucis.
A ut hederae sucum aut lachrimosi trita sinapi.
N ec non rhesinas exortas ex therebinto
I n species herbilie paruos glomerabis in orbes
Q uos teneros tepida mixtos hausisse medela est.
A t quondam et nimio praeceps urina fluento
I rrigat exuuias obscenoque inficit imbre.
E rgo cinis nepitae suco tunc proderit hausto

Tunc leporis cerebrum ex uino potare decebit
Si dolor internam uesice decoquit aluum
Subueniet radix et frons epota cupressi.
Poleium ue potens domitum feruentibus undis.
Si uero in lapides densus conuertitur humor
Qui retinet cursus gemitumque dolore fatigat
Saxifragam seu frongiceu succurrere credunt
Preterea semen myrthi siluestris hyacho
Atque oleo mixtum bibitur · non desit acetum
Vinaque sumuntur fricto condita cumino.
Siue palumborum capitur fimus acre feroci.
Dulcacidis sparsum sucis tritumque solutum.
Hec non obscenus capre potabitur humor
Obruit hic morbum labefactaque saxa remittit.

Conceptioni et partui.

Irrita coniugii sterilis si munera languent
Nec sobolis spes est multos iam uana per annos
Femineo fiat uitio res nec ne silebo.
Hoc poterit magni quartus monstrare lucreti.
Sed nec tamen medicamine uicta potenti.
Aut igitur leporis consumit femina uuluam
Aut ouis in stabulis fractas cum ruminat herbas
Pendentem spumam molli deducit ab ore
Atque illam meminit mixto potare falerno.
Mercurialis item caput communit herbis.

S ic cubitum noctu coniunx festinat utraque
A tque illam iam completum spondet generatio foetum
Ut facili urgeat sumata puerpera partu
B ibitam uz bibunt cocleae manduntur edules.
A t si per menses minus octo moratur in alvo
I rrumpit thalamos & nexus solvit inertes
P ulei quoque purgati tum convenit imbre
C uius opem veram casus mihi saepe probavit.
Q uinque & sternis supposuit vulturis atri
S entiat ut minime partum qui proximus urget.
O va & rutae & fragili miscentur aneto
Q uae diluta simul vino atque exhausta medentur.

Ad profluvium sanguinis cuiuscumque

S i modicus pleno manat de corpore sanguis
S ubvenit. at nimius cum vita funditur ipsa.
L iquor multo variis completa cruore
C onfluit attritus cimex confundit odore
L ana oleo madefit si non dum lota rosato.
H aec datur in nares vel clauduntur densae aures.
C onstructis prodest cocleis conducere frontem
A ut galli cerebro vel sanguine mire columbae
E t nisi supprimitur sanguis potandus & ipse est.
P raeterea pharus capitis emetere papyrus
D etrahe quod superest alio gerutalia necte
F emineas prodest illum vicare mamillas

conducere

M enstruus immenso si profluit impete sanguis
S ucida lana males remoratur subdita cursus.
M ortua quinetiam producit corpora partu.
S ed quocunque fluit uis immoderata cruoris
S ubernus cortex calidis potatur in undis
A nte minutatim studio uncertite terendus
P ulei calido purgatur femina potu.
S ed si forte cruor clausa cunctabitur aluo
A ut moles nepete aut rute conferta bibentur.
A ut si puniceos fundit uesica liquores
M arrubium ex passo tritum perfunditur undis
H i poterunt haustus rutilum purgare colorem.
R elliquias partus dictamni detrahit herba.
Q uod si feminei properabit sanguinis imber
E stque frustra mole percussu decutit uno.
Q uod nos aliquod tectum ad precordia nectit.
H ec simul incautas sisti debent cruorem
V t lapis ille uie solutos iam destitit orbes.
A d alopitiam i. ut non renascantur pili semel euulsi.
N obilis hirsutas horret lasciuia setas
E t gaudet rapto nudata flore pilorum.
S ed bona nonnunquam uellendi causa uidetur
C orpora cum releuat non manifesta salutis.
N amque oculos infesta pilorum tela lacessunt
Q uodque illis deerat ualidum ... tuendis

I nde inimica seges proprios desæuit in orbes.
E rgo locum crinis uulsi continge cruore
Q uē dat auis tremulis simul atq̄ pellib; alas
S anguine uel ricini quæ nigro de cane uelles.
P reterea quascunq̄ uoles auitē setas
A tq; in perpetuū rediuiua obcludē telo
C orporibus uulsis saniē pducito ranæ
S ʒ q̄ parua situ ē & rauco garrula questu
H er non q̄ stagnis cessantib; extat irudo
S umit & uiuens sana torquet in olla.
H ac acidis unge pmixta liquorib; artus.
A uulsamq̄ uetat rursus pcrescē siluam.

Ad membra pudenda.

D icendum & quę sit membris medicina pudendis.
L anguidus antiquo purgat penis lyacho
A c sup illinit foecundæ felle capellæ.
M ane nouo myrthi frondes comandes prodest
Q ui dolet ac illas in uulnus despuat ipm.
F ece & uini genitalia lauta leuant.
& tumidos testes nereia lympha coercet.
V el bulbi ex mulso t cera immixta cupresso
A ut faba cum tepidis bacchi decocta fluentis
R amicis immensum fertur cohibere tumorē.
Far madidū lympha modica cum fronde cupssi
V n̄ & potis frons hec memorat amira

S in aut̄ excistit durum tibi glandibus inguen
P roderit induci cocleas cum melle minutas.
O bscenos si forte locos noua uulnera carpent
H orrentum mansa curant fronde ruborum
A t si & ueteri succedit fistula morbo
M ustelæ cinere immisso purgabit̄ ulcus
S anguine cum ricini que bos gestauit ano.
H erba celidoniæ fertur cum melle mederi
H erbaque cum sepo foliis q̄ mille uocata.;

Ad morbos sete & articulorum.

S Æpius occultus uita cum sendice morbi
P erfurit & gressus duro langore moratur.
P opulus alba dabit medicos d̄ cortice potus.
H ec non & teneræ gracili d̄ fronde genestæ.
A rreptos caules acidoque liquore madentes
S umere conueniet rubeum quoque ducere potum
A ut ex bithinio cocleas haurire lieo.
S i u̇o articulos tales inimica p omnes
H æsit ex ficu beras cū melle ligabis.
V el pelagi latices simul & baccheia dona
S umere curabis, nimio sed parcito uino.
E nnius ipse pater dum pocula siccat iniqua
H oc uitio tales fert̄ meruisse dolores.,

De furunculo medendo.

C um sanguis nimius puro commixtus atrori

Æ stuat & papulas alte sustollit acutas
R esinam misces & saxis ordea fracta.
C onspersã hec tepidis apponẽ conuenit undis
V is & hyocyamon cere seuoq iugatũ
H ectere: non minus hec potit medicina iuuare
P reterea fimum ex gallo quẽ legeris album
I mbribus ex acidis fidens appone dolenti
A uribus & pecudum molles exprimito sordes
V nguine quo fotis dabit medicina papillis..

Ad carbunculum medendũ..

H orrendum magis est pmit q corpora carbo
V rit & inclusus uitalia rumpit aptus
H unc ueteres quondam uariis pepulẽ medens.
T ertia nanq Titi simul & centesima liui
C harta docet ferro talẽ candente dolorẽ
E xectũ aut poto rapoꝝ semine pulsum
I nficit & dicens iux septem posse diebus
V ita pduci tanta ẽ uiolentia morbis
I nde acidum laticem coriandri semine iunges
A tq fimum pariter paphie compone columbe.
H inc line duratas ptes & clausa uenena.
P reterea tritici referant adopta lupini.
N onnullus calcem uino dissoluit aceto
F umanteq niuẽ papulis apponit acerbis
E st q gallinae pducat stercore corpus.

1020

A lea t piperi parco commixta linunt^r
P ythagore q cognata leui condita cumino
P roderit & madida fermentũ pollins urgens.
P ano uerruca & struma depellendis.
S Vnt alii quos dura moug nã tumores
H on minus horrendi: s3 non ita pnitiosi.
V omica qualis erit t eid pxima quedaz
S implice resina miscebimus ordea tensa.
& mulsos amnes & purgamta columbe.
H is bene decoctis languentia membra fouent^r
M ollis odorato iungat^r faba coriandro
P roderit appositu mollit^r apitq3 tumorem.
A ut de fasgamo radix decocta palustri
Q ue salis admixto tundet^r condimto.
P roderit & mansũ qd traxis arbore uisum
G ramen Iusquiami cere seuoq3 uetusto
C oncilia mixtisq3 locos pduce dolentes.
E xercẽ & corpus medicina potens ẽ.
O uũ infundens in fictile deĩn putam
M arubij suco implebis post melle liquenti
O mnia consotiata tepenti pspera potu
S umant^r reserantq3 malum purgantq3 leuantq3.

Ad ignem sacrum.

E ST et morbi spẽs que dr ignis
L anguida quo multo torrent^r membra calore.

Vel tu uino seuum bouis igne remittes
Mollitumq lines t cholorici fetib oua
Sz non cocta dabis sic torrida membra fouebis.
Lumbricus terre mixto inducet aceto
Aut parili noua ruta modo sz iungis oliuū.
Quaq cum betis psunt suppellita tritis.
Alea dant cinerē sotiandum oleoq garoq
Unguine quo glisćens deponet flamma furorē.
Sepe celidonie pars candida fungitur oui
Que modico potu sz uili trita capesses
Adiustē pcor lymphas amneq falerni.

Ad podagras.

Quedam st rabide medicamina digna podagre
Cuius tricenas spēs epidauri ipse
Dixit meē deus requie tñ uidere morbo.
Faserit & tristem saltem mulcē dolorem
Ergo age & arreptā salicis frondemq librumq
Cum uino tere sic contractos colline neruos.
Aut cum prima mali sese ostentabit origo
Feruida non timidis tolera cauteria plantis
Semineciisue hirci reserato pectore calces
Insere sic dire reprimes primordia pestis.
Aut si corruptus psederit altius humor
Trita cupressus ibi baccho ungetur arbo
Panibus & teneris cohibebunt que addita gestus.

P arua sabucus iteri est hircino collita seuo.
S iue celidonię sucus sale mixtus aceto
S unt quibus apposita siccatur hirundine sanguis.
N on audita mihi sit fas sed lecta referre.
H oc quidam rabidus morbo per tempora messis
V icino plantas frumenti pressit aceruo.
E uasitque grauem casu medicante dolorem.

Vulneribus ferro aut ulceribus aut contusionibus factis

N Aturę uitiis medicas obiecimus artes
H unc et fortunę iaculis obsistere par est.
S icui forte lapis teneros uiolauit artus
N ecte adipem uituli simul et trita cameroson. (i. hederam terrestrem)
N ec pudeat luteę stercus producere porcę
S in autem saeue est laceratum uulnere corpus
T hura lesiua cinis ceras dissoluit et oua
A dmixtoque oleo uibices comprimit atras.
S i uero infrenus manat de uulnere sanguis
P urpura torretur cum uili plita suco.
H uius et atracinis currentem detingit undam.
V eruaeque quo de sectio frenare cruorem
D icitur ambustus tyrio de uellere puluis.
P reterea nimios reserati uulneris amnes
F eniculi cinis stringit uel fimbria porri
S iue fimus marini cum testis uritur oui.
Et reprimit fluidos miro medicamine cursus.

V ulneribus quibuscumque casibus factis

C um magna humanae mala pondera conditioni
T am multae innumeri spes mihi uulneris adsint
V t nequeam ppria cunctis adscribere curas
E st quod igitur monitis casus sanabimus omnes
S ic tamen ut nullum medicinam lusit error
E rgo modus quicumque obtigerit uulneris atri
C ontritus cum melle dabit medicamina bulbus
H erbaque quae foliis nomen de mille recepit
A pposita prodest adipi permixta uetusto
S ucida sed tepido nectetur lana lieo
A mbustae uel cinis complebit uulneris ora
C oncludit uel fron uel ramus ab ulmo
A ut sucus hederae putrescit foeda cicatrix

A d morsus hominis uel simiae

S iue homo seu similis turpissima bestia nobis
V ulnera dente dedit uirus simul intulit atrum
V etonicam ex duro prodest assumere baccho
N ec non et raphani cortex decocta medetur
S i trita ad morsus fuerit circumlita membris

S erpentium morsibus et uenenis pellendis

C uspide non quisquam longa nec caede larissae
F ulmine non gladii uolucris non felle sagittae
Q uam cito uipeo potis est affligier ictu
Q uare apostema dicam opem sucosque medentes

Que nocuit serpens fertur caput illius apte
Vulneribus iungi sanat quem sauciat ipse.
Vt larissea curat tholopheius hasta.
Proderit & caulem cum uino haurire sabuci
Aut coctum raphani librũ tritumq ligare.
Siue & excelsae folui qo mole cupressi
Manabit lactans caprissi sucus opella.
Aut titimallus atrox uulnus contrita pungẽ
Carduus ẽ non dum doctis fullonibꝫ aptus.
Ex illa radix tepido potat' in amni.
Ceruino ex foetu cõmixta coagula uino
Sumunt' q res membris agit atra uenena.
Aut ferule radix potat' in imbre lieo
Vetonica ue leues galline aut iura uetuste.
Si uo horrendum uulnus fera iecerit aspis
Vrinam credunt ꝓpriam conducẽ potu.
Varronis fuit ista senis sẽtẽtia: n' non
PLINIVS. Plinius ut memorat sumpti iuuat ... aceti.
Dicendũ & que sit ꝑcors medicina tumti.
Cautio namq pot chros ꝑuẽtere morsus.
Si tecũ ex ectũ tardo de uulture portes
Crucis aut si totos ꝑduxis artus
Quas prius attrita uehementi sparsis aceto.
Aut si tu cũuna ꝑ noctem in pelle quiescis
Aut grẽ ex ipo dente portabis amictu

Toxica praeterea quae sint pellenda medela
Expediam. sanguis potuit prodesse caninus
Qui facilis potu antidotos imitatur honestos;
Visque mirificos cautus perdiscere odores
Accensis quibus arcetur teterrima serpens.
Aut storacem torres aut duri uulturis alam
Aut nepitam aut fronde rigide stirpemque myrice.

De ictu scorpionis et morsibus.

Sunt minime species sed dire uulnere pestis
Quae magis in tenui latitantes corpore fallant.
Scorpius at grauis est et araneus haec male semper
Captant securos multa iam nocte sopores.
Et documenta dedit nobis prostratus orion
Magnaque exiguis perimantur saepe uenenis.
Et si uulnus atrox incussit scorpion ardens
Continuo capitur tum digna caede retunsus
Vulneribusque aptus fertur reuocare uenenum.
Aut calidis pelagi nymphis loca laesa fouentur.
Siue meri potu dissoluitur improba pestis.
Ad cunctos autem morsus ictusque minorum
Caseus aptus erit pauide de lacte capelle
Cumque hoc assumi debebit origanus herba.
Haec duo mirifice curabunt ista medelis.
Hec non periculo calidum annectetur acetum
Aut uiuum sulfur siccatum fece hei

Exiguum piperis cerebro consparg(i)to galli:
Involuta sanescunt depulso membra dolore.
Sin autem muris nocuit violentia caeci
Quae sola signavit volvendis orbita plaustris
Illinc mira datur vili de pulvere cura.

Subitaneo dolori febri ac ostocopo.

Quandoque existit subiti nova causa doloris
Cuius origo latens variis reprimenda medelis.
Hanc chelidoniam mixto sale vertere prodest
Velleraque infuso recalentia sulfure sanant.
Ostocopum lento conduntur melle pungi.
Sin autem calidae depascent corpora febres
Tunc apii sucus levi sociatur olivo
Membra lines, fotuque ferox mulcebitur ignis.
Nec spernendus adeps dederit quem bestia melis
Semivecis cum lacrymam misceri liquori
Convenit atque artus illinc mulcere calentes.
Febribus at longis galli nova iura vetusti
Subveniunt tremulis et medicantia membris.

Ad typum quartanae.

Nec tu crede levem dilato tempore febrem
Quae spatium quod dat magis in cessando calescat
Letali quamquam crassatur quartana calore
Hinc medicas adhibere manus distamus et herbas
Alea non pudeat terno cum cimice trito

Et diluta mero mediis haurire diebus
A ut faciem leporis murini ducẽ fibram
Q uattuor ut duri iungant scrupula bacchi.
M ira ẽ absinthii cum simplici potio lympha.
S umit tribus digitis appensum fẽm uirtuti
T antundẽ maratri nec multum desit aceti
H unc cyato pdicta salubriter hauris.
Q uartis illudis quartum suppone tumĩti
A ut leporis trepidi diluta coagula trade.
P rodest & potus sz musis dorcadius humor
C uidam & miranda ferunt ueniente calore
I nantes ludum ueneris munusq petendum
S z prius paru feruescẽ rutam
I n triuijs illoq artus pŭuce suco.
A d typum tertianæ febris
EST & alternis febris rediuiua diebz
T pa discernens quasi iustæ pondera libræ:
V t possis igit talem pbibẽ furorẽ
I nuolues cera sine candis grana cumini
P unicea q inde spelle colliq ligabis
P ulueu ramis lanę uelamus amictu
T pẽ suspecto medicos pbebit odores.
P raeterea cimex potatus tritus in ouo
M ... ... sz gustu cõmodus apto.
A d typum quotidianę

At cui continuis non cessat adire diebus
S3 tm̄ c̄tas morbus dyterminat horas
Triticeum metuit granū si credē dignū ē
Qd' latitans fracto fuit sb' pane reptum
Hec non ossa iuuant septis inuenta domoꝝ
Conuenit haec tereti pendentia subdē collo
Multaq[ue] preterea uboꝝ monstra silebo.
Nam febres uario depelli carmine possē
Vana supstitio credit tremulaeq[ue] parentes.

Emitriteum pellendum.

Mortiferum magis ē qd' graecis emitriteū
Vulgat~ ubis hoc nr̄i dicere lingua
Non potuere ulla puto nec uoluē parentes
Inscribis chartae qo dicit~ abracadabra
Saepius & sumptum repetis si detrahe summaz
& magis atq[ue] magis desint elemēta figuris
Singula q̄ semp rapies & caetera figes
Donec in angustum religat~ lr̄a conuz.
His lino nexis collum redimire memento.
Nonnulli memorant adipē pdesse leonis
Coraliū uo si collo nectere uelles
Ne dubites illo ueros misc̄ē smaragdos.
Adsit bata teres niueo ptiosa colore.
Talia languentis conducē uincula collo
Letalesq[ue] abiget miranda potentia morbos.

Ad fracturas ossium & contusiones.

Infandum dictu cunctis procul absit amicis.
Sed fortuna potens omen conuertat in hostes.
Vis indigna nouo si sparserit ossa fragore,
Conueniet cerebrum blandi canis addere pannis
Lintea dein super quae inductas nectere lanas
Saepius in suros conspergere sanguis olivi
Bis septem credunt compescere cuncta diebus
Aut ueteri baccho caprae fimus inde petulcae.
Hoc aperit clausum: trahit haerens sanat apertum.
Sin uero caput infestus collisit ictus
Ex oleo necti uestis debebit aragnes
Nec sciet haec illinc nisi cum sanarit abire.
Quod si luxa suo dedecent membra tenore
Urere femineos crines ac iungere seuum
Congruet & tali medica nunc mota ligare.
Aut maluam propingui tritam apposuisse iuuabit
Atque si conclusum seruabit tibi uulnus
Stercus ouis placide iunges adipesque uetustos
Pandere quae poterunt ulcus patuloque mederi.

Neruis incisis & doloribus ac contractis.

Crederet haud quisquam disiectos uulnere neruos
Ad solitum rursus reuocari posse uigorem.
Sed prodest terrae lumbricos inde retritos
Quis uetus & recens sociari axungia debet

S i uo occultus neruos dolor urit inertes
V ulturis excisos adipes rutamq remitte
A ut ceram & tali recreabis languida fotu.
C onuenit & pelagi calidis pfundier undis.
C arica l bletis lento cum melle iugantr
A ut baccho madefacta ceres cum fronde cupssi
Q uo potis fotu recreare rigentia membra.
S in at solito replicant corpora morbo
C ontractos reuocat nuos caro sumpta columbe.
A d puocandum somnu
N on solum miseros teterrima febris adurit
S z sup optato pergit uiduare sopore
N e psint placidi celestia munera somni.
C erta igr uariis quam pinxit lra ibis
V rit in cinis calido potat in amni
P roderit & magnu capiti bsterne puleiu.
P allados succis itidem cum flore rosarr
t ungis & immisces madidum tritumq papau
Q uo lita frons facilem pbebit nocte quietem.
H ec non mandragore gustus sopor addit altus.
D ilue pterea glomeramina q gerit intus
C lausa acies int gemine coxendicis umbras
t nde soporati ducent gutture potus.
A d somnu litargicum.
O t ximus hac sortem missis mortalibz ee

Ut saepe inter se mala sint contraria morbi.
Denique nonnumquam somno sic membra gravantur
Ut coniungatur leto sopor altius acto.
Ergo levi flamma torrentur cornua caprae
Quo nidore gravem depellent lumina somnum.
Aut veneris labrum quod dicitur herba bibetur
Quae teritur prius et vino confusa liquescat.
Conveniunt acidis euphorbia mixta fluentis.
Gramina vel rutae gemina sic nare trahantur
Quidam dura iubent septeno cimice trito
Ut mixtae aquae cyatus quis bibat aeger.
Haec potiora putant quam dulci morte perire.

Ad epilensiam.

Est subiti species morbi cui nomen ab illo
Quod fieri nobis suffragia iusta recusent.
Saepe etenim membris acro langore caducis
Consilium populi labes horrenda diremit.
Ipse deus memorat dubie per tempora lunae
Conceptum talis quae saepe ruina profundit.
Prodest cum veteri baccho fel vulturis atri
Sed coclear plenum gustu tamen sufficit uno.
Aptus mustelae cinis est et hirundinis una
Praeterea plumas hominis quas calvo supinas
Excepta pectora sume consumine prodest.
Aut lapis ex nido vaga quem congessit hirundo

Vellit⁹ & nexu fouet attollitq; iacentē
Pellit⁹ ut fama ē gustu q᷒ langor anethi.

Regio morbo pellendo.

Regius ex uero signat⁹ noīe morbus
Mollit⁹ hic qm̄ celsa curat⁹ in aula.
Huic rubea ex mulsa fertur conducē lympha.
Alea trita dabis uino madefacta calenti
Vellera cum uino suffiri sulfure prodest.

Infantium dentibus [illegible] ingruentibus.

Hudum hoīez primū mundi nā p̄fudit
Insup excruciat niueis cum dentib; armat.
Collo igit⁹ molli dentes nectent⁹ eqni
Qui primi fuīt pullo crescente caduci.
Aut teneris cerebrum gengiuis illine porci
Aut leporis niueum bibit⁹ cum lacte caprino.
Pret̄ea si forte p̄mit strix atra puellos
Virosa immulgens ex̄tis ubera labris
Alea p̄cepit sentia nectit
Qui ueteri claras expressit more togatas.

Combustis igne et frigore.

Sunt diūsa quidē mala frigoris atq; caloris
Sz tn̄ amboꝝ simili nocz ulcē uirus.
Illa q᷒ usta putes q̄ st̄ niue lesa rigenti.
Conusa in cinerē platani pila curat utrāq;.
At u᷒ ambustū flammis q candidus ouo

S ucus inest pāna induutus sanare ualebit.
A t tu fuscosi cinerē pducito lanae
A ut uinū ex oleo ueteri. componito calcem
O rdeat franges atq oui candida iunges
A dsit adeps porcae mira ē haec forma medelae.
I unge celidonii ac sic line uulnera succis
Q d q rigens ut sit glacies
M ulcet et ex facili grata ē medicamine cura.

[illegible]

U T tutus fias infestae fraude nouercae
V el quicunq tuo carpet liuidus actu
N on expertatis erat obuia cura uenenis.
A nte cibos igr iuglandis foetus edat.
P rodunt electri uariantia pocula uirus.
P reterea cocte corno cū cortice lymphae
C onueniunt pota diuisaq fucus oliuo.
S epe & raphanū pduxit nimī edendū.
A ntidot' u° multis mithridatica fertur
C onsecrata modis. Sz Magnus scrinia regis
C um raperet uictor uilem deprendit in illis
S ynthesim & uulgata satis medicamina risit.
B isdeni rutae foliū salis & breue granū
I uglandesq duas tereti cum corpore ficus
H aec oriente die paruo conspsa lieo
S umebat metuens dederat q pocula mater

G ratior atq(ue) dies t(er)tius cum uenerit imo
R ursus in egroto constant(er) fer medicamen
C astorei sumes siliquar(um) pondera sena
& binos digito metiri dein memento
D e lympha liquida. p(ar)te co(n)iunge(re) cura.
H aec bibat & uirus credat s(ibi) nil nociturum.
Q uarta dies morbi concordat saepe priori
Q uint(us) erit sitis p(re)cellens namq(ue) secundo
C onficit aequatum t(er)no co(n)cordia sextu(m).
S eptimus ad primu(m) p(ro)currit & ordine primo
S ic currens decima co(n)stendens adduce...

C ont(ra) sumptum ueneni

S i nequit infandum p(ro)uerte(re) cautio uirus
P roximus ille gradus data pelle(re) pocula cura.
L ac asine placideq(ue) bouis p(ro)desse loquunt(ur)
B etonicam ex paruo sumunt pleriq(ue) lieo.
E t si hedere sucum q(ui) truncos implicat altos
I nstilles parit(er) poterunt haud ulla noce(re)
P oculaq(ue) quisq(ue) seuis uitauit herbis.
S iquis hyosciamon gustarit lacte capelle
E xhausto rabidos pot(er)it mulce(re) furores.

V ulnera tabescunt spatio uiciata dier(um)
C uraq(ue) nil p(ro)dest n(e)c ducit(ur) ulla cicatrix
S (ed) t(ame)n herbar(um) tam mira potentia pollet

V lceris annosi sinus ut coalescẽ possit.
M arubiũ tonsum recoquas illoq́ liquore
V ulnus atrox foueas · cineres t hirundinis alte
I nducas leporis ue aspersa coagula uino.
A ut hederã baccho decoctum aut sem̃ aneti.
A ut cineres alni tardo cum melle ligent.
L umbrici terre poterunt conducẽ uulnus
A ut facilis lapati cumulatio ulcera purgat
C ommisceatur adeps s; nõ ullo sale tactus.
P inea pterea uino cũl sulfure cortex
& pice non spissã iam pcita membra reponit.

I nterdum existit turpi ueruca pupilla
H uic quondam fabio uerum cognomĩ adhæsit
Q ui solus prĩe cunctando restituit rem.
I d poterit uitium sanguis curare lacertæ
A ut urina canis cum terra inducta madenti.
A ut herbę sucus q̃ fertur nõie lechor.
E st titimallus item tali satis apta medelæ
S i rupta immensos fundit ueruca cruores
P urpureo triti cineres de uellẽ psint
Q d fuit uero conchili sanguine tinctum.

E x cruciant turpes animũ si forte papillæ.
E t pestis dura quę percutit inferiora

Vulneris in morem iactans p sæpe cruoré
Rumpit nanq cutem. sz tu celer adde salute.
Agrestis pdest radix supaddita porri
Hemio & sana iuglandis fragmine clausa
Sal niueũ sumes bethicum quẽ nõu dixit
Dulcia nanq nigra unges fuligine mella
Appositisq sup pellit medicina dolorem.

ΤΕΛΟΣ Laus deo.

Scriptus præppere ac festine a me peregrino allio ferrarie Mcccc lxi.